

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

2011 оной январин 13 Четверг

№ 1 (21798)

Үбэлэй хүлшын шаргшан үхэр нарын 9 гарагай 5

Буряд-Монгол

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

РОССИЙН ХЭБЛЭЛЭЙ ҮДЭРӨӨР!

ХҮНДЭТЭ СЭТГҮҮЛШЭД БОЛОН ОЛОНДО МЭДЭЭСЭЛ ТАРААЛГЫН ХЭРЭГСЭЛНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД!

Буряад Республикын Правительствоын болон өөрынгөө зүгһөө та бүгэдэниие мэргэжэлтэ хайндэрөөртнай - Россин Хэблэлэй үдэрөөр амаршалнаб.

Танай ажал хэрэг булганда аша туһатай. Үдэр бүрийн үйлэ хэрэгүүдэ үнэн зүбөөр харуулха гэшэ тон шухала. Таанад олонийте нэгдүүлхэ, саг соонь мэдээсэхэ, ажабайдалай зүб хараа бодолнууды бэхжүүлхэ уялгатайт. Бурядай сэтгүүлшэд эдэ бүгэдэ зорилгонуудаа амжалтаттай бэелүүлнэ. Республикадамнай нургуулиин кружогууд болон студинууд, университетүүдэй факультативуудерээдүйн мэргэжэлтэ сэтгүүлшэдэ бэлдэдэг. Полиграфин материална база хайжаруулагдана, телевидени цифровой дамжуулгада шэлжэн орохоёо байна, интернет-хэблэлнүүдшье бии болонхой.

Хэблэмэлшье, электроншье СМН-үүд регионууд хоорондын харилсаа холбооной хэмжээндэ гаранхай. Федеральна конкурсуудай дүнгүүд Бурядай сэтгүүлшэдэй бэлиг эхэтэй байһыень гэршэлнэ. Мүнөө үсын, техникын талаар зэбсэгжүүлэгдэмэл СМН-үүдэй, сэхэ, хурса үгөөрөө үйлэ хэрэгүүдэй ябасада болон хүн зоной хуби заяанда нүлөөлхэ, үнэн зүб юумые хамгаалха шадалтай мэргэжэл эхэтэй сэтгүүлшэдэй бии байһан баримта нийтэ зоноймнай хүгжэнги байһые харуулна.

Та бүгэдэндэ баяр баясхалан хүргэнэб. Жаргалтай, элүүр энхэ, амжалтаттай ябахыетнай хүсэнэб.

Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ В.НАГОВИЦЫН.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКА БОЛОН МОНГОЛ ГҮРЭНЭЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООНУУД

Үнгэрэгшэ жэлэй январь-сентябрь харануудай туршада Буряад Республикын болон Монгол гүрэнэй хоорондохон худалдаа наймаанай эрьсэс 33,72 миллиондоллар бүридхөө. Монгол руу эхэнхидэ эдэс хоолой зүйлнүүдэ (62 процент), мүн тийхэдэ машинанууд, тоног зэмсэг болон транспортна хэрэгсэлнүүдэ (15,5 процент) худалдааби. Зүгөөр бидэ өөһэдөө хүршэ гүрэнһөө гол түлэб мяха (96 процент) худалдан абанан байнабди.

Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото.

ХҮНДЭТЭ СЭТГҮҮЛШЭД, ОЛОНДО МЭДЭЭСЭЛ ТАРААЛГЫН ХЭРЭГСЭЛНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД, ХЭБЛЭГШЭД БОЛОН ПОЛИГРАФИСТНУУД!

Буряад Республикын Арадай Хуралай зүгһөө та бүгэдэниие мэргэжэлтэ хайндэрөөртнай - Россин Хэблэлэй үдэрөөр үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб!

Росси гүрэндэ түрүүшын сониной гараһаар гурбан зуу гаран жэл үнгэрөө. Тэрэ гэхээр хэблэл гэшэ гүрэнэймнай үргэн сэхэ дэбисхэрые холбоһон шухала хүсэн болонхой: арад зоноо ажалайшье, дайшалхышье баатаршалгада нэгэнтэ бэшэ бодхоогоо. Мүнөө мэдээсэлгын технологиуудай сагта хэблэлнүүдэй үүргэ нулараагүй

зандаа. Буряадтамнай СМН-үүдэй тоо олошорно, шанарын дээшэлүүлэгдэнэ. Ажаһуугшадаймнай диленхи хубинь нютагайнгаа хэблэлдэ дураа үгэнхэй.

Булгандатнай саашанхи үндэр туйлалтанууды, дундаршагүй зохёохы арга шадал, элүүр энхые, хайн хайхание хүсэнэб!

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.ГЕРШЕВИЧ.

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ ХАЙНДЭРНҮҮДЭЙ ҮЕДЭ БУРЯАДА 90 ХҮҮГЭД ТҮРӨӨ

Республикын перинатальна түбтэ 2011 оной түрүүшын хүни эхэ хүлгөөгүй үнгэрһэн байна. Түрүүшын үхибүүн 9 саг 36 минутада мөндөлөө, шэгнүүрын - 3 килограмм 620 грамм, утань - 57 сантиметр. Айлай гурбадаху хүүгэд боложо түрһэн хүбүүнэй жаргалтай эхэ - гушан долоотой Марина Жамбалова, Хорин врач.

Республикын элүүрые хамгаалгын министр Валерий Кожевников заншалта ёһоороо амаршалхаяа ерэхэдэ, эхэ хүбүүн хоёрто элүүр энхые хүсөөд, телевизорэй паспорт барюулаа.

Бүхыдөө республика дотор үнгэрэгшэ жэлэй туршада 16170 хүүгэд түрөө, тэдэнһинь 3884 перинатальна түбтэ мөндөлөө. Пүүлэй жэлнүүдтэ эхир үхибүүд олошороо, тийн 2010 ондо 40 эхирнүүд түрһэн байна.

Зүгөөр шэнэ жэлэй арбан үдэрэй туршада республикадамнай 90 хүүгэд - 50 хүбүүн болон 40 басаган түрөө гэжэ Бурядай Элүүрые хамгаалгын министерство мэдээсэ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствоын Хэблэлэй албан.

БИ – БУРЯАД-МОНГОЛБИ

Буянтай Буряад-Монголдоо Буужа ерһэндээ золтойб, Бурьялан байһан зүрхэмни Баяртай хайханаар сохилнол.

Дабталга:
Би – буряад-монголби,
Би – буряад-монголби.
Түүхэтэ Буряад-Монголдоо Түржэ ерһэндээ золтойб, Налгай зөөлэн зүрхэмни Наартай хайханаар сохилнол.

Би – буряад-монголби, Би-буряад-монголби. Золтой Буряад-Монголдоо Зорижо бууһандаа золтойб, Зөөлэн дулаахан зүрхэмни Зулгы хайханаар сохилнол. Би - буряад-монголби, Би - буряад-монголби.

Гүнзэн-Норбо ГУНЗЫНОВ,
Россиин Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

ОЛЗО ЭРХИЛЭГШЭДЭЙ АНХАРАЛДА

Мүнөө үе сагта хүн хайшан гээд ажамидархаб? Хаана тиймэ бэлэн ажал байхаб? Өөрын хубийн хэрэг эрхилжэ, ажалтай боложо, тийн хэдэн хүниие хүдэлмэритэй болгоо наа, схэл хэрэг ябуулба гэшэт. Тийн эдэ бэрхэшүүлдэ гүрэнэй тэдхэмжэ гэжэ байдаг.

Буряад Республикадахи хубийн хэрэг эрхилэлгы хамгаалалгын талаар жасын гендиректор А.В.Пермяков гүрэнэй тэдхэмжэ тухай хөөржэ үгэбэ.

- Бага олзо эрхилэлгын талаар республика дотор 2008-2012 онуудта республиканска зорилгото программа бэлүүлэгдэнэ. Хубийн хэрэгэй хүгжэлтэдэ 2008 ондо 59,853 миллион түхэриг дамжуулагдаа. 2009-2010 онуудта - 112, 539 миллион түхэригөөр жэл бүхэндэ үгтөө. Тэрэнэй хажуугаар федеральна бюджетдээ субсидинууд хэрэглэгдэ. Мүнөөдөр республика доторхи бага олзо эрхилэлгын гол шухала халбаринууд гэхэдэ: хүдөө ажахын продукция болбосоруулга, ойн жэмэс суглуулжа үйлдбэрлгэ, промышленна үйлдбэрлгэ, инновационно болон залуушуулай олзо эрхилэлгэ хүгжэлтэ, гэр-байрын коммунальна ажахы, аяншалга, транспорт болон гэхэ мэтэ.

Гурба нарын туршада ажалаа ябуулжа байһан хубийн хэрэг эрхилэлгын иишээ хандахадань болоно. Мүнөөдөр иимэ урьһаламжа 1 миллион түхэриг хүрэтэр нэгэ жэлэй туршада үгтэнэ. Урьһаламжын процентнэ ставка - жэлэй 5%. Тэрэниие абаха гээ наа, хубийн хэрэг эрхилэлгшэ заагагүй өөрын предпритийн эд зөөри харуулха ёһотой. Мүнгэ абажа шадабалтнай, хэр мүнгээ хэрэглэжэ байнаб гэжэ шалгагдажа байха юм.

2010 ондо 82 мянган түхэригэй 58 иимэ урьһаламжа хубийн хэрэг эрхилэлгшэдээр абтаа. Үйлдбэрлгын хүгжэлтэдэ болон хэрэгсэл худалдажа абалганай түлбүүдтэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байна. Иимэ гүрэнэй тэдхэмжэдэ республика доторхи 13 аймагуудай хубийн хэрэг эрхилэлгшэд хабаадалсаа. Тэдэ 250 ажалай хуури эмхидхэ. Энэ хэрэг бюджет руу 35 миллион түхэригэй налог оруулха гээд хараалагданхай. Шэнэ жэлдэ хубийн хэрэг эрхилэлгшэд иимэ урьһаламжа гурбан жэлээр абадаг болохо.

Тийн энээн тушаа www.fondpoderjki.ru гэхэн сайт дээрэ мэдээсэл бүри тодорхойгоор уншахада болоно.

45-55-59, 45-56-33, 45-57-27 гэжэ телефонуудаар хандажа болоно.

НАНАЖААЛ ЗОНДО АНХАРАЛ ТАБИГДАХА

«Единая Россия» («Нэгэн нийтэ Росси») гэжэ партиин түлөөлэгшэд наһатай зоной шийдхэгдээгүй асуудалнуудта анхаралаа табина. Тэрэ гүрэн доторхи засагай парти болоно бшуу. Тиймэһээл «Нэгэн нийтэ Росси» олон түлбүүдые бэлүүлнэ. Мүнөөдөр тэрэнэй түлөөлэгшэд «Нанажаал зондо туһалайбди» гэжэ нэрэтэй түлэб бэлүүлхэ түсэбтэй. Тэрээндэнь манай республика оролсохо аргатай.

Москвада үнгэрһэн социально-консервативна политикын түбэй суглаан дээрэ республикын түлөөлэгшэд хабаадажа, ямарар наһажаал зондо республика дотор хандадагын дэлгэрэнгыгээр хөөржэ үгэбэ.

Суглаанда тус партиин гэшүүн, Гүрэнэй Дүүмын депутат Василий Кузнецов, социальна хамгаалгын талаар министр Наталья Хамаганова гэгшэд хабаадаа. Тээмэндэ республика доторхи социальна эмхинүүдэй ажалтай дүтөөр танилсан депутат Буряадай министерствын ажал тухай ехэ сэгнэжэ хөөрөбэ.

Наталья Хамаганова элидхэл хэхэдэ, хэжэ байһан ажал тухайгаа бүри дэлгэрэнгыгээр хөөржэ үгэбэ. Иимэ ажал ябуулхын тула хуули ёһон баталагданхай. 2009 онһоо «Буряад Республика дотор зоной социальна хамгаалга» гэжэ хуули ёһон хүдэлнэ.

Буряад Республикада 10 эмхинүүд автономно түхэлтэй болонхой. Тэрэ эмхинүүдтэ зондо түлбэритэ туһаламжануудые дурадхана. Мүнөөдөр Улаан-Үдын наһажаал зоной интернат-байшан соо түлбэритэ койко-газарнууд бии. Тийн эндэхи наһатай хүн эдэ хоолой захил өөрын дураар хэдэг болонхой. Тэрэ эндэ сүлөө сагаа зохидоор үнгэргэнэ, эмшэлэлгэ гарана, психологтой хөөрэлдэхэ аргатай.

Паядаа республика дотор 200 хуури газарай социальна эмхи баригдаха түсэбтэй. Тэрэ хэдэн байшан-интернатуудые нэгэ гэртэ суглуулха болоно. Мүнөөдөр тэрэнэй барилга 2012-2013 онуудта орхигдонхой.

ТОБШО ПОНИН

Байгша оной мартын 1-һээ эрхэтэн бүхэн Улаан-Үдын маршрутна микроавтобусоор ябаха гээ наа, 14 түхэриг түлэхэ ёһотой болохонь.

Энээн тушаа хотын депутатуудай сесси дээрэ хэлэгдээ юм. Тийн шэнэ шийдхэбэрээр хотын микроавтобусууд 24 саг хүрэтэр ажалаа хэхэ. Мун маршрутчигууд Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадые миинтээр шэрэхэ ёһотой болоо. Мүнөөдөр бензинэй үнэтэй болоходо, тэрэнэй сэн дахинаа дээшлээ. Тийн 2013 он хүрэтэр хуушан түхэлэй микроавтобусууд зоние шэрэхээ болихо.

2011 он Улаан-Үдэдэ Арадуудай эб найрамдалай жэл гээд соносхогдоо.

Энэ жэл хото 345 жэлэйнгээ ойн баяр тэмдэглэнэ, хажуугаарнь Буряад Республикын Россиин бүридэлдэ оруулагдаһаар 350 жэл тэмдэглэгдэхэ юм.

Мүнөөдөр хотодо 100 элдэб үндэһэтэнэй түлөөлэгшэд ажаһуунад, 15 үндэһэтэнэй-соёлой түбүүд болон 53 шажанай нэгэдэлнүүд ехэ эдэбхитэйгээр хүдэлнэд. Улаан-Үдэ, Монгол, Япон, Солонгос, Хитад гүрэнүүдэй хотонуудаар үргэн дэлэсэтэйгээр харилсаа холбоо ябуулдаг.

Янжама ЖАПОВА.

АРАДАЙНГАА ПОЭДЭЙ НЭРЭ МҮНХЭЛЭН...

Буряад арадай агуусхэ хүбүүдэй нэгэн болохо арадай поэт, Буряад Республикын соёлой министр ябаһан Дамба Зодбич ЖАЛСАРАЕВАЙ түрэхөөр 85 жэлэй ойдо зориулагдаһан выставкэ (үзэсхэлэн) Хяагтын хизаар ороноо шэнжэлгын музейн Улаан-Үдын филиал соо дэлгээгдэбэ. Нарин нягта-ханаар, ехэ зохидхоноор зохёожо түхээрэгдэнэ һэсы гэрэй дунда гал гуламта, буряад аилай эд хэрэгсэлнүүд, поэдэй сэрэгэй гимнастерко, дурамбай, патефон, орден, медальнууд, гар бэшгүүдын зоной һонирхол татана. «Поэдүүдэй дунда министр, министрнүүдэй дунда поэт» гэлсүүлдэг байһан Дамба Зодбичой энэбхилһэн шарай ханаандамнай эжлүүдгүй ороно.

Аяар холо Северобайкальскаа ерһэн багша, «Баяр» гэхэн хүүгэдые хургаха түбэй методист Елена Владимировна Дамбаева энэ үзэсхэлэн тухай иигэжэ баясан хэлэбэ:

-Энэ үзэсхэлэн тон ехэ һонирхожо хаража байнаб. Ямар талаангаар дайралдаабиб гэжэ баярланаб, ямар томо хүн бидэнэй хажууда ажаһуугаа гэшэб гэжэ бодоноб. Манай «Баяр» гэхэн хүүгэдые хургаха түбтэ олон ондоо яһатанай үхибүүд хуралсадаг. Манай үхибүүд Буряад Республикын гимные (үгэнь Д.Жалсараявай, хүгж. А.Андреевэй) ородоор, буряадаар дуулалдадаг, суута поэдэй шүлэгүүдыень сээжэлдэдэг юм. Би энэ

үзэсхэлэн тухай үхибүүдтэ заабол хөөрөхөб. Энэ үзэсхэлэниие бэлдэһэн Хяагтын хизаар ороноо шэнжэлгын музейн директор Елена Бальжинимаевна Тугульдуровада, Улаан-Үдын филиалай дарга Мункожапов Дмитрий Юрьевичтэ, ажалшадтань -

Нанзатов Анатолий Доржиевичта, Болотова Роза Батуевнада ехэ баярые хүргэнэбди. Энэ һонин үзэсхэлэн ошожо харыт гэжэ бултаниие уряалнабди.

Намжилма
БАЛЬЖИНИМАЕВА.
Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

КОНЦЕРТ ЛЕГЕНДЫ МИРОВОЙ КУЛЬТУРЫ СОСТОЯЛСЯ В НОВОГОДНИЕ ПРАЗДНИКИ

Творческий коллектив дважды Краснознаменного Академического ансамбля песни и пляски Российской Армии имени А.В. Александрова 3 января выступил на сцене Русского драматического театра с единственным концертом. Его репертуар был специально подготовлен для новогоднего представления и каждый номер был отработан до мелочей.

Концерт вели наш конферансье Доржи Найданов и артистка легендарного ансамбля Татьяна Королева, которая исполнила песню «Офицерские жены», получила от галантного офицера букет цветов. А когда прозвучала композиция «Гордая моя Россия» зрители слушали стоя и многие подпевали. Выступления балетной группы, стройного мужского квинтета, эстрадной группы «Александров-парк», дуэта виртуозов-баянистов непременно сопровождалась бурными аплодисментами и оставили неизгладимое впечатление у многочисленных зрителей.

Ветеран Великой Отечественной войны, подполковник Р.Э. Аюшев, который пришел на концерт со своим взрослым внуком

Романом, давний поклонник легендарного ансамбля и хорошо знает историю прославленного коллектива. «Концерт дважды Краснознаменного Академического ансамбля песни и пляски Российской Армии имени А.В. Александрова, который побывал у нас только в начале пятидесятых годов, стал большим событием для культурной жизни нашей респуб-

лики и новогодним подарком для нас. Конечно же, больше всего мне понравились патриотические песни и песни военных лет, которые теперь очень редко звучат в радиоэфире и по телевидению и напомнили о моей юности и боевых товарищах», - говорит взволнованно Радий Эрдынеевич.
Сэрэгма ДОНДОКОВА.
Фото автора.

БУРЯТСКИЕ СТУДЕНТЫ В ЧИСЛЕ ЛУЧШИХ

Команда филологического факультета БГУ по специальности «Филология» заняла 1 командное место во Всероссийской студенческой олимпиаде по русскому языку. Олимпиада проводилась при поддержке Института русского языка и литературы Дальневосточного Федерального Государственного университета в г. Владивосток Приморского края.

Наши ребята в составе пяти человек заняли 1 командное место среди студентов Хабаровского

края, Амурской области. Жюри, подводя итоги, выдвинуло 4 номинации: «Лучшая филологическая грамотность», «Лучший семантический анализ», «Лучшая редакторская правка» и «Лучшее знание истории языка». Студентки филологического факультета БГУ Лилия Кулакова и Ирина Маслова удостоились номинаций: «Лучшая редакторская правка», «Лучший семантический анализ».

Светлана ДОРЖИЕВА.

ГАЗАР АШАГЛАЛГА ГАРЗАТАЙ БАЙХА ӨНОГҮЙ

Россиин хүдөө ажыхын хиналтын агентствын (Россельхознадзор) Буряад Республикадахи управленийн хүтэлбэрлэгшын орлогшо Анатолий Владимирович ТЮРИНТЭЙ манай корреспондент Эльвира ДАМБАЕВА хүдөө ажыхыгаар газар ашаглалгын асуудалаар хөөрөлдэһэн байна.

Энэ хөөрөлдөөн - танай анхаралда.

- Газар ашаглалгын талаар хинамжалгын ямар хүдэлмэри үнгэргэнэбта?

- Манай албан газар хэрэглэлгын хойно-хоо хиналта бэлүүлхэ уялгатай болоонхоо хойшо газарай хуули ёһонууд хэр наринаар сахигдажа бэлүүлэгдэнэб гэжэ шалгадагбди. 2008 онһоо эхилжэ, 2010 он хүртээр манай албанай хүдэлмэрилэгшэд 1010 шалгалта үнгэргөө.

Хүдөө ажыхын зорилгоор хэрэглэгдэхэ газар ямар байдалтайб гэжэ шалгаһан байнабди. Хамта дээрээ 2,2 миллион гектар талмайн газар хинан шалгагдаа. Энэ шалгалтын дүнгөөр 12 мянган гектар газар дахинаа ашаглалгада оруулагдаа.

- Газар ашаглалгаар хуули хазагайруулһан ушарнууд хэр элирүүлэгдэб?

- Республикын хүдөө нютагуудаар ябажа шалгаһан 2 миллион үлүүтэй гектар газарай 35,4 мянган гектар талмайда газарай хуули эбдэһэн 518 ушар элирүүлэгдээ. Шалгалтын дүнгөөр газарай участогуудай 243 эзэд захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдаа. Хамта дээрээ 368 мянган түхэригэй яла тохогодон байна.

Эдэ бүгэдэһөө гадна хуули хамгаалгын зургаануудта, тиихэдэ эблэрүүлгын судьянарта шийдхэбэри абахыень 108 газарай эзэд тушаа материалнууд эльгээгдээ. Тэдээн тушаа зохио хэмжээнүүд абтаха бээ гэжэ ханагдана.

- Танай ханамжаар, хүдөө ажыхын халбаряар газар таряалан, нуга сабшалан, бэлшээрин газар мүнөө ямар байдалтай байнаб?

- Манай республикын бүхэ газарай 3,7 миллион гектарын хүдөө ажыхыгаар хэрэглэгдэнэ. Энэнь республикын мэдэлдэ байһан газарай 10,6 процент болоно. Сыхыень хэлэбэл, газар таряалан ашагтайгаар хэрэглэгдэнэгүй. Пүүлэй хорёод жэлэй байдлаар абажа харахада, хүдөө ажыхы экономика талаар ехэ хандаралда оронхой.

Энээнһээ гадна хүдөө ажыхыгаар хэрэглэгдэдэг газарай талмай жэл бүхэндэ бага боложол байдаг гэшэ. Жэшээхэдэ, һүүлэй хорёод жэлэй хугасаада 11 мянган гектараар доошолһон байна. Хүдөө ажыхын олон предпрятинууд, эмхинүүд шэнэдхэн хубилгалгын эхилхэдэ, халан хандаржа, газар таряалангай ехэ талмай хэрэгһээ гарашанхай.

ТЮРИН
Анатолий Владимирович

Тиихэдэ таряашанай, фермерэй ажыхы эрхилхэ гээд олон хүнүүд газар абаад панхаруутахадаа, тэрэнээ ашаглажа шадангүй хаяжархиһан ушарнууд үсөөн бээ. Энээнһээ гадна орхигдон газар таряалан харахада, халхинһаа, уһанһаа нуража, ганта хаяржа, ехэ жалганууд бии боложо, хэрэгһээ гаражал байдаг. Газарзүбөөр ашаглаха тушаа шухала хэмжээнүүд абахыгаар болоод байна.

- Эгээл түрүүн ямар хэмжээнүүд абамаар гэжэ тоолонобта?

- Мүнөө үедэ үмсын мэдэлдэ байһан газар наринаар бүридхэлдэ абаха хэрэгтэй. Ушарын гэхэдэ, колхоз, совхозуудай халан хандархада, хүдэлжэ байһан ажалшадта газарай хубинууд пайн гурирмаар хубаагдаһан байгаа. Эдэмнай хадаа газар таряалангай, нуга сабшалангай талмайнууд болоно. Ажаһуугшадай ехэнхинийн сабшалангай газар хэрэглэнэ гэжэ ажаглагдана. Харин таряалангай газар абагдаһан олонхинийн таряа таринагүй. Эдэ газарнуудын хаясаанай байдалтай гэжэ манай үнгэргэһэн шалгалта харуулаа. «Газар тухай» Буряад Республикын Хуулин 24-дэхи статьятай зохицуулан, газарай эзэд тушаа иимэ хэмжээн абтаха ёһотой.

Хэрбээ газарай эзэд хуулин ёһоор газараа өөр дээрээ бэшүүлжэ абанхай аад, гурбан жэлэй туршда тэрэнээ хэрэглээгүй байгаа хаань, энэ газарын шэнээр бүридхэлдэ абтажа, республикын газар хураарилгын жасада хожомын оруулагдаха ёһотой. Энээн тухай «Газар тухай» Хуулин дээрэ нэрлэгдэһэн статья соо хэлэгдэнхэй. Иимэ шийдхэбэри абахын тула хэрэглэгдэдэггүй газарай хубинууд тухай мэдээнүүд суглуулжа, бүридхэлдэ абаха шухала. Мүнөө үедэ Россельхознадзорой управленийн үүсхэлээр республикын бүхэ аймагуудта байгуулагдаһан газарай комиссинууд ажал ябуулжа байнхай.

- Манай гүрэн дотор газарыс кадастрай талаар сэгнэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдажа байнхай. Хүдөө ажыхыгаар энэ асуудалаар ямар байдалтай гэшэб?

- Мүнөө үедэ газар арендээр үгэхэ хэлсээнүүд абаха, үмсын мэдэлдэ байһан газарай участогууды худалдаха асуудалнууд гуримуулагдаагүй байһаар. Юуб гэхэдэ, газар арендээр абахын гү, али худалдахын тула тэрэ газарын кадастрай талаар бүридхэлдэ абтаһан байха ёһотой. Тээд мүнөө үедэ абажа харахада, хүдөө ажыхын үйлдбэрлэгшэдэй зариманиин мэдэлдэнь байһан газараа кадастрай бүридхэлдэ оруулаха шадалгүй байна. Ушарын гэхэдэ, кадастрай хүдэлмэринүүд үнгэргэхын тула 7-һоо 15 мянга хүртээр түлэхэ хэрэгтэй. Хэрбээ 50 гектараа ехэ газартай байбал, кадастрай хүдэлмэрин үнэ сэнгын бүри дээгүүр. Жэшээхэдэ, нэгэ гектарай түлөө эзэнийн 300 түхэриг түлэхэ болоно.

Газараа ашаглажа шадыхаа болиһон эзэд тэрэнһээ хайн дураараа арсаха гээбэл, заабол кадастрай талаар бүридхэл гараха ёһотой болоно. Ехэ газартай хүнүүд адагай захань газарайнгаа хилэ тодолжо, межевани гараха аргагүйдэнэ. Бүхы шатын бюджетүүдһээ энэ хүдэлмэри тэдхэхэ, мүнгэ номолхо шийдхэбэриүүд хуулин ёһоор абтанайгүй. Энээнһээ боложо, республикымнай эгээл үржэлтэй хайн газар гүрэнэй талаһаа бүридхэлдэ оруулагдаагүй байна гэжэ манай үнгэргэһэн шалгалта элишэлнэ.

- Шалгалтын үедэ үшөө ямар дутуу дунданууд элирүүлэгдэнэб?

- Гүрэнэй реестрэй управленийн мэдээгээр, тиихэдэ манай үнгэргэһэн шалгалтын дүнгөөр үни хада үгы болоһон зарим колхоз, совхозууд мүнөө болотороо саарһан дээрэ бэшэгдэнхэй байна. Эдэ хамтын ажыхынуудай газарын үни хада пайн гурирмаар ажалшадта хубаагдаһан юм ааб даа. Тэдэ ажалшадайн дунда пайн 2 гектар газараа хэрэглэдэггүй хүнүүдын ехэ олон байна.

Эдээнһээ боложо, орхигдон газар таряалангай талмай бүри ехэ боложо нэмэнэ. Жэшээхэдэ, Ивалгын аймагай хубин олзын хэрэг эрхилэгшэ Е.Г.Кокорина 11 гектар газартай байна. Тэрэ тоодо 5 гектарын халхан газар. Энэ газарай эзэн гэжэ эрхыень мэдэрһэн документүүд тэрэндэ үгы. Гэбшээ энэ эхэнэр жэл бүри газарай налог түлэдэг байна. Сэлэнгын аймагай ажаһуугша Б.Д.Лыкшитов таряашан, фермерэй ажыхы байгуулһан аад, хүдэлжэ шадангүй, 1994 ондо болиһон байгаа. Налогой эмхи зургаанда бүридхэлһөөшөө саг соогоо гараһан юм. Гэбшээ, манай үнгэргэһэн шалгалтын дүнгөөр, тиихэдэ гүрэнэй реестрэй мэдээгээр, тэрэндэ 140 гектар хүдөө ажыхын газар бэшэгдэнхэй гэжэ мэдээд, ехэл гайхаа. Энээн тухай тэрэ өөрөөшөө мэдэхгүй, иимэ юумэн байха гэжэ ханаандаашье оруулаагүй байгаа.

- Пайн үржэлтэй газар хэр хэрэглэгдэнэ гэшэб? Энэ талаар хазагайруулганууд гаргаданайгүй гү?

- Ургаса ехээр үгэдэг үржэлтэй газарнууды хэрэглэгээр хуули ёһонууды эбдэһэн ушарнууд баһал дайралдана. Таряанай ургасы хамгаалжа, траншей малтажа, газар таряалангаа аршалдаг ушар дайралдана.

Илангаяа Кабанскын болон Хурамхаанай аймагуудта ингэжэ ажаглагдаа. Тиихэдэ Хурамхаанай аймагай «Эрдэм» гэхэн хүдөө ажыхын үйлдбэрин кооперативта зохио албан зургаануудай зүбшөөлгүйгөөр ханааб татажа, таряалангай газар малай ябахагүйн тула хааха хэмжээ абаһан байна. Гүнзгы ханааб, траншей малтажа, таряалангай газарай хүрһыень муудхаана. Энэ ажыхы тушаа хуулин ёһоор хэмжээнүүд абтаа.

- Таряалангай газар хэр хэрэглэгдэнэ гэшэб?

- Хүдөө ажыхын үйлдбэрлэгшэд хахалан газар муугаар хэрэглэнэ гэжэ бодото байдал харуулна. Шалгалтын дүнгүүдээр хахалагдаһан газарай 6 мянган гектарын зорилгоороо хэрэглэгдэнэгүй, энээнһээ боложо, бог үбһэнһөө бээ юумэн энэ газарта урғанайгүй. Газар муугаар ашаглалгын гол шалтагааниин гэхэдэ, хүдөө ажыхын үйлдбэрлэгшэд түлишэ тоһодолгын хэрэгсэлнүүд абаха мүнгөөр, тиихэдэ үрһөөр дуталдана.

Энээнһээ гадна үржэл багатай газарта тарилга хэхэдэнь, ёһоор урғанайгүй юм ааб даа. Жэшээхэдэ, Тарбагатайн аймагай «Россия» гэхэн хүдөө ажыхын үйлдбэрин кооперативта 5 мянган гектар үлүүтэй газар тоологдоно. Зүгөөр энэ газарай оройдоол 570 гектарын хахалжа, элдүүлжэ тарилга хэнэ. Бэшыень ашаглаха гэхэдэнь, түлишэ тоһодолгын хэрэгсэлнүүд дуталдажа, урагшань ябуулдаггүй. Тиигээд лэ ехэнхи газарын хаягдана, орхигдоно ха юм даа. Үнгэржэ ерэхэдэ, ашаглагдахыа болиһон таряалангай газарта ажаһуугшад бог шорой хаядаг гурирмаар боложо байнхай. Энээнһээ болуулаха хэмжээнүүд абахыень хүдөөгэй муниципальна байгуулгануудай толгойлогшонорто хануулга хэгдэжэл байдаг. Бог шорой хаяха тусхай газар түхээрхэ хэмжээнүүд тэдэ абаха ёһотой. Зүгөөр хүдөөгэй байгуулгануудай толгойлогшонорой зариманиин энэ хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандана. Тиигэжэ тэдэ хуулин эрилтэнүүд абаха гэшэ. Иимэ хүнүүд тушаа 2008 онһоо эхилжэ, 2010 он болотор захиргаанай талаһаа хэмжээнүүд абтанхай. Тэдэ харюусалгада хабаадуулагдаһан байна. Манай үнгэргэһэн шалгалтын һүүлээр хүдөө аймагуудаар бог шорой хаяха газар яһала гуримуулагдаа. Жэшээхэдэ, Ивалгын аймагай хүдөөгэй захиргаануудай дэргэдэ хүдөө нютагы болбосон түхэлтэй болгохо тусхай эмхинүүд байгуулагдажа эхилэнхэй. Тэдэ бог шорой суглуулжа хаяха, тэдэниие усадха хэмжээнүүд абадаг болонхой. Түгсэхэлдэнь юун гэжэ хэлэхэб гэхэдэ, хүдөө аймагуудай захиргаануудта мэдэлдэнь байһан газар тухай тодо мэдээнүүд хомор байна. Тиимэһээ хүдөө нютагуудаар газар ашаглалгада наринаар хандаха хэмжээнүүд абтаха ёһотой.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото-зураг.

Культура

ЮБИЛЕЙ МУЗЕЯ ДЕКАБРИСТОВ

В один из последних дней уходящего года прошло празднование 35-летия музея декабристов в Новоселенгинске.

В старинное село, что в Селенгинском районе, съехалось много гостей. Среди них: потомки декабриста К.П. Торсона, в том числе улан-удэнцы Л.Г.Кондратьева и А.Кондратьев, морской офицер А.Ю.Мешалкин, офицер В.В.Новожилов, представитель Министерства культуры РБ Е.Д.Жалцанова, сотрудники Республиканской детско-юношеской библиотеки, Музея истории Бурятии, Русского драматического театра имени Н.А.Бестужева, член Союза художников России, почетный гражданин г.Петровский Запад Забайкальского края Н.М.Полянский, руководитель РОО «Наследие декабристов» В.И.Петров и другие.

На мемориале декабристов, в нескольких километрах от села, прошел короткий митинг, в котором участвовали гости, а также ученики, учителя Новоселенгинской школы, работники культуры, служащие районной и сельской администрации, местные краеведы, знатоки истории.

В музее, в двухэтажном здании постройки XIX века прошла интереснейшая экскурсия с элементами музыкальных и литературных гостиных, историческими анимациями в исполнении учеников школы. Экскурсию вела заведующая музеем Л.М.Цух. В интерьере купеческого дома звучал полонез, танцевали пары. Дети показали бурятский обряд встречи гостей, сцены из жизни декабристов.

Созданный 35 лет назад, к 150-летию востания на Сенатской площади, музей живет, расширяет деятельность, стал

одним из главных объектов социально-экономического развития села. Это был первый музей декабристов в СССР, открытый к юбилейной дате с помощью специалистов высокого класса, при поддержке союзного, федерального, республиканского министерств культуры. «Труд был не напрасным», - сказал Б.Б. Бальжиров, бывший в те годы заведующим отделом культуры района. Поздравления от администрации Селенгинского района передала Ц.Г. Базаржапова, председатель Комитета по культуре, делам молодежи, туризму и спорту.

Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА,
наш корр.

Засагай дээдын зургаануудта

**БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:
 ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД
 2010 оной декабриин 27-31**

Декабриин 27-до Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын Россиин Федерациин Гүрэнэй Сөвөдэй болон Россиин Федерациин Президентын дэргэдэхи Түрүү үндэһэн проектнүүдэ бэлүүлгын талаар комиссиин суг хамтын зүблөөндэ, тиихэдэ хани нүхэртээ Кремлин Ехэ Ордоной Андреевскэ танхим соо РФ-гэй Президентын Шэнэ жэлэй баяр ёһололой уулзалгада хабаадаа.

Декабриин 28-да Вячеслав Наговицын республикын аймагуудай болон хотонуудай нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн толгойлогшодтой зүблөө, хүдэлмэрийн хэдэн уулзалга хүтэлбэрилөө.

Декабриин 29-дэ Буряадай Президент Москва хотодо "ИнвестТехМаш" бүлэг компаниин Директорнүүдэй сөвөдэй Түрүүлэгшэ М.Н.Петровтой уулзаа.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын уялганууды дүүргэгшэ Иннокентий Егоров үнгэрэгшэ долоон хоногто РБ-гэй гүйсэдхэхэ засагай зургаануудай, Буряад Республикын Правительствын, Социально-ажалай харилсаануудые гуримшуулгын талаар республиканска гурбан талата комиссиин, Бүхэроссиин ажаһуугшадтай тоо бүридхэлгын талаар республиканска комиссиин зүблөөнүүдэ эмхидхэ; Улаан-Үдэ хотодо Гэрлэлгын байшан барилга, Баргажанай аймагай Максимиха хууринда коммунальна халбарин объектнүүдэ дамжуулан үгэлгэ, "2011 оной болон 2012-2013 онуудай түсэбтэ хугасаагай республикын бюджет тухай" РБ-гэй Хуули бэлүүлгын талаар хэмжээ ябуулганууды баталха тухай РБ-гэй Правительствын захирамжын түлэб мэтын асуудалнуудаар зүблөөнүүдэ хүтэлбэрилөө; РБ-гэй аймагуудай болон отонуудай нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн толгойлогшодтой зүблөөндэ хабаадаа.

Экономическа хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Чепик РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын уялганууды дүүргэгшын болон РБ-гэй Арадай Хуралай түсэблэлгын зүблөөнүүдтэ, Социально-ажалай харилсаануудые гуримшуулгын талаар республиканска гурбан талата комиссиин зүблөөндэ хабаадаа; экономика бүлэглэлэй министрствэнүүд болон албан зургаануудай, РБ-гэй Правительствын дэргэдэхи Инвестиционно ажал ябуулгын талаар зохилдуулгын сөвөдэй, РБ-гэй Правительствын дэргэдэхи Загаһанай ажахын сөвөдэй, Миграционно политикын талаар Правительствена комиссиин, эзэгүй зөөриие элирүүлэлгын болон муниципальна зөөридэ шэлжүүлэлгын талаар хүдэлмэрийн бүлэгэй зүблөөнүүдэ үнгэргөө.

Социальна хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Байр Балжировай залан хүтэлбэрилдэг министрствэнүүд болон албан зургаануудта эрэмдэг бэетэй хүүгдэй аша туһада "Жабар Үбгэн бола" гэнэн Шэнэ жэлэй нигүүлсэхы сэдхэлэй хэмжээн, инвалидуудай элүүрые медико-социальна талаар шалгалгын болон элүүржүүлгын гүрэнэй байгуулгы найжаруулгын үндэһэн удхын проектдэ зориулагдан зүблөө, врачуудай ажалтай сүлөө нууринуудай республиканска яармаг, республикын спортын федерацинуудай хабаадалгатай "2011 оной спортын хэмжээ ябуулгануудай нэгэдэмэл түсэб табилга" гэнэн зүблөөн, республикын бэлитгэй хүүгдэй Президентын Шэнэ жэлэй ёлконууд, Бэшүүрэй аймагай харгалзалгын зургаануудай хүдэлмэрийн шалгалта эмхидхэгдээ.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Фоменко инфраструктура хүгжөөлгэдэ хабаатай министрствэнүүд болон албан зургаануудай түсэблэлгын зүблөө хүтэлбэрилөө; РБ-дэ ЖКК-гай предпритинуудта түлишын нөөсэ, найндэрэй үсдэ дулаасуулгын хаһын ябасада бэлэн байлга мэтын асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдэ үнгэргөө; Буряад Республикын Правительствын зүблөөндэ, Баргажанай аймагай Максимиха хууринда коммунальна халбарин объектнүүдэ дамжуулан үгэлгэдэ зориулагдан зүблөөндэ, Россиин Федерациин региональна хүгжэлтын министр В.Ф.Басаргинай хүтэлбэрилхэн селекторнэ зүблөөндэ хабаадаа.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Лежатовай толгойлдог Россиин Федерациин Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэлгэтэ эмхи зургаанда ФОМС-ын гүрэнэй найдуулгануудай территориальна программанууд туһаа асуудал шийдхэгдээ. Тиихэдэ РФ-гэй Финансын министрствэдэ хото шадар зоние шэрэлгэтэй холбоотой гаргашанууды тэхэрюулан бусаалгын асуудал дээрэ ажал үргэлжлүүлэгдээ; РФ-гэй Хүдөө ажахын министрствэтэй экономикадо шухала региональна проектнүүдэ дэмжэхэ зорилготойгоор федеральна бюджетдээ республикын бюджеттэ туһаламжа мүнгэ үгэлгын дүрим болон эрилтэнүүд тухай хэлсээн, мүн хүдөө ажахы хүгжөөлгын гүрэнэй программын хэмжээндэ хэмжээ ябуулганууды бэлүүлгын талаар нэмэлтэ хэлсээн баталагдаа; РФ-гэй Байгаалин нөөсөнүүдэй министрствэдэ Улаан-Үдэ хотые Сэлэнгэ болон Удэмүрэнүүдэй үерэй уһанһаа хамгаалгын хүдэлмэрийнүүдэ номололгын асуудал хэлсэгдээ; Россиин хүдөө ажахын агентствэдэ Буряадта ой модоной үрэнэнэй түб тогтоолго болон ойн харгинуудай барилга тухай асуудалнуудаар хүдэлмэрийн уулзалганууд эмхидхэгдээ; гадна РБ-гэй Правительствын "Холдинг межрегиональных распределительных сетевых компаний" ОАО-той, тиихэдэ "Федеральная сетевая компания Единой энергетической системы" ОАО-той хэлсээнүүдэ баталагдан хабаадаа.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрилэгшэ Петр Носков Захиргаанай байгуулгын халбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй түсэблэлгын зүблөөнүүдэ үнгэргөө, РБ-гэй Правительствын зүблөөндэ хабаадаа, Шэнэ жэлэй хэмжээ ябуулгануудта бэлдэлгын хүдэлмэри эмхидхээ.

Захиргаанай байгуулгын халбаринуудта декабриин 27-до Россиин МЧС-эй РБ-дэхи ахамад управлениин начальнигай нэгэдэхи орлогшо А.И.Сидоровэй хабаадалгатай брифинг эмхидхээ; Россиин Хэлбэлэй үдэртэ зориулагдан хэмжээ ябуулгануудта бэлдэлгын ажал ябуулаа; 2010 ондо гүрэнэй болон муниципальна хангалганууды электрон аргаар үзүүлэлгэдэ республикын шэлжэн ороһон тухай Россиин Экономика хөгжөлгын болон Хэлхээ холбооной министрствэнүүдтэ тоосоо бэлэдхээ; РБ-гэй гүрэнэй гүйсэдхэхэ засагай зургаануудай хули ёһоной актуудай шалгаа болон бүридхэлдэ абалгы хангаа; ондо ондоо яһанай түлөөлэгшэдэй дунда тэсэмгэй зан хүгжөөлгэдэ шэглүүлэгдэһэн социальна проектнүүдэй конкурс үнгэргөө.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Хэлбэлэй албан.

**БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮСЭБЛЭНЭН ХЭМЖЭЭ
 2011 оной январин 11-14**

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН УЯЛГАНУУДЫЕ ДҮҮРГЭГШЭ Ц.Б.БАТУВВАЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

11.01 9.00 Бага танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЫЕ ЭРХИЛЭГШЭ - АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

11.01 13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА
 Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.-Д.Э.Доржиев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хоридохи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд
 12.01 14.00 каб.235

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)

"Полици тухай" 446526-5 дугаарай федеральна хуулиин түлэб тухай

11.01 14.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хорооной 2010 ондо бэлүүлхэн хүдэлмэри тухай тоосоо бэлдэлгэ тухай

12.01 15.00 каб.323

"Буряад Республикын Арадай Хуралай Регламентда хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

12.01 16.00 каб.323

"Захиргаанай хуули эбдэлгэнүүд тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

13.01 14.00 каб.323

"Буряад Республикада харгы дээрэ аюулгүй байдал эмхидхэлгын шийдхэгдээгүй асуудалнууд тухай" асуудалаар "дүхэриг шэрээдэ" бэлдэлгэ тухай

14.01 15.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

"Буряад Республикада малай тахалай болон ветеринарно-санитарин талаар найн байдал хангаха тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

12.01 10.00 каб.119

"Гүрэнэй болон муниципальна эзэмдэлгэдэ байһан газарай участогуудые түлбэриггүйгөөр үмсэдэ үгэлгэ тухай" Буряад Республикын Хуулиин 1-дэхи статьяда хубилалта оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

13.01 10.00 каб.119

"Буряад Республикада хүдөө ажахын үйлдэбэрийн гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

14.01 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудай, залушуулай политикын, нитын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдаев)

2010 ондо Хорооной бэлүүлхэн хүдэлмэри тухай тоосоо бэлдэлгэ тухай

12.01 15.00 каб.212

"Физическэ культура болон спорт тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

13.01 10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

"Республикын бюджетдээ номологдог болон Буряадай Захын Хойто зүгэй дэбисхэртэ адлидхагдаһан нютагуудта оршодог эмхи зургаануудта хүдэлдэг хүнүүдтэ найдуулганууд болон мүнгэн тэдхэмжэнүүд тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуулиин түлэб тухай

13.01 10.00 каб.218

1. "Россиин Федерацида субъектнүүдэй гүрэнэй хуули гаргалгын (түлөөлэлгэтэ) болон гүйсэдхэхэ засагай зургаануудые эмхидхэлгын юрэнхы дүримүүд тухай" федеральна хуулида хубилалтануудые болон нэмэлтэнүүдэ оруулха тухай" болон "Россиин Федерацида нютагай өөһэдэн хүтэлбэри эмхидхэлгын юрэнхы дүримүүд тухай" федеральна хуулинуудай абтаһан ушараар Россиин Федерациин хули ёһоной актуудта хубилалтануудые оруулха болон Россиин Федерациин зарим хули ёһоной актуудые хүсээ буураһанда тоолохо тухай" федеральна хуули бэлүүлхэ талаар Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай зарим бүрин этигэмжэнүүд тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

2. "Буряад Республикада юрэнхы нуралсалые номололгын гурим тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

3. "Хуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй нитын хүмүүжүүлэгшэд тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

14.01 10.00, 10.30, 11.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономика политикын, байгаалин нөөсөнүүдэ ашагалгын болон оршон тойронхия хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

"Ой модоной ургамалнуудые наймаалалгын хэлсээнүүдэй үндэһөөр модо болон шэлбэтэ модо бэлдэлгын онсо ушарнууд тухай" Буряад Республикын Хуулиин 2-дохи статьяда хубилалта оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

12, 14.01 14.00 каб.203

Буряад Республикада бага болон дунда хэмжээнэй олзын хэрэг эрхилэлгы хүгжөөхөөр найн эрхэ байдал тогтоохо тухай

13.01 14.00 каб.203

"Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай бүрин этигэмжэнүүдэ бэлүүлхын тула хэрэгтэй зөөрийн, мүн тиихэдэ Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай, Буряад Республикын гүрэнэй эрхэтэнэй алба бэлүүлэгшэдэй, Буряад Республикын гүрэнэй унитарна предпритинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй болон Буряад Республикын гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал ябуулга хангахын тула хэрэгтэй зөөрийн тоолбори тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

14.01 15.00 каб.203

«ГУРБАН ЗӨӨЛЭНИИЕ» ЭДЛЭН АЖАҢУУГЫТ

Түүхэдэ ороһон 2010-дахи он үндэр наһатай аха захатанай ажабайдалда онсо үйлэ хэрэгүүдээр тэмдэглэгдээ.

Үнгэрһэн жэлдэ бидэ бүгэдэ арад түмэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Илалта туйлаһаар 65 жэлэй ойн баяр жабхаланта оршон байдалда тэмдэглэгдэди. Ганса засагай зургаанууд бэшэ, олонийтэ, тэдэнэй дунда дайн сэргэтэ хабаадагшад, дайнай ара талада Илалта шэрээлсэһэн ажалшад арга шадалаараа хабаадажа, үбгэд хүгшэдэй, аха нүхэдэй эдэбхи үүсхэлээр һайндэрнай бүгэдэ арадай мартагдашагүй үйлэ хэрэг болоо.

Энэ һайндэртэ бэлдэлгэ хэдэн жэлэй саана эхилһэн гэшэ. Дайнда хабаадагшад, дайнда баатарай үхэлөөр унаһан сэргэшэдэй гэр бүлэнүүдэй ажабайдал хэр гэшэб, тэдэнэртэ ажаһуудалаа һайжаруулха хэрэгтэ ямар туһаламжа хэрэгтэйб гэһэн шалгалтын хүдэлмэри хаа хаанагүй үргэнөөр ябуулагдажа, үндэр наһатай болон сэрэгшэд, нүхэрөө дайнда алдаһангу, алидайн сэргэһээ бусаад, элдэб шарха, хүндэ үбшэнһөө боложо наһа бараһан сэргэшэдэй ганса бэе эжинэртэ туһалха талаар хэсэюмэ хэлгээ.

Энэ ойн баярта бэлдэлгэдэ, дайн сэргэтэ ябажа эрһэн үбгэдтэ, сэргэшэдэй гэр бүлдэ байра байдалаа һайжаруулха хэрэгтэ Россиин гүрэн түр эх анхарал хандуулжа, нилээдэх мүнгэн зөөри гаргашалаа. Шэнэ байра абаха мүнгэ, ажаһуужа байһан гэр байраа заһабарилха хэрэгтэ нилээдэхэ туһа хүргэһэндэнь баясамаар юм.

2005 оной мартын 1-һээ хойшо байра байдалаа һайжаруулхаар тоо бүридхэлдэ дайнай 2925 ветеран, сэргэшэдэй гэр бүлэнүүд абтаһан байна. Тэдэнэй 2810 гэр бүлдэ байра байдалаа һайжаруулмаар мүнгэн зөөри үгтөө. Тэдэнэй 2656-ниин шэнэ гэр байратай болоо, энэмнай тоо бүридхэлдэ абтагшад 91% болон. Тэдэнэй тоодо өөртөө шэнэ гэр баржа толгошодой тоо үсөөн бэшэ. Тододхон хэлэхэдэ, гүрэн турын үгһэн мүнгэн зөөридэ өөрингөө мүнгэ нэмэжэ оруулха хэрэг гараа.

Хамта дээрэ 2005 оной мартын 1-һээ һүүлдэ тоо бүридхэлдэ абтаһан ветерануудта 2 миллиард 341 миллион түхэриг манай республикын хүн зонийе социальна талаар хамгаалгын министрствэдэ Россиин гүрэнэй бюджедһээ оруулагдаһан байха юм. Шэнэ гэр байра абахаһаа гадна өөрингөө гэр заһабарилха хэрэгтэ республикыннай аймагуудай захиргаанууд олон ветерануудта 15-һаа 30 мянга хүрэтэр түхэриг туһаламжа үзүүлээ. Жэшэнь, Ивалгын аймагай Сотниково хууринда нютагай захиргаан дайнда хабаадагшадые ба сэрегшэ нүхэрөө алдаһан хүгшэн эжынэрые гэр гэртэн ошожо, байра байдалье нь хаража үзөөд, сертификат абаагүй, гэр байраа заһабарилха 9 айлда мүнгөөр туһалха гэжэ шийдхэбэри абаа. Аймагай захиргаанай бүлэ бүхэндэ 15 мянган түхэриг үгэхэдэнь, Сотниковын нютагай захиргаан өөрингөө талаһаа үшөө 15 мянган түхэриг нэмэжэ үгөөд, заһабарилгын хэрэг саг болзртоо шийдхэгдэ һэн.

Эндэ нютагай захиргаанай дарга Шираб Борисович Гармаевай үүсхэл оролдолго онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Иимэ хүдэлмэри аймаг, хуурин бүхэндэ шахуу хэгдэжэ, хүндэтэ хүн зоний ажабайдал нилээд һайжараа гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Үндэр наһатай шуулаймнай дунда үбшэн үлбэр хүнүүд үсөөн бэшэ. Дайнда хабаадагшадтай ба дайнай ара талада ажал хэһэн хүнүүдэй бэе махабад шалгаха, эмшэлхэ, эм дом үгэхэ хэрэг нилээд үргэнөөр ябуулагдаа.

Ганса дайнай ветерануудай эмшэлүүлдэг республиканска, госпитальдо 4 мянганһаа үлүү зон аргалуулжа гараа. Улаан-Үдэдэ Илалтын парадта хабаадаха дуратай үбгэн сэрегшэдые будгыень аргалаа гаргаа. Тийхэдэ дайнай ара талада ажаллаһан хүнүүд мүн лэ эндэ аргалуулаа.

Аймаг бүхэндэ эмшэлэгшэд үндэр наһатай шуулые гэртэн хүрээжэ, бэсын элүүрые шалгаа, үлбэр хүнүүдые больницын тусхай ветерануудай палатануудта эмшэлээ.

Тээдүбгэд хүгшэднай хэзээ намда гэр байра үгэхэнь, хэзээ минни бэе махабад шалгаха гээд хүлээжэ, гараа хабсаараад хуугагүй, арга шадалаараа олоной хэрэгтэ хабаадалсаа, ургажа ябаа эдиршүүлтэй хургуулинуудта, дээдэ хургуулинуудтай оюутантай, сэргэй албанда мордохоо байһан залуушуултай уулзажа, совет сэрегшын алдар габьяатай, манай Агууехэ Илалтын уг үндэһэн тухай үнэн зүбөөр хөөррөжэ, мүнөө үедэ манай арадай дайнда хабаадалсахадаа гаргаһан баатаршалгада һэжэг түрүүлхэ гэһэн зорилготой худал хуурмаг баримтануудые элишлэн харуулха талаар сэнгэшгүй эхэ ажал оруулаа.

Тэдэнэй дунда хүн бүхэндэ хүндэтэй болоһон генерал Николай Васильевич Бугуханов, полковник Иван Иванович Пилипенко, Москвагай Илалтын парадта хабаадаха золтой байһан Виктор Федорович Сахаровский, Афганистанда болоһон дайнда хабаадаһан полковник Содном Цыбикжапович Дамбаев

болон олон сэрегшэдтэ баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа үшөө дахин мэдүүлхэ дуран хүрэнэ.

Агууехэ Илалтада зориулжа, республикын ветерануудай зүблэл Буряад Республикын Дурасхаалай Дэбтэрэй юһэдэхи боти, «Абаргалаһан дэлхэй мартаагүй» гэһэн үнгэтэ гэрэл зурагуудай түүхэ-бэшэг хэблэжэ гаргаа (фотолетопись «И помнит мир спасенный»...).

Паяхан Москвада Россиин ветерануудай VI съезд боложо үнгэрөө. Табан жэлэй ажал хүдэлмэрийн дүнгүүдые согсолоод, саашанки ажал ябуулгыннай зорилгонууд тодорхойлогдоо.

Юу хэлэхэб, шийдхэхэ хэрэгүүд үсөөн бэшэ. Тон бага гүрэнэй тэдэмжэ абадаг дайнай ара талын ажалшадтай бэрхэшээлтэ байдал тухай, дайнай үедэ үхибүүн ябахандаа шосөгөөр, үлэн хооһор эжынэртэйгээ сугтаа хүдэлһэн хүбүүд, басагад мүнөө баһа үбгэд хүгшэд болонхой. Тэдэнэй аша туһа, тэдэнэй тала харалсажа, ядуу байдалье нь һайжаруулха талаар хэмжээ абахаар болоо гэһэн эрилтэ съездын делегадууд Россиин Президентын, Правительствын үмэнэ табиһан байна.

Манай арад зон тулоур туйган, үндэр бээтэй үбгэд хүгшэдөө орхингүй, арга шадалаараа туһалха байха гэжэ найданабди. Энэ ёһо гурим манай арадай дунда заншалта һэмнай гэжэ засагай зургаануудта, ажалша коллективүүдэй хүтэбэрлэгшэдтэ, олзын хэрэг эрхилгэгшэдтэ хануулха дуран хүрэнэ.

Бүгдөөрөө буян үйлэджэ, аха захатаная дэмжэл гэжэ уряалха байна.

РЕСПУБЛИКЫН ЗАЛУУШУУЛДА ХАНДАЛГА

Хүндэтэ нютагаархид! Дайнай болон ажалай ветеранууд Москва болон зарим бусад хотонуудта ушарһан үйлэ хэрэгүүдтэ һанаагаа зобон. Футболлой фанатуудай наншалдаан шэнгээр эхилһэн аад, сааһадаа яһатанууд хоорондын зүришэлдөөн боложо үргэлжлөө. Энэмнай саашадаа муу хойшолонгуудтай байхаар аюултай гэшэл.

Бидэ, Буряад Республикын ажаһуугшад - Агууехэ Россиин эрхэтэд, бэе бээтээ эбтэй, хани барисаатай ажаһуудабди. Суг хамта Эхэ оройнгоо эрхэ сүлөөтэй түлөө тэмсэжэ, экономико болон соёлоо хүгжөөхын тула ажаллажа олоһон хани барисааннай олон зуун жэлэй түүхэтэй юм. Буряадай Россиин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баяр байгша ондо тэмдэглэгдэхэ. Бидэ хани барисаагаа юунһээшэ үлүүгээр сэгнэжэ, саашанки үеынхидтөө дамжуулха ёһотойбди.

Залуушуулда, ерээдүйн халаанда хандажа, эбтэй эсэтэй, бэе бээдэ гамтай, тэсэмгэй, туһатай байгыт гэжэ захира байнабди. Бэе бээе хүндэлжэ, дүнгэжэ ябьял!

Республикын ветерануудай совет.

Буряад оройнгоо бүхы хүн зонийе, нэн түрүүн үндэр наһатай үбгэд хүгшэдөө Шэнэ жэлээр амаршалаад, элүүрэнхэ, сэдхэл тэнюун, «гурбан зөөлэниие» - үгын зөөлэниие, эдэнэй зөөлэниие, унтарини зөөлэниие эдлэжэ хууцынь үнэн зүрхэндэ элжэе.

Ревомир ГАРМАЕВ,
 Республикын ветерануудай Советэй түрүүлэгшэ.

Сэдхэлэй үгэ

Минни түрэн гараһан нютагни хадаа Аха баян дайда юм. Тойрожо байһан орёл үндэр хада ууланууд, хүүжэ бурьялан урдажа байдаг уна голнууднай хуу барандаа хүн зондо хүшэ тамир, амгалан байдал асардаг. Пүүлэй үелэ наа хүрээжэ, найрагжа ябаашад яһала олон. Зуу холо гараһан аха дүүнэр Дулма, Дари Мунконовтон хураг суутай. Тэдэнһээ гадна ахад дүү Жүгдэр, Нима Мандагтан, Гончик Морхоевич Базаров, Базарова Дулма Сыреновна гэгшэд зуу наһа дабажа гарахаар элүүр энхэ, үри үхибүүдэйнгээ дунда жаргал элдэжэ ябанад. Иимэ ута наһан, удаан жаргал хааналаа үндэһэтэйб гэхэдэ, гансал сэбэр агаар, бүхы байгалин буурашагүй баялигһаа болон бшуу.

Ахын зон уг гарбалаараа илгардаг юм. Эгээ олон хүнүүд шонорогуд боложо хубаардаг. Бишье хадаа шонорогуудай нэгэн гэшэб гэжэ омогорхон ябадагш. Энэ шонорогууд соо эхнэрнүүдэнь хэр угһаа хойшо эхэ түрүү ябаха, гэр мал болоод байхадашье, ажабайдалайнгаа жолоо гартаа шанга баряад ябадаг юм.

Би эгээ дүтэ һанадаг абгайнарай нэгэн ПАТАР-ХЕЕВА Долгор Цыбиковнае нэрлэн, нэгэ хэдыгээр тэмдэглэн бэшэхэ хүсэлтэйб. Долгор абгай аха дүү соогоо тон түб даруу зантай, олон үгэ хүүргүй, эхэ ажалша эхэнэр юм. Би хара баһаа хойшо ходо дахажа ябаһан хадаа, эхэ зүрхэ сэдхэлдээ тон дүтөөр һанадаг бэлэй. Минни ибии Монгол Сүрэн Долгор абгайе эхэ магтаха, алтан гартай, баян үлзы хэшэгтэй, эхэ хүндэмүүшэ, ороһон гараһан айлшад халуун сайны уужа баяр хүргэдэг һэн гэжэ дурсан хуудаг һэн. Нэгэтэ

ДОЛГОР АБГАЙ

инбинмни нэгэ улаан сэсэгтэй эрээлзэй бүд абаад, «ошо абгайдаа, оюулаад үмдэ» гэжэ һэн. Тэрэнээ үмдөөд, тон эхээр хүхижэ, найрхажа ябаад гүйшэ бэлэйб. Долгор абгайханай оёһон хубсаһа хүнар ходо таарамжатай, оёдоллой мастерской соогоо эхэ магтаалтай ябаһан юм. Пүүлэй үедэ гүрэнэй Госбанкын харуулшанаар хүдлөөд, наһанайнгаа амаралтада гараһан байха.

Аха дүү соомнай эгээ эхэ абгайманай Санжамитаб олон адуу малтай, хүн зондоо хүндэтэй, бэшэндэ хургаал заабари үгэжэ, хүн бүхэндэ аша туһаая үгэжэ ябадаг байһан юм. Ехэнхидэ харлаг, хайнагуудые үдхэжэ, тэдэнь жэлэй дүрбэн сагта эдихэ хоолоо өөһэдөө олоод лэ бэлшэжэ ябадаг бэлэй. Иимэ шэрхи, аймшагтай адуу мал сооһоонь Долгор абгайда бэлэж болгон, нэгэ толгой харбагар хоёр эбэртэй хайнаг тугалтай асаржа хорёо соонь оруулан юм. Абгайе харууһалжа шадаха гэжэ мэдээд асарһан байгаа һэн. Би тэрэнһээ эхэл айгша бэлэйб. Хоёрехэ улаан нюдэтэй, дарнигар хурса хоёр эхэ эбэртэй, хүн бүхэниие айлгадаг амитан байһан. Тон сэсэн амитан, ээниие таниха, ондоо хүнэй дүтэлхэдэ, тархи түрүүгээ һэжэрхэ, шорой тоо-

хо бурьюулан бүрхирхэ, тон хүнэй хүрэдарагша һэн. Иимэ адагусание гансал Долгор абгай гартаа оруулжа, хайхан үдхэн хуыень наажа, баярлажа ябаһан юм.

Хэн нэгэнэй айл амитан, гэр бүл болоходо, ходо хам оролсохо, хургаал, зүбшөөлөө үгһэн байдаг һэн. Найр наадандань ходо хабаадалсажа, хайхан төрөөлөөрөө урмашуулдаг һэн. Үе наһан соогоо сугтаа хууһан нүхэрын Эрхүүгэй буряад байһан, Агууехэ дайнай ветеран Матвей Еремеевич байһан. Ленинград хотые хамгаалалсаһан, дайшалхы олон орден, медальнуудтай, наһанайнгаа амаралтада гаратараа гүрэнэй Госбанкын хоёр ажаллаһан намтартай һэн. Энэ гэр бүлын хоёр ури-нэрын дээдэ эрдэмтэй болоһон; хубүүниинь Валентин гэжэ физикын багшаар хүдэлжэ ябаһаар, эртээр наһа бараһан, хоёр үхибүүдынь Матвей Мира хоёр Долгор тэсбээгэ дахажа ябаад, эрэ болоод, хуу хургаал мэргэжэлтэй, үнэр баян айл болонхой ябанад. Люда басаганиинь эмшэн, врач мэргэжэлтэй, Улаан-Үдэн 3-дахы поликлиникэдэ харюусалгатай тушаал даажа ябана. Хани нүхэрын математикын эрдэмэй кандидат, педагогикын эрдэмэй доктор, профессор Михаил Надмитович олон багшанарые хургаа, Буряадтаа нэрэ солотой хүнүүдэй нэгэн юм. Хоюулан эбтэй эстэй, эрхим айлэй нэгэн мүн. Мүнөө табан ашануудаа үргэлсэжэ, жаргал эдлэн ажаһуунад. Энэ бүхы жаргаланта ажаһуудалын Долгор абгайн аша туһаһаа эхитэй гэжэ һананаб. Тиймэһээ Долгор абгайн аша, гушанарын уг гарбалайнгаа замаар хүн түрэнһэн уялгаа дүүргэжэ, буянтай, бурхантай ябаг лэ даа гэжэ үрэлээ хэлэнэб.

Е. ПАТАРХЕЕВА,
 ажалай ветеран.

АРБАН САГААН БУЯНАЙ АШААР

(Хайрата эжынгээ - Н.Г. ЦЫРЕНОВАГАЙ
 80 наһанай ойн баярта)

Элинсэг хулинсагаймнай үлгы - Налжарма эжымнай хүлөө шоройдоһон тоонто нютагынь - уужамхан Ашанга болон. Хүн бүхэндэмнай эгээл дүтэ, эгээл хайханаар, холо ойро ябахаданнай даллан, уряалан, угтан, зүрхэ сэдхэлымнай дулаасуулан һанагдажа байдаг нангин Эрэни хатан эжымнай, ангр мориин хүлэгтэй Шэнэһэтэ хүгшэн эжымнай.

Баруун Ашангын Булам талада угай буусатай, хори угсаатандаа хүндэтэй, ород гүрэнэй дээдэ эзэн императорһаа «титулярна советниги» гэһэн үндэр нэрэ зүргэдэ хүртэһэн, түмэршэ хүбүүд отогой зайһан Шоноохон Дэлгэрһээ Шойнхортон хотон угаа тоолоһон гэдэг. Манай Налжарма эжы Шойнхорой Мархию Цэрэнэй Дарима басаганһаа гараһан болон. Наһан соогоо эжымнай гаталһан бүхы замынь нэгдүүлэн, бултынь хэмжэбэл, нэгэтэ бэшэ алтанхан дэлхэйе тойроһондол адли болохо байна даа. Эжымнай үнжэгэн багахан наһандаа хайрата эжыгээ алдаһан байна. Хүшэрхэн байдалай эрээшье һаа, нагаса эжыдээ үргүүлжэ өөдөө болоо.

1937-1941 онуудта Ашангынгаа эхин шатын хургуулида хуража, эрхим хайнаар дүүргээд, Хори нютагай дунда шатын хургуулида эржэ, хамтын байрада байжа һуралсалаа үргэлжэлүүлбэ. Дайнай хатуу жэлүүдтэ саашадаа хураһан эхэ бэрхэтэй боложо, хургуулиа орхижо,

гэртээ бусаба. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үсын хүндэ хүшэр сагта арбан нэгэ - арбан дүрбэ, таба наһатай залуу үхибүүд нютаг дээрээ колхозойнгоо элдэб ажал хүдэлмэридэ хабаадаһан байна.

«Нилээн халуун, хүйтэн шулуун долёогдоо гэшэ һэн даа» гэжэ мүнөөшье хүрэтэрөө эжымнай хөөрөдөг. Бадма сэсэгтэл бадарһан баян сэдхэлээ гэршэлжэ, хүшэр сагай тохёолдоошье һаань, эжымнай хүхиюун, дорюун ябаһан гэшэ. Полевской ба тракторной бригадануудай тоо бүридхэгшөөр хүдэлһэн, МТФ ба ОТФ-дэшы ажаллаһан байна. Комсоргоор ба клубайшы ажал даажэ хүдэлһэн гэжэ. Залуугай омог эхэ байгаа даа. Ажал хүдэлмэри хэжэ ябахандаа, тэрэ үсын залуушуул энеэдэ зугаатай, ой тайгынгаа эдэлтэр дуугаа хангоурдажа, ёхор наадаа хатаржа, нютагайнгаа үбгэд ба хүгшэдтэ зүжэг наада харуулжа, зоноо

баясуулжа ябадаг һэн.

1964 ондо аглаг хайхан Ашанга нютагһаа гаража, Хори нютаг эржэ һуурижаһан байна. Хориин киносетэдэ, Анаагай совхозой клубта киномеханигаар 23 жэлэй турша соо хүдэлжэ, наһанайнгаа амаралтада гараба. Удаан саг соо амжалтатай бэрхээр киногой ажалда хүдэлһэнэйнгөө түлөө ажалын үндэрээр сэгнэгдэжэ, «Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ», «СССР-эй киноматографийн отличник», «Коммунист ажаллай ударник» гэһэн нэрэ зүргэнүүдтэ хүртөө. «Дайнай ара талын ажалай ветеран», «1941-1945 онуудта эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда «Шэн габьяата ажаллай түлөө» гэһэн медальнууд шагналтай. Хориин поселково советдэ депутатад арун-гаданан байна.

Мүнөө үедэ эжымнай наян наһанайнгаа саһа гэххэжэ, үри хүүгэдээр үнэр баян, сэлмэг тэнгэридэл - сарюухан, сээрлиг таладал - тэнюухан, сэдхэл хайтай дорюухан, Хори нютагайнгаа хойморто Баяр хүбүүнэйдэ хүнэй элдэб жаргал элдэжэ, ариун буяниие үйлэджэ, сарюун хууна даа.

Эжымнай заһан заабаринууд, хэлһэн үгэнүүд эльгэ зүрхэндэмнай орон мэдэрнэ. Алыган дээрээ тэнжэһэн үри хүүгэдэйнэ зүгһөө, нангин эжыгээ наян наһанайн алтан ойн баяраар алда хадагаар амаршалаад, үрэлээ заяаха байнабди: уужам шаргал дэлхэй дээрээ дуа тамир, шадал эхэтэй, арбан сагаан буяниие хуряжа, бурханһаа хутаг гуйжа, зуун наһа наһалжа, золтой хуухатнай болтогой!

Үри хүүгэдэйнэ зүгһөө СЭРЖЭН басаганиинь найруулан бэшэбэ.

ВЕСТИ ИЗ АГИ

Памяти Алдара

Аллея Героев, открытая в поселке Агинском в день 60-летия Великой Победы, пополнится к очередной годовщине Победы. Здесь будет установлен бюст матроса Алдара Цыденжапова, спасшего ценой собственной жизни сотни человеческих жизней и судеб. Высокое звание Героя Российской Федерации присвоено ему в ноябре прошлого года.

Об этом глава Администрации Агинского Бурятского округа Сокто Мажиев сказал 3 декабря на открытии мемориальной доски в Агинской средней школе №1, где учился Герой. Имя Алдара присвоено одной из улиц поселка.

А 10 января родители Алдара Цыденжапова - Батор Жаргалович и Билигма Зыдыгаевна, представители Администрации округа и поселка Агинское, военного комиссариата округа приняли участие в церемонии подписания в городе Фокино Приморского края двух договоров - о сотрудничестве между Администрацией Агинского Бурятского округа и 36-й дивизией ракетных кораблей Тихоокеанского флота и о сотрудничестве между поселком Агинское и эскадренным миноносцем «Быстрый». В этот же день делегация из округа участвовала в открытии мемориальной доски на корабле, на пирсе, посетила уголок памяти Героя России в военно-морском музее.

От ста - 175 ягнят

Чабанская бригада Баира Иринчинова из колхоза «Кункур» добилась поразительного результата - от двухсот восьмидесяти семи маток четвертого окота получено 503 ягненок, или 175 ягнят от сотни маток. Это лучший показатель в округе. До этого чабан не раз становился чемпионом и призером Агинского района.

Премьера фильма
о Балжин-хатан

В киноконцертном зале «Амар Сайн» состоялась презентация первого исторического фильма «Балжин-хатан».

Как сообщает пресс-служба администрации округа, автором проекта является корреспондент Агинского телевидения, член Союза журналистов России Хандажаб Будаева. В съемках участвовали более двухсот человек - артисты государственного театра «Амар сайн», журналисты и операторы Агинского телевидения, а также жители округа. В роли гордой предводительницы бурятского народа выступила Жанна Дамдинова. Финансовую поддержку оказала Администрация Агинского Бурятского округа. Жизненный путь Балжин-хатан показан на основе данных из трудов писателя Д.Эрдынеева, а также Т.Тобоева, В.Юмсунова, Ц.Дондогой.

Директор филиала ФГУП ВПТРК ГТРК «Чита» Галина Каманина высоко оценила работу и вручила благодарственные письма и денежные премии работникам Агинского телевидения.

В Могойтуйском районе назначен
глава администрации

По результатам тайного голосования Совета Могойтуйского района главой администрации района назначен Даширабдан Багоевич Батоев.

Согласно Уставу района, с главой районной администрации заключается контракт на срок полномочий районного Совета, принявшего решение о назначении его на должность, но не менее чем на два года.

На эту должность официально претендовали еще Жамбал Дашицыренов и Жаргал Доржиев.

Учитель года-2010

В пос.Агинское состоялся первый муниципальный конкурс профессионального мастерства «Учитель года-2010».

В номинации «Педагогическая надежда- 2010» призерами стали учителя математики и иностранных языков Агинской средней школы №1 В.Ц.Раднаев и С.Б.Аюрова, учителя истории и математики Агинской окружной гимназии Б.К.Раднаев и А.Ц.Шойдонова.

В номинации «Учитель года-2010» первое место занял учитель истории Агинской окружной гимназии Ц.Б.Гунгаев, второе - учитель информатики Агинской средней школы №1 Ж.Ж.Жамбуев, третье место разделили учитель начальных классов Агинской средней школы №3 И.В.Жапова и учитель русского языка Агинской средней школы №2 С.Б.Юндунова.

Все конкурсанты награждены грамотами, денежными призами и ценными подарками.

В актовом зале Агинской средней школы №4 состоялся Бал учителя, посвященный подведению итогов Года учителя в округе.

Людмила ОЧИРОВА.

Под созвездием «УЧИТЕЛЬ»

Торжественная церемония закрытия Года учителя в Улан-Удэ прошла под самым занавесом 2010 года в КДЦ «Рассвет».

Здесь 30 декабря собрались лучшие учителя и директора школ, гости. В фойе, украшенном воздушными шарами, играл оркестр, а фотовыставка демонстрировала достижения лучших школ. Среди них школа №9, где в 2006 году создан республиканский центр развивающего обучения, объединивший 14 школ. Качество образования в этих школах повышается с каждым годом, особенно занимающихся по системе Д.Б.Элькониной-В.В.Давыдова. А гимназия №14 уже сегодня соответствует по многим параметрам новой президентской программе «Наша новая школа».

Но вот зрительный зал заполняется до отказа, и занавес открывается. В глубине сцены - эмблема Года учителя и созвездия из ярких гелевых звезд. Выступает сводный хор учителей и учителей школы №8 Арццентра «Форус», ГДДЮТ, школ №№32 и 9. Сразу скажем, что немало приятных минут доставили ансамбли «Вдохновение» ГДДЮТ, «Жемчужина Бурятии» ДТ Советского района, «Поющие сердечки» и ансамбль скрипачей ДШИ №3. Исполнили песни педагог ГДДЮТ Екатерина Коногорова и директор школы №92 Татьяна Митрофанова.

С самым живым интересом воспринимал зал видеоролики «Под созвездием «Учитель» с церемонии объявления Года учителя и «История одного года», напомнившего, каким насыщенный на события был этот год. Это множество конкурсов, учительский бал, форумы... Благодаря им система образования стала более открытой для общественности, повысился престиж профессии учителя, воспитателя, педагога дополнительного образования. На проведение Года учителя было выделено два миллиона рублей, а это гранты на конкурсы проектов и инновационных программ. Среди лучших школ республики 15 улан-удэнских, получивших денежные вознаграждения на общую сумму 6,5 миллиона рублей. В конкурсе проектов «Наша новая школа» участвовали 28 школ и лучшими признаны школы №56 и №19, в конкурсе «350 добрых дел» - школы №50 и №52, где созданы казачьи классы с углубленным изучением истории российского государства и казачества.

Сегодня в Улан-Удэ работают 4, 5 тысячи учителей. За год на учительском небосклоне появились новые звезды и звездочки. Впервые проведен конкурс среди молодых учителей. Этот конкурс острый станет традиционным.

Процесс модернизации школ продолжается. Председатель городского комитета по образованию Светлана Трифонова нацелила учителей на оздоровление учащихся. С этой целью в 2011 году большинство школ перейдут на пятидневную неделю. Суббота будет отдана под физическое воспитание школьников. Внеурочная работа будет одним из главных критериев в оценке работы школ.

Ее поддержал мэр Улан-Удэ Геннадий Айдаев, напомнивший о предстоящей сдаче физкультурно-спортивного комплекса, стадиона. В бюджете 2011 года запланированы средства на строительство ледового дворца, а в планах - установка тренажеров в дворах. А председатель горсовета Александр Голков отметил неожиданно активное участие школьников в викторине, посвященной юбилеям Верхнеудинской Думы и Улан-Удэнского горсовета, хорошее знание ими истории города.

Особые слова благодарности Светлана Трифонова сказала в адрес заведующих детскими садами. При острой нехватке мест они приложили много усилий для открытия альтернативных групп и семейных групп. Во многом благодаря их стараниям снижена очередь на четыре тысячи человек.

Министр образования РБ Алдар Дамдинов выразил благодарность мэру и учителям за поддержку новых форм дош-

Единственная бурятка стала
лауреатом
международного конкурса

Наша землячка Галина РЫБИНА, которая уже много лет живет во Франции, стала лауреатом международного литературного конкурса «Литературная Вена-2010» за очерк на русском языке в номинации «Публицистика», который проходит в рамках фестиваля, известного своим вкладом в укрепление международных культурных связей.

Этот конкурс для журналистов и писателей, которые живут за рубежом независимо от национальности. Жюри в составе известных писателей и журналистов выбрало сто лучших из трех тысяч, присланных из двадцати пяти стран мира. Церемония награждения финалистов проходила в столице Австрии - Вене. Когда Галине Рыбиной-Дрююн вместе с дипломом лауреата международного литературного конкурса вручили и журнал «Венский литератор», в котором напечатаны работы победителей, в том числе ее очерк, она испытала чувство истинно национальной гордости.

Все-таки она стала единственной буряткой среди тысяч участников из 25 стран мира!

Светлана Трифонова и Дмитрий Халтагаров

В зале

кольного образования и нацелил на внедрение новых стандартов образования.

И вот самая приятная часть церемонии - награждения. Почетной грамотой Республики Бурятия награждена замдиректора школы №1 Людмила Ракова, Почетной грамотой Правительства РБ - тренер-преподаватель СДЮСШОР Владимир Ангархаев и педагог дополнительного образования МАН Валентина Жабон, Почетной грамотой Народного Хурала РБ - учитель школы №65 Светлана Бойко. Благодарственные письма Президента РБ вручены директору гимназии №33 Дариме Халтаевой и директору школы №35 Людмиле Пахомовой.

Почетной грамотой мэра Улан-Удэ награждены десять человек. Благодарственные письма мэра вручены коллективам гимназий №№33, 3 и 14, школы №56, ГДДЮТ, ДЮСШОР №3, Центра внешкольной работы, детсадов №31 «Василек» и №173 «Росинка», министру образования РБ Алдару Дамдинову.

Цветы и подарки вручены ветеранам педагогического труда, среди них легендарные директора школ, по несколько десятилетий возглавлявших свои коллективы. Самые большие сроки - более 30 лет - у Владимира Михайловича Гуляева из 32-й школы и Галины Иннокентьевны Лучниковой из 46-й. 24 года возглавлял школу №2 четырежды сороковский учитель Петр Анатольевич Иванов, 21 год гимназии №14 Дмитрий Фомич Халтагаров, 20 лет ДЮСШ №5 - Юрий Николаевич Рудаков. На год меньше стаж у директора школы №25 Михаила Ивановича Рютина. 63 года работает в школе №65 учитель физкультуры Надежда Васильевна Никифорова.

Людмила ОЧИРОВА.
Фото А.ЖИЛИНА.

Сольный концерт
оперной дивы из Бурятии

Бурятская оперная певица Ольга ЖИГМЫТОВА, покоряющая с огромным успехом европейские столицы, готовит проект, посвященный 350-летию вхождения Бурятии в состав России. Его поддержали Бурятское представительство в Москве и фонд «Романсиады» Мосгордумы.

Сольный концерт оперной дивы с участием московских артистов пройдет 15 января на сцене Театра Эстрады. В ее многообразном репертуаре арии Кармен из оперы Ж.Бизе и Леоноры из оперы «Фаворитка», старинные русские романсы, испанское болеро и, конечно же, бурятская песня «О маме» Б.Цырендашиева и «Ода Байкалу» А.Полетаева.

Сэрэгма ДОНДОКОВА.

Фото автора.

Буряадай гүрэнэй хүдөө ажыхын академиһээ мэдээсэнэ

ОЮУТАД ХҮДӨӨДЭ ХЭРЭГТЭЙ ПРОЕКТНУУДЫЕ БЭЛДЭНЭ

Буряадай гүрэнэй хүдөө ажыхын академиин оюутад хаяхана республикын аймагуудай захиргаануудта практика гаража, тэдэнэй социально-экономическа хүгжэлтын проектнүүдэй бэлдэхэдэ хабаадаа. Ерээдүйн хүдөө ажыхын мэргэжэлтэд Кабанскын, Зэдын, Бэшүүрэй, Тарбагатайн болон Муяын аймагуудта ошоно, тус нютагуудай хүгжэлтын програмнууд соо дуралдалнуудаа оруулаа.

"Тус хэмжээ ябуулгын эмхидхэлэй урда тээ Буряад Республикын Президентын "О привлечении студентов к планированию социально-экономического развития муниципальных образований в РБ" гэхэн Зарлиг гараһан байна. Иимэ ажал ябуулхын тула кураторнууд табигдаа.

кая теория" гэхэн танхимай аспирант Чимита Жербанова "Индустрия гостеприимства и развитие сельского туризма" гэхэн нуралсалай программа бэлдээ. Залуу басаган Кабанскын аймагай Посольск нютагай захиргаанда практика гараһан байна. Тус тэрэ проект хайнаар бэшэжэ, Улаан-Үдэдэ

Григорий Мясников
Виктор хүбүүнтэээ

Манай "Экономическая теория" гэхэн танхим эмхидхэгшэдэй тоодо орожо, аймагуудай захиргаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй, багшанартай харилсажа, оюутадые хүдөө эльгээгээбди. Тэдэнэр тэндэ хоёр неделин туршада ажаллаа. Энэ саг соо манай оюутад аймагуудай социально-экономическа хүгжэлтын програмнуудые, нютагуудай захиргаануудай тоосоонуудые шэнжэлэл хэһэн байна. Кабанскын, Зэдын, Бэшүүрэй, Тарбагатайн болон Муяын аймагуудай хүн зоной тоо бүридхэлэй, үйлдбэриин, ресурсна боломжо хаража үзөө. Зоной дунда анкетировани эмхидхэжэ, ажабайдалай хэмжээ, тус нютагуудай инфраструктура хэр зэргэ хүгжэнхэй байна гэжэ элирүүлээ", - гэжэ БГСХА-гай "Экономическая теория" гэхэн танхимые даагша, экономическа эрдэмэй доктор, профессор Ираида Сангадиева хэлэнэ.

Тус хэмжээ ябуулгада хабаадсалһанай хүлээр "Экономичес-

кэ теория" гэхэн танхимай аспирант Чимита Жербанова "Индустрия гостеприимства и развитие сельского туризма" гэхэн нуралсалай программа бэлдээ. Залуу басаган Кабанскын аймагай Посольск нютагай захиргаанда практика гараһан байна. Тус тэрэ проект хайнаар бэшэжэ, Улаан-Үдэдэ

"Индустрия гостеприимства и развитие сельского туризма" гэхэн нуралсалай программын гол удха - хүдөөгэй аяншалга хүгжөөлгэ болон. Тус проект Кабанскын аймагай Посольск нютага бэлдүүлэгдэхээр түсэблэнхэй. "Баян байгаалитай, өөрын онсо илгаатай тус нютага бүхы хэрэгтэй юумэн байна", - гэжэ Чимита хэлэнэ.

Иимэ курснуудта ажалгүй хүнүүд нураха аргатай. Проектын автор хэлэнээр, хүдөөгэй хүнүүд олзо эрхилэгшэ яажа болохо аргатай гэжэ мэдэнгүй, мэдээсэл дуталдана. Иимэ нуралсалай дуратайшуул гаража, тэдэнэр яажа холын айлшадые угтаха, ямар хэрэгтэй байдал байгуулха гэхэ мэтын хэрэгтэй юумэнүүдтэ нураха.

"Түлбэригүй хэшээлнүүд неделин туршада үнгэрхэ. Шагнагшад 66 час соо нуралсал гараха. Энэ хэмжээ ябуулгада аймагай захиргаан мүнгэ һомолбол хайн байгаа. Юундэб гэхэдэ, эндэ ганса ажалгүй зон нураха. Бидэнэр Посольскын дунда хургуулиин хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрөлдөөбди. Хэшээлнүүд тус хургуулиин байшан соо үнгэрхэ. Курсын хүлшын хэшээлдэ шагнагшад өөрын олзо эрхилэгшын проект бэлдэхэ ёһотой. Манай академиин багшанар эндэ туһалха. Эгээл бэрхээр бэшэһэн бэлигтэй, урагшатай хүнүүд ажал бэдэрэлгын түбһөө 58 мянган түхэриг абаха аргатай. Энэ мүнгэ өөрын олзо эрхилэгшэ нээлгэдэ туһалха байна. Нуралсалай хүлээр шагнагшадта сертификадууд үгтэхэ", - гэжэ Чимита хэлэнэ.

Олон һонирхолтой лекцинууд байха. Жэшээнь, "Сельский туризм в условиях РБ", "Правовые аспекты туристского бизнеса", "Разработка и выбор сельских туристических программ".

Аспирантка басаганай хэлэнээр, иимэ курснуудта нуража гараһанай хүлээр, 2015 он болотор Кабанскын аймага 60 хүн ажалтай болохо.

"Хүдөөгэй аяншалга хүгжээхэдэ, олон хүнүүд һонирхолтой ажалтай болохо. Залуушуул хото руу нүүжэ ошохоёо болихо, хүдөө нютагууд хүгжээхэ", - гэжэ Чимита хэлэнэ.

Үшөө тиихэдэ 10 оюутан Тарбагатайн аймага ошоно, практика гараа. Десятниково нютагай захиргаанай хүгжэлтын программа хаража үзэжэ, өөрын дуралдалнуудаа оруулаа. Жэшээнь, хүбүүд, басагад мүнөө үеын технологи хэрэглэн, хартаабха, морхооб, укроп тариха, шэнэ теплицэ барилгын проектнүүдые бэлдээ. Тиин хүдөөгэй аяншалга хүгжөөлгэдэ хэрэгтэй кафе, гостиница, ресторануудые бариха хэрэгтэй.

БГСХА-гай магистрант Иван Козырев Десятниково нютагай захиргаанда практика гараа. Нуралсалаа дүүргээд, Иван хартаабха тарилгын олзо эрхилэгшэ нээхэ ханаатай. Улаан-Үдэдэ түрээжэ, хото соо томо болоошые хаа, тэрэ хүдөөдэ ажаллахааяа ханана.

"Би мүнөө хартаабха тарилгын болон тэрэниие хадагалгын проект бэшэжэ байна. Энэ минии эрдэмэй ажал болоодүгхэ. Юундэ хартаабха тухай темэ абаабиб гэхэдэ, энэ манай зоной хоёрдохи хилэмэн болоно бшуу. Тиин Тарбагатайн аймага хартаабха тарихада, урагшатай байха. Эндэ жэл бүри баян ургас тарихада. Ехэ баян газар юм. Улаан-Үдэһөө тиимэ холо бэшэ. Эндэ асаржа худалдаха арга байха. Харин тарбагатайнхид сагтаа хартаабха худалдажа шаданагүй. Мүнөө үедэ хартаабхын хранилици хэрэгтэй болоно. Бидэнэр иимэ байра барилгын проект бэлдэжэ байнабди", - гэжэ Иван хөөрэнэ.

Ерээдүйн олзо эрхилэгшэ хэды мүнгэн хэрэгтэйб, хэды олзо байхаб гэжэ тооложо гаргаа. Тус байшан соо 500 тонно хартаабха хадагалха аргатай. Энээнэй ашаар тарбагатайнхид үбэлдөөшые, хабартаашые хартаабха худалдаха аргатай болохо бшуу.

БГСХА-гай агрономическа факультетдэй 4-дэхи курсын оюутан Сергей Кушнарв теплицэ соо салат, укроп, мангир тариха проект бэлдэжэ байна. Тэрэ хаяхана Швециһээ

ерээ юм. Тэндэ манай нютагай хүбүүн хари гүрэнэй стажировка гараһан байна.

"Би тэндэ фермэ дээрэ ажалладаг байгаа. Тэндэхи хүнүүд эхэнхидэ салат тариха. Тиин нютагаа бусаад, эндэ дүй дүршэлтэйгөө хубаалдахаяа хананаб. Хари гүрэнүүдэй стандартнуудай эрилтэнүүдтэ таарадаг теплицэ бариха түсэбтэйб. Иимэ байшан Тарбагатайн аймага барибал, урагшатай байха байгаа. Эндэ жэлэй дүрбэн сагта мангир, чеснок, салат тариха арга бии болохо. Иимэ проект бэлдүүлхын тула 8 миллион түхэриг хэрэгтэй", - гэжэ Сергей Кушнарв хэлэнэ.

Марина Толстоногова Тарбагатайн аймага түрэнэн юм. Мүнөө тэрэ БГСХА-гай магистратурада нурана. Басаганай эрдэмэй ажал - мүнөө үеын овоцехранилици барилга тухай юм.

"Улаан-Үдын болон хүдөөгэй дэлгүүрнүүд соо эхэнхидэ Хитаднаа асархан огородой эдэ худалдана. Тиин тэдэнэй шанар сэхэ муу юм гэжэ бултанда мэдээжэ. Харин манай эндэ тариһан огородой эдээнэй дуталдахада, хүнүүд иимэ муу юм худалдажа абажа эдинэ. Энээнһээ боложо манай республикада мүнөө үеын овоцехранилици сэхэ хэрэгтэй болоод байна. Иимэ байра баряа хаа, түхэрэн жэл капуста, морхооб, хартаабха худалдаха арга бии болохо байгаа", - гэжэ Марина хэлэнэ.

Оюутад Тарбагатайн аймага практика гарахадаа, тус аймагай фермер Григорий Мясниковтой уулзаһан байна. Тэрэнэй "Рассвет" гэхэн ажыхы бүхы республика дотор мэдээжэ юм.

"Эсэгэмни мал, гахай, моридые үдхэдэг. Тиин хэдэн гектарта таряа тариха. Үнгэрһэн жэл рекордно болохо ургасасуглуулаа: нэгэ гектар таряанһаа - 45 тонно. Мүнөө зундаа абамни казах үүлтэрэй үхэрнүүдые худалдажа абаха түсэбтэй", - гэжэ Григорий Михайловичай хүбүүн Виктор хөөрэнэ.

Тэрэ мүнөө Буряадай гүрэнэй хүдөө ажыхын академиин оюутан юм. Нуралсалаа дүүргээд, тэрэ баһал түрэл нютагаа бусажа, газар дээрэ ажаллажа, хүдөөгэй олзо эрхилэгшэ болохо ханаатай.

Бэшүүрэй аймага 10 оюутан ошоно, эндэхи нютагуудай ажабайдалтай танилсаа. Тус бүлгэмэй куратор, БГСХА-гай "Экономика сельского хозяйства" гэхэн танхимай багша Павел Болонев хөөрэнэ: "Бэшүүр нютагай захиргаанайхид мание хайнаар угтажа, бүхы юумэ харуулжа, ойлгуулжа үгөө. Эндэхи зон эхэнхидэ модо отолжо худалдажа, өөрын пилораматай болоһон байна. 10-аад пилорама ошоно хараабди. Үшөө тиихэдэ эндэхи тоһонной завод ошоно, тэрэнэй ажалтай танилсаабди. Бэшүүр тосхон Росси соо эгээл ута хүдөө нютаг юм: нэгэ талаһаань нүгөө тала хүрэтэр хэдэн час соо ябадаг. Харин бидэнэр залуурангүй, бүхы хэрэгтэй газарнуудые ошоно хаража, хүнүүдээр хөөрөлдөжэ, шэнжэлэл хээбди. Оюутадай хэһэн ажал бэлэн проектнүүд болоод үгөө".

Бэшүүрэй аймаг һамараар баян. Эндэ хэдэн олзо эрхилэгшэд һамар худалдажа, мүнгэ олодог. Тус нютага 46 мянган гектар хушын һамарай модон бии юм.

Гоёхон багсалаан соо сэбэрлэн һамар хэжэ худалдаха гэхэн проект

Сергей Кушнарв

Чимита Жербанова

БГСХА-гай оюутад бэлдээ. Иимэ һамар ганса эдихэ бэшэ, харин тэрэнһээ хушын тоһо гаргаха аргатай. Үшөө тиихэдэ эм болон косметикэ хээхэдэ хэрэглээр байна.

"Памар Улаан-Үдэдэ болон Забайкалийн хизаарта худалдаха аргатай. Мүнөө республика дотор ООО "Экор-Дары Сибири", ИП "Гуруев" гэгшэд һамар худалдана. Тиигээшые хаа, һайн реклама байбал, манай проект бэлдүүлэгдэхээр байна. Ерээ жэл Бэшүүрэй аймага һамарай һайн ургас байха гэжэ хараалагдана. Харин 2012-2013 онуудта ургас муушаг байха гэжэ эндэхи зон хэлсэнэ. Тиигээ һаа, муу жэлнүүдтэ һамар Хорин, Захааминай аймагуудһаа худалдажа абаха", - гэжэ оюутад хэлэнэ.

Михаил Михайлов, Елена Черных, Андрей Сухарев, Юлия Лубсанова, Сэсэг Санжиева, Венера Сордеева гэгшэд Зэдын аймагай социально-экономическа програматай танилсаа.

"Петропавловка нютагай зон эхэнхидэ эндэхи сэрэгэй частьда ажалладаг байгаа. Харин хаяхана тус часть хаагдажа, үгы болоо. Тиин олон хүн ажалгүй үлөө", - гэжэ оюутад хөөрэнэ.

Зэдынхид эхэнхидэ мал адуугаа үдхэжэ, һу мяха худалдана. Петропавловкын мяханай комбинат олон хүн ажаллана.

"Бидэнэр эндэхи ажабайдалай шэнжэлэл хэжэ, социально-экономическа хүгжэлтын программа руу өөрын дуралдалнуудые оруулаабди. Жэшээнь, аймаг дотор ангуушанай аяншалга хүгжөөхэ, элдэбин турнуудые эмхидхэхэ. Тиин Юлия Лубсанова Сэсэг Санжиева хоёр "Бизнес - план контрольно-испытательной станции по проверке племенных быков-производителей по собственной продуктивности и качеству потомства" гэхэн һонирхолтой проект бэшэ. Энээнне бэлдүүлээ һаа, һайн байгаа гэжэ хананабди", - гэжэ оюутад хөөрэнэ.

Эржена БАТОВА.
Авторай фото.

Мүнөөдэр – Росийн хэблэлэй үдэр

ТУЛГАТАЙЛ ДАА, БЭРХЭНҮҮД ДАА «ТУУЛАЙНУУДНАЙ!»

Арбаад хоног соо амарнаар байтарнай, тэрэ дары январийн 13-да тэмдэглэгдэдэг мэргэжэлтэ хайндэрнай – I Петр хаанай анхан сонсохоорнь тудалдахан Росийн Хэблэлэй үдэрэй ёһоллолнууд мүнөөдэр хаа хаанагүй баярай оршон байдалда үнгэргэгдэхэнь гэшэ.

Манай «Буряад үнэн» хэблэлэй байшанда амжалта түгэсөөр ажаллажа байхан 8 нүхэднай Туулай жэлдэ түрэн намтартай хэн тулань тэдэнтээ хөөрлэдэжэ, Хэблэлэйнгээ хайндэртэй дашарамдуулан,

асуудалнуудыг табиһан, харин тэдэмнай хани халуунаар бултание амаршалһан байна. Тэдэ хэд бэ гэхэдэ, олондо мэдээжэ журналистнууд, хэблэлэй ажалшад, компьютерна албанай мэргэжэлтэд Борис Владимирович Балданов, Лариса Дашиевна Гончикова, Аркадий Осорович Батомункуев, Радна-Нима Балданович Базаров, Марина Владимировна Шабанова, Булаг Лубсанович Аюшев, Екатерина Викторовна Будаева, Жаргалма Интупова

Рыгзенова гэгшэд болоно. Тэдэнэй заримантай хэһэн хайндэрэйнгөө хөөрлөдөө уншагдайнгаа һонорто табихадамнай, иимэ асуудалнуудта тэдэмнай харюунуудыг үгэһэн юм:

2010 омнай Танда ямар хайн үйлэ хэрэгүүдээр хадуугдааб, 2011 ондо бээлүүлхэ ямар гол түсэбүүдтэйбта, хайндэрөө угтажа байхан мэргэжэлтэ журналистнуудта, бүхы хүн зондоо, уншагдагтаа Туулай жэлдэ юу хүсэхэ байнабта?

P.-Н. Б. БАЗАРОВ

Б.В.БАЛДАНОВ – «Спорт-Тамир» газетын редактор, Росийн Журналистнуудай холбооной гэгшүүн:

- 2010 омнай намда ехэ зохёохы ульһатай, зохид, зоригжуулан жэл болоо. Бэрхэ бэрхэ спортсменүүд, дэлхэйн болон Европын мурьсөөнүүдтэ илагшад тухай «Спорт-Тамир» бэшээбди, тэдэнэ халуунаар амаршалаабди, дэмжээбди. «Тасквондо Бурятия-15» гэхэн номоо жэлэй эхинһээ бэшэхэ гэхэн аад, сүлөөгүйдөөд, халажа ядааб.

Зүгөөр жэлэй дүүрэхэ тээшэ болоходо, хамар дээрээ ерэхэ болоходо, ехэ яаража, тэрэ номоо үнгэтэ олон фото-зурагуудтай хээдхөб. Тэрэндэмни булта спортсменүүд, суг хүдэлдэг нүхэдни баясаа. «Спорт-Тамир» байгуулагдаһаар 10 жэлэй оёе тэмдэглээбди. Республикнай Спортын агентство газетыемнай («Спорт-Тамир») мүнгэ зөөрээр Шэнэ жэлдэ дэмжэхэ тухайгаа мэдүүлээ.

Бээлүүлхэ түсэбүүдни олон. Булта бүтэхэнь болтогой! «Спорт-Тамир» газетэмнай үгы болоогүй хаань, ехэл хайн байгаа.

Бүхы зондоо, мэргэжэлтэ журналистнуудта Росийн Хэблэлэй үдэртэй дашарамдуулан, Туулай жэлдэ бултадаа элүүрэнхэ, спортоор бээ хоризо ябагты гэжэ хүсэһэнб!

Л.Д.ГОНЧИКОВА – Хэблэлэй түбье даагшын орлогшо:

- Үнгэрһэн жэлнай бидэндэ ехэ үржэлтэй, хайн, олон тээшэ урагшатай, урма зориг түрүүлһэн харгинуудтай жэл болоо гэхэ байнаб. Үзэсхэлэн хайхан байгаалитай Хитадай сууга Шара далай, Байдахэ курорт Александр нүхэртээ амархаа ошоожо, аргагүй хайхан байгаалитай нютаг орон хараабди: хадануудаар нэмжһэн, годиролдоһон Хитадай Агууехэ ханануудай гэшүүрээр алхаабди, дээрһээ шааяһан уһан хүүюурнуудыг, нуурай бамбага сээсүүдэй һалбархыг, ботаническа саад, павлинуудай парк гоёшоогобди.

Удаань Байгал ошообди, Янжима бурханда (Баргажан) һүгдөөбди. Түнхэндэ Борис Сыреновай «Дархан соло» номой ехэ удхатай презентацида ошоожо, Бурхан баабайдань мүргөөбди. Денис ашамнай саадта ябадаг болоһондонь баярланабди.

Мүнөө зундаа Алхана ошохо ханаан бии. Дэлхэйн оронуудаар үшөөл аяншалха дуран хүрэнлдаа.

Булад хурса гуурһатай, мүн хэблэлэй ажалшадта шэнэ һонин, зохёохы түсэбөө бээлүүлхыг, ажалдаа амжалта туйлахыг Шэнэ жэлдэ – Туулай жэлдэ хүсэһэнб! Ехэ хүбүүн Юрамнай, бага Слава хүбүүнэймнай Светлана һамганин баһал Туулай жэлтэйһүүд. Буряад оронойнгоо бүхы зоние ерэхэ байхан Сагаан һараар, Сагаалганаар амаршалан, экономикын туршалтануудта дабадангүй, элүүр энхэ, ута һаһатай, удаан жаргалтай, ханаһандаа хүржэ, олзотой, омогтой ажаһууһыг үрээ!

А.О.БАТОМУНКУЕВ – компьютерна түбэй дизайнер:

- 2010 ондо ехэ сүлөөгүгөөр, аша үрэтэйгөөр булта ажаллаабди. «Алтаргана-2010» гэхэн ехэ хайндэртэмнай зорюулагдаһан тусхай, үнгэтэ хайхан газетэ бүтээлгэдэ ехээн хубитаяа оруулалсаһан байнабди. Пайндэр бүхэндэ хайхан фотоколлажнуудыг бэлдэжэ гаргаһан байнаб. Багахан Яна басаганай «Золушка» гэхэн хүүгэдэй саадта ябадаг боложо, ехэ бөөдээ найданги, өөрөө өөрыгөө хаража шададаг болоо, хүүгэдээр хөөрлөдхөдөө дуугарамгай, шуран бэрхэ болоо. Тиин суг хүдэлдэг Дыжит нүхэрни ажалдаа гараба. 3-дахи класста һурадаг Саянамнай яһала бараг һурана, бидэнэ баясуулна.

Ерһэн Шэнэ жэлдэ – Туулай жэлдэ бүтээхэ ажал олон. Нэнтүрүүн өөһэдтөө гэр бариха гэхэн гол зорилго урдаа табинхайб.

Бүхы зондоо, мэргэжэлтэ хайндэрөө мүнөөдэр тэмдэглэжэ байхан суг хүдэлдэг нүхэдтөө, компьютертай холбоотой хэблэлэй ажалшадтаа, журналистнуудта аза жаргал хүсэһэнб, гол юмэн гэхэдэ, булта элүүр энхэ ажаһуухатнай болтогой!

Р.-Н.Б.БАЗАРОВ – фотокорреспондент, республикын соёлгүй габыата хүдэлмэрилэгшэ:

- 2010 омнай түүхээр баян жэл болоо, юуб гэхэдэ, республикын ажабайдалда гүнзгы удха шаартай үйлэ хэрэгүүд, гүрэн түрһөөмнай манда ерһэн ехэ зиндаатай дарганар тон олон байгаа гэхэ байнаб.

Түүхын хуудануудыг фото-зурагуудайнгаа аша туһаар тэрэ зандань үлөөхэ гэхэн уялгатай хэн тула Байгалай дэргэдэхи Турка ошоожо, Монголой президент Цахиагийн Элбэгдоржын «Мир» гэхэн тусхай аппаратаар Байгал руу орохыг буулгаһан байнаб. Республикадамнай ажал хэрэгээрээ ерһэн Росийн финансын министр Алексей Кудрин, вице-премьерүүд Виктор Христенко, Александр Жуков гэгшэдтэй уулзалгын үеһе харуулан хүдэлмэринүүдни хэблэлдэ олоор гараба. Охин-Булагта ехэ томо шулуу нүүрһэнэй уурхайн, «Байкальская гаванин», Дэлхэйн монголшуудай конгрессэй нээгдэһыг газетэнүүдтэ харуулааб. Олон фото-зурагуудаймни «Алтарганын» дугаарта («Буряад үнэн» - «Дүхэриг») гараһанда баяртайб. Эгээл бага Балдан хүбүүмнай Амарай областьһоо сэрэгэй албанһаа бусаһандань булта ехэ баясаабди.

2011 ондо 60 һаһанайнгаа жаргалта ой угтажа, пенсидэ гарахаа бэлдэжэ байнаб. Үшөө саашаа амжалтатай хүдэлхэ хүсэл, зорилго бии.

Мэргэжэлтэ хайндэрөөр бултание амаршалаа, ажалдаа амжалтатайгаар, гэр бүлдөө жаргалтай, элүүр энхэ, зохёохы ульһатай, буянтай, хэшэгтэй, булта ажалтай, салитай Туулай жэлдэ ябахыг хүсэ!

Б.Л.АЮШЕЕВ – ответственный секретарь журнала «Байкал», поэт, член Союза писателей России:

- 2010-й год был самым насыщенным, бурным годом, благодаря тому, что было очень много творческих встреч, презентаций. Буквально каждый номер нашего журнала презентовали: в городской центральной библиотеке И.Калашникова, мэрии, книжном магазине «Книгомир», Национальной библиотеке. Много писали о нас в «Бурятии», «Буряад үзэнэ», а больше всего в «Новой Бурятии».

Неизгладимое впечатление оставило для меня моё участие вместе с поэтами Аркадием Периновым, Юрием Извековым в июле прошлого года в Х фестивале поэзии на Байкале в Иркутске. Ездили по кругобайкальской железной дороге, построенной еще в царское время, посетили Усть-Орду, Ан-

Б. В. БАЛДАНОВ

гарск, Шелехово, где были организованы встречи с читателями, каждый знакомил с своим творчеством, которое опубликовано в Иркутском альманахе поэзии. Много моих публикаций появились в «Сибирских огнях», а в журнале «ДетиРА» было напечатано интервью, где я рассказал о нашем журнале.

В 2011 году планов, как говорят, громадье... Хочу, чтобы все номера журнала были сданы в срок, и вовремя были доставлены читателю.

Хотим знакомить всех с новыми авторами, привлечь побольше новых подписчиков. Наша мечта – иметь свой сайт для журнала.

Неужели чудо – это человек с его корявым складом, тяжёлым нравом? Но приходит срок и вечерний свет озаряет деревню «Большие травы» и наклеивается осенний дождь, патиссоны желтеют на кабачках росинки и тот, кто меньше всего ждешь, вдруг появляется на лесной тропинке.

Желаю в свой год – Год Кролика, также в профессиональный праздник – День Российской печати всем крепкого здоровья и побольше денег, благополучия!

Бэлигма ОРБОДОВА
Туулай жэлтэнээр хөөрлэдэб.

Ойн баяр

СЭДЭБ БАНЧИКОВАГАЙ СЭДЬХЭЛЭЙ ДУУНУУД

Багаһаа хойшо аза талаан ехэтэй нүхэрнай гээшэ.

Ушөө эхин классай шаби ябахандаа, хэсээлэйнгээ забхарлалай үедэ маанадта концерт наада харуулдаг бэлэй. Балет хатардаг артисткада адли хурган дээрээ ябаха, индийскэ хатарнуудые уян нугархайгаар гүйсэдхэгшэ хэн. Амяа даран ханада түшөөд, амаа ангайгаад байшахаш. Сэдэбэй гэр бүлэ нютагайнгаа магазинай хажуудаа хуудаг байгаа. Эдэе хоолоо абахаяа ерэнэ нютагаархидын Сэдэбые олдбын юумэ хэхиень гуйдаг бэлэй. Тэрэ гимнаст адли «шпагат, мостик» хэжэрхихэ. Хүбүүдтэл адли аашалжа, хорёо дээрэ гараад унангүй дамжан ябахадань, гайхдаг хэмди, - гээд суг хамта хураһан Сэндэ-Жаб Халтанова хөөрэнэ.

Хэды иимэ аза талаантай байбашье, хургуулин шаби ябахандаа, ехэ тайзан дээрэ ходо гарадаггүй хэн. «Минни багадаа тиимэ олоор концерт наадан юундэб даа болодоггүй байгаа. Нэгэ дахин тайзан дээрэ гараад, эшэһэндэ дуулажа шадаагүйб», - гээд Сэдэб Банчикова хөөрэнэ.

Пургуулия дүүргээд, Улаан-Үдэ хотодо нуралсалаа үргэлжэлүүлхээ суг хамта хураһан Сунды Пархасветай ерэнэ. Тиихэдэ эдэ хоёр багшанарай училицида хүгжэмэй багша болохо ханаатай ябаа. Харин ганса 8-дахи класс дүүргэһэн хүбүүд, басагадые эндэ абажа байгаа. «Саарһа дансаа абаад лэ, хоюулан үндэр гэрнүүдэй дундуур Элеваторта буухадамнай, соёл гэгээрэлий училици харагдашаба. Сунды оркестрын хүгжэмшэн болохоёо саарһа дансаа тушааба, харин би «хоровое дирижирование» гэнэн та-

- Минни түрэл Түнхэн нютагай аргагүй хайхан байгали, үндэр Саяан хада намай абыас бэлигээр үршөөһэн байна. Эм домто аршаанай харьялаан, гайхамшагта Хэнгэргын бурьялаан, тайгын хүүсэн абари зандам оронхой, - гээд, «Байгал» театрай дуушан, Буряад Республикын габьяата артистка Сэдэб БАНЧИКОВА хэлэнэ. Нүгөөдэр, январин 15-да, Ород драмын театрай танхим соо «Аялгаар хайхан дуунуудаа...» гэнэн түрүүшынгээ концерт наада энэ аза талаантай артистка олоной анхаралда дурадханы.

гапта орохоо шандааб. Тиихэдэ Сунды түрүүшынгээ шалгалта дабажа шадаагүй. Би гурбадахи шата хүртээр ябалсаад халашоо хэм. Гэртээ бусахадамни, Сунды оюутан болоо гэжэ мэдэгдэ. Бүхы шалгалтануудай удаа нэмэлт туршалга болоһыень мэдэнгүй байшооб», - гээд Сэдэб Владимировна хөөрэнэ.

Совет үедэ оюутан боложо шадаагүй хүбүүд, басагад түрэл колхоз, совхоздоо дуратайгаар ажалладаг хэн. Харин залуухан Сэдэб Таһархай хурунда дүт оршодог Аршаан курортдо официантара хүдэлхөө ошоо бэлэй. «Аршаанда дүт оршодог нютагай басагад ехэ наһанай ажамидал үзэгшэ хэмди. Тэрэ үедэ стол бүтээлгыё найнаар мэдээд ябаабди. Олон хүдөөгэй басагад мэдээгүй «эразы», «бестроганов» юун бэ гэжэ мэдээд ябахаш даа», - энэбхилэн Сэдэб Владимировна наһамжална.

Понирхолтой ажалтай болоод ябатараа, хүгжэмэй училицида орохоёо нүгөө жэлын Сэдэб гээдгэшоо бэлэй. Харин үнөөхил соёл гэгээрэлий училициин абаһаар лэ оюутан боложо шадаа.

Училицина дүүргээд байхаданай, маанэды аймагууд руу эльгээхэ түсэблэгын хубаалга тэрэ усын заншалаар болоо. Тэндэ ошоод харахадамни, түрэл Түнхэндэмни хубаалгын хуури байбагүй. Гэнтэ эрьелдээд үүдэ руу шамдахаданни, тэндэхи мэргэжэлтэд «Хаана ошохооби? Бай» гэжэ хойноһоомни дуудахадань, юундэб даа «Байгал» ансамбль ябахам» гээд хойшоошыё харангүй ябашоо хэм. Хубаалга тухай саарһагүй Түнхэндөө ошоходомни, үнэхөөрөөшыё ажалай хуури гы байшоо. Тиихэдэ намай Шэмхэ хурунда эльгээхэ ханахадань, таһа арсаа хэм. Түнхэнэй соёлой хүтэлбэрлэгшэд намай ойлгожо, соёлой байшан соо киномеханигаар абаа. Нэгэшыё кино хүнүүдтэ харуулаагүйб, өөрынгөө дуратай ажал хээб, - гээд Сэдэб Банчикова наһамжална.

Залуу бэрхэ мэргэжэлтэниё оройдоол хоёр наһа хүдэлөөд байхадань, Улаан-Үдэдэ нуралсалаа дээшлүүлгын курсада эльгээбэ. Эгээл эндэ суг хамта хураһан Алиса Цыреноватай уулзашаба. «Нэгэ хайхан үглөөгүүр уулзаад ябахандаа, Сэдэб гэнтэ «Байгал» ансамбль ошоё гээд намда таһа аһалдашаба. Иигэжэ бидэ хоёр аргагүй ехэ шагналга гаража, «Байгал» ансамблин артистууд болоо хэмди», - гэжэ Алиса Аюшевна Цыренова наһамжаараа хубаалдана.

Суута «Байгал» ансамблин артист болоһон Сэдэб Владимировнагай хуби заяанинь хубилаа. Тиигэжэ ябаһаар лэ Сэдэб Банчикова түрүү дуушадай тоодо оролсожо шадаа. 1983 ондо «Байгал» ансамблин Москвада ошоод байха үеэр хэдэн басагадые

консерваторидо шагналгада абаа-шахаар тэндэхи багшанар бэлэн байһанаа мэдүүлээ. Тэрэ тоодо Сэдэб Банчиковагай оролсоһонини гайхалгүй байгаа. Юуб гэхэдэ, үнэн дотор сэдхэлхээ дуунайнгаа драматическа эли шанарыё шагналгадтаа Сэдэб Владимировна дамжуулжа шададаг. Тон наринаар дуунай удха болон зоосохи байдалыё харагшадтаа хүргэдэг заншалтай. Арадай, уянгата, шогтой, эстрадна дуунуудыё тэгшэ адляар хангуурладаг юм.

Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академидэ «Арадай дуунуудай артист болон багша» гэнэн таһагта сугтаа хураабди. Нэгэдэхи курсһаа абаад, ганса маанэдыё гайхуулаа бэшэ, мүн багшанарай магтаалда ходо хүртэдэг хэн. Зарим оюутад ба багшанар манай хэсээлэй үедэ үүдэнэй саана байгаад шагнадаг бэлэй, - гээд суг хамта хураһан Дынцыма Раднаева хөөрэнэ.

Тус дээдэ хургуули Сэдэб Владимировна 1996 ондо амжалтатыйгаар дүүргэһэн намтартай. Харин 11 жэл урдахана тэрэ Свердловско консерваторидо орохо арга боломжотой байгаа. «1985 ондо бидэ Свердловск хотодо гаспротрьдөө эрээбди. Нэгэтэ үглөөгүүр Сэдэб намайё консерваторидо ошоё гэжэ бэлэй. Ямар зорилготойгоор ошохоёошыё ойлгонгүй ябашооб, - гэжэ Буряад Республикын арадай артистка Светлана Батусева хөөрэнэ. - Тиихэдэ Сэдэб шагналгада тушаалдашоо. Комиссиин дунда консерваторин хүтэлбэри-

лэгшэ хуугаа. Сэдэбэй дуулажа эхилхэдэ, тэрэ гүйжэ бодоод, үүдэ нээжэ, «Ямар бэрхэ басаган ерээд байнаб. Орогты, шагнагты!» гэжэ хүнүүдыё суглуулжа эхилээ.

Тиихэдэ Буряадай АССР-эй Соёлой министерство Сэдэб Банчиковада зууршалгын саарһа үгэжэ, Свердловск эльгээгээ. Шаналан хэлэхэдэ, тэрэ үедэ Сэдэб Банчикова БАМ-ай ажалшадай урда гастролёор ошоод байгаа. Мүн тиихэдэ поезд муугаар ябаһа хэн. Хэды тиигэбшыё Сэдэб Владимировна суг хамта хүдэлжэ байһан, мүнөө үедэ Буряадай арадай артист болоһон Цыпилима Аюшевнатай гээгдэбшыё, Свердловск ошожо ерээ. Тэндэ дуушадай бүлэг дүүрэн абтанхай байшоо ааб даа. Консерваторин хүтэлбэрлэгшэд хамаагүй сулараад, манай басагадыё шагнанан байна. Эндэ ороошыёгүй хаа голхоронгүй, түрэл «Байгал» ансамбльдаа хүдэлжэ үргэлжэлээ.

25-29 жэл соо «Байгалай» дэргэдэ хүдэлхэдөө, Сэдэб Банчикова олон тоото уласхоорондын, бүхэроссин конкурс фестивалнуудта хабаадажа, нэгэтэ бэшэ шангай хууринуудыё эзлэһэн намтартай юм. Мүнөө үедэ мэдээжэ дуушанай репертуар соо 300 гаран дуунууд тоологдоно, алишыё дууе хүни бодхоогоод хурабалшини, хангюурдаха аргатай.

«Түрэл «Байгалдаа» хүсээе дууһан үгөөб, - Сэдэб Банчиковагай нэгэтэ хэлэһэн үгэнүүдын мэрэн хэллэгнүүдэй тоодо оролсохоороо оролсоо. «Байгал» театрай ба Сэдэб Банчиковагай дунда холбоо үргэлжэлхөөр.

Январин 15-да Сэдэб Банчиковагай сольно концертээр «Байгал» театр 2011 оноо эхилхэнэ. Энэ хэмжээ ябуулгада театрай түрүү хатаршад, дуушад, арадай инструментнүүдэй оркестр хабаадажа, олон тоото сугларагшадта, Сэдэб Владимировнагай түрэл гаралда, нютагаархинда ёһотойл баяр асарха гэжэ ханагдана.

Борис БАЛДАНОВ.

Багахан Сэдэб басагыё хүгшэн эжын «минни балерина» гэжэ баярлуулдаг байһан юм. Харин эжын Софья Ирничина хэды эрилтэ ехэтэй эхэнэр байбашье, гэртээ эгээл аха заха болохо Сэдэбэ хатарха, дуулахадань ходо дэмжэдэг, туһалдаг бэлэй. Газаа зоосохиё тоб байса хэдэг багахан Сэдэб ажалайнгаа үедэ дуулаашье, хатарашье абадаг хэн.

Балиар бага наһанһаа хойшо өөрөө элдэбын юумэ зохёожо, дуулажа, хатаржа ябахаш. Хаа яанда толгойдоо хүнэг үмдэн, хоолойгоо нэлгэжэ байгаад хашхаран дуулааш. Манай нютагта томо гэгшын цистернэ боошхонууд байдаг хэн. Тэрэн соо ороод лэ налайтараа индиин дуу гүйсэдхэн хатархаш. Юуб гэхэдэ, тэрэ томо боошхо соохи дуулдаса (акустика) аймшагтай шанга юм. Энэнь намда ехэтэ найшаагдадаг бэлэй, - гээд Сэдэб Банчикова бага наһаяа наһамжалан понирхолтойгоор хөөрэнэ.

- Манай Сэдэб Банчикова тон

Мэдээжэ дуушан Сэдэб БАНЧИКОВА 50 наһанайнгаа түхэрэн ой эдэ үдэрнүүдтэ тэмдэглэхэнэ. Хонгёо хоолойтой үжэгшэнэй хүгжэм зохёол, найруулга, дуунуудын саг бүри шагнаха дуратайшуулай зүгһөө алтан ойгоорнь хүндэтэ Сэдэб Владимировнагаа гүн сэдхэлэй оёорһоо маша халуунаар амаршалаад, аза талаан, амжалта, махабад бэсын элүүры, эхэнэрэй, эжын жаргал хүсөөд, гуурһан дороһоо гулдирһан мурнүүдээ дамжуулнаб.

Аялгаар хайхан дуунуудаа
Арад түмэндөө бэлэглэдэг,
Уян жабхалан хүгжэмөөрөө
Урма зориг түрүүлдэг
Алдар сууда гаранан
Арадай дуушан Сэдэбнай.
Алтан наранай толон доро

Аза талаантай гургалдай
Дуугаа татан баясуулнаш.
Дуулим сэлгээн нютагаа
магтан.
«Байгалай» бэлигтэй
зүжэгшэн
Бүмбэрсэг дэлхэйгээр
суурхааш,
Бардамхан зантай
дангина!
Булжамуур шубуундал
жэргэжэ,
Буряад ороноо
сурхуулжа,
Хонгёо хайхан
хоолойгоороо
Ходол хангюурдажа
ябыш даа.
Хүгжэмдэ абьяастай
бэлигээрээ
Хүмүүс зоноо урмашуулан
ябыш даа!

А.ЭРДЫНЕЕВА,
БГУ-гай доцент,
хэлэ бэшэгэй
эрдэмэй кандидат.

БАЙКАЛ
ТЕАТР ПЕСНИ И ТАНЦА
15 января
в 18:00
Русский Драмтеатр
Сэдэб БАНЧИКОВА
Заслуженная артистка РФ
«Аялгаар хайхан дуунуудаа...»
21-30-22, 30-56-30

ТВ программа

Понедельник, 17

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

12.45 «Ералаш»
13.00, 16.00 Новости
13.20 «Модный приговор»
14.20 «Детективы»
15.00 «Другие новости»
15.20 «Понять. Простить»
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 «Федеральный судья»
19.00 Вечерние новости
19.20 «След»
20.00 «Давай поженимся!»
21.00 «Жди меня»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Доктор Тырса»
23.20 Спецрасследование. «Незаконно»
00.30 «Ночные новости»
00.50 «Подпольная империя»
01.50 Х/ф «Только она - единственная»
03.40 Х/ф «Микс»

РОССИЯ - 1

Внимание! С 06.00 до 12.50 вещание осуществляется по кабельным сетям
06.00 «Утро России»
10.05 «Артист забытого жанра. Владимир Шубарин»
11.00 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.30, 17.30, 21.00 Вести
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 Вести-Бурятия
12.50 Т/с «Маршрут милосердия»
13.50 «Настоящая жизнь»
14.45 Вести. Дежурная часть
15.50 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.50 Т/с «Ефросинья»
18.55 Т/с «Все к лучшему»
19.55 Т/с «Институт благородных девиц»
21.50 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 Т/с «Пятая группа крови»
00.45 «Городок»
01.50 Вести +
02.10 Х/ф «Письма с Иводзимы»

КУЛЬТУРА

08.00 Канал «Евроныос»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.15 «Кто там...»
11.50 Х/ф «Макаров»
13.30 Д/ф «Вологодские мотивы»
13.40 «Линия жизни». Валерий Баринков
14.35 Д/ф «Тунгусская соната»
15.20 Х/ф «Открытая книга»
16.40 М/с «Зверобой»
16.50 М/ф «Зимовье зверей». «Чужие следы»
17.10 Т/с «Волшебное дерево». 4с. «Братья»
17.40 Д/с «Поместье сурикат»
18.05 «Монолог души. Борис Тищенко»
18.50 «Российские звезды мировой оперы». Д. Штода
19.40, 02.40 «Искатели». «Последний приют Апостола»
20.45 «Главная роль»
21.05 «Сати. Нескучная классика...»
21.45 Герц Франк. Острова
22.25 Д/ф «Вся правда о Ганнибале»
23.15 «Тем временем»
00.00 «Покажем зеркало природе...»
00.50 Д/ф «Эмка Мандель с Колборн Роуд, 28»
01.45 «Кинообразование: за и против»
02.30 Д/ф «Джек Лондон»
03.25 С. Прокофьев. Сюита из музыки балета «Ромео и Джульетта»

АРИГ УС

07.00 «Необъяснимо, но факт». Погода
08.00 «Дети подростки». Погода
08.30, 14.00, 19.00 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45, 19.15 «Реорле's-новости». Погода
09.00 М/ф «Приключения Джимми Нейрона»
09.30 «Комеди клуб». Погода
10.30, 18.00, 20.00 Т/с «Универ»
11.30 «Женская лига»
12.00 Т/с «Счастливы вместе»
12.45 «Тасманский дьявол»
13.30 М/ф «Бэтмен: отважный и смелый»

Дүхэрэг

14.15 «People's-новости»
14.30 «Дом-2. Live»
16.10 Х/ф «Предчувствие»
18.30, 20.30 Т/с «Реальные пацаны»
19.30 «Восточный экспресс»
21.00 Х/ф «Месье пушистый»
23.00, 00.30 «Восточный экспресс». Погода
23.30 «Дом-2. Город любви»
01.00 «Комеди клуб»

ТИВИКОМ

06.30 «Живая природа»
07.00, 12.30 «Объектив»
07.30, 21.20 «Городские истории»
07.35 «Вкусно»
08.05 Х/ф «На гребне волны»
10.45 Т/с «Родные люди»
13.00 Х/ф «Чартер»
14.45 М/ф
15.00 «Крокодил»
16.00 «Школьное ТВ»
16.30 «Секретная жизнь обычных людей»
17.25 Т/с «Следствие ведут знатоки»
18.25 «Моя семья»
19.00 «Горячая линия»
19.30, 21.30, 23.00, 02.00 Новости дня
20.00, 23.30, 02.30 «Середина Земли»
20.25 Т/с «Генеральская внучка»
22.00 Т/с «Зов предков»
00.00 «Топ-модель по-американски»
03.00 «Ночной канал» на Тивикоме

СТС -«БАЙКАЛ»

18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.00 М/с «Росомаха и люди Икс»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Скуби Ду»
07.30, 15.30 Т/с «Папины дочки»
08.00, 19.00 Т/с «Даешь, молодежь»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «Истории в деталях»
12.40, 23.50 «6 кадров»
10.30 Х/ф «Дар»
14.00 М/с «Ясон и герои Олимпа»
14.30 М/с «Джуманджи»
15.00 М/с «Каспер, который живет на крыше»
17.30 Т/с «Воронины»
20.30 Т/с «Маргоша»
21.30 Х/ф «Парк юрского периода»
00.30 «Кино в деталях»
01.30 Т/с «Легенда об искателе»

НТВ

05.55 «НТВ утром»
09.30 Т/с «Таксистка»
10.30, 16.30, 19.30 Обзор. «Чрезвычайное происшествие»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
11.20 Обзор. «Чрезвычайное происшествие». Обзор за неделю
11.55, 03.00 «До суда»

СТС -«БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.00 М/с «Росомаха и люди Икс»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Скуби Ду»
07.30, 15.30 Т/с «Папины дочки»
08.00, 19.00 Т/с «Даешь, молодежь»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «Истории в деталях»
09.30, 20.30 Т/с «Маргоша»
10.30 Х/ф «Парк юрского периода»
12.50 «6 кадров»
14.00 М/с «Ясон и герои Олимпа»
14.30 М/с «Джуманджи»
15.00 М/с «Каспер, который живет на крыше»
17.30 Т/с «Воронины»
19.30 Х/ф «Затерянный мир. Парк юрского периода-2»
21.30 «Инфомания»
00.30 Т/с «Легенда об искателе»

НТВ

05.55 «НТВ утром»
09.30 Т/с «Таксистка»
10.30, 16.30, 19.30 Обзор. «Чрезвычайное происшествие»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
11.20 «Чистосердечное признание»
11.55 «До суда»
13.00 «Суд присяжных»
14.30 Т/с «Ментовские войны»
17.30 Т/с «Эра стрельца»
20.30 Т/с «Паутина»
22.30 Т/с «Зверобой»
00.35 Т/с «Бальзаковский возраст, или все мужики сво...»
02.40 Кулинарный поединок

5 КАНАЛ

13.00, 04.00 «Суд присяжных»
14.30 Т/с «Ментовские войны»
17.30 Т/с «Эра стрельца»
20.30 Т/с «Паутина»
22.30 Т/с «Зверобой»
00.35 Т/с «Бальзаковский возраст, или все мужики сво...»
02.25 «Главная дорога»
05.00 Т/с «Мертвые до востребования»

5 КАНАЛ

11.50 Д/с «Невероятные постройки»
12.50, 13.30 Х/ф «Любовь с привилегиями»
13.00, 16.00, 20.00, 23.00 Сейчас
16.30 Т/с «Адьютант его превосходительства»
18.00 «Открытая студия»
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
20.30 «Реальный мир»
21.00 Д/с «Жить на воле. Эверглейдс, болотные крокодилы»
22.00 Т/с «Агент национальной безопасности»
23.30 «Суд времени»
00.25 Х/ф «Последний из могикан»
02.45 «Шаги к успеху» с А. Кабаевой

03.45 Д/с «Календарь природы. Зима»
04.15 Х/ф «Маленькая Вера»

РОССИЯ - 2

10.00, 12.30, 19.00 «Все включено»
11.00, 04.05, 07.40 Top Gear
12.00, 14.00, 17.00, 21.40, 05.10 Вести-спорт
12.15, 16.40, 03.00, 06.25 Вести.ру
13.30 «Основной состав»
14.10 Вести-Спорт. Местное время
14.15, 05.50, 06.40 «Моя планета»
15.40 «В мире животных»
16.10, 05.20 «Наука 2.0»
17.10 «Футбол Ее Величества»
18.00 Top Gear. «Тысяча миль по Африке»
19.50 Биатлон. Кубок мира. Трансляция из Германии
21.55 Хоккей. КХЛ. «Металлург» (Магнитогорск) - «Атлант» (Московская область). Прямая трансляция
00.15 Профессиональный бокс
01.10 Х/ф «Иностранец-2. Черный рас свет»
03.15, 09.10 «Неделя спорта»
08.40 «Рейтинг Тимофея Баженова»

Хүндэтэ манай папа, Владимир Базарович! Хүүхэ мүнхэ Тэнгэрин хүбөө доро, Хүрһэтэ алтан дэлхэйн дэбисхэр дээрэ Тэбхэр 55 наһанайтнай ойн баяраар амаршалаад, ажана амгалан, ажалдаа амжалтатой, ажабайдалдаа зол жаргалтай, аза талаантай, он жэлнүүдэй ошохо бүхэндэ омог дорюун, сээжэ онор, олзотой, омогтой, хараани холыс хараха нюдэтэй, хүсэһэн хэрэгээ бэслүүлхэ шадалтай, хамшаг, хэжэгүүдтэ диилдэнгүй, ажабуухатнай болтогой! Амаршалагшад: үхибүүдтнай.

2011 оной январин 13.

Амаршалга

Манай хүндэтэ эжы Мария Бадагаровна БАЗАРСАДУЕВА эдэ үдэрнүүдтэ 92 наһанайнгаа дабаан дээрэ гараба. Эжыгээ энэ үдэрөөрнэ доро дохин амаршалаад, ингэжэ үрсэнбди: Энэ наһанайнгаа табицуурсы Эдлэжэ ябаһандатнай баяртайбди. Угаа үргэлжэлүүлхэ хүбүүдтэй, Урн налгай басгадтайт, Амтархан таалаха ашанартайт, Энхэрэн тэбэрихэ зээнэртэйт.

Хуби заяанай нэжүүртэ Хурдан зандаа, эсэхгүй, Үндэр наһанай үзүүртэ Үбшэ зоболон үзэхгүй, Үдэр сагай тэмсэлдэ Үлзы ябахатнай болтогой! Амаршалагшад: аша гушанар, басагад, бэрэсүүд, хурьгэд. Улан-Удэ хото.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Вторник, 18

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 Новости
10.10 «Контрольная закупка»
10.40 «Жить здорово!»
11.50 «ЖКХ»
13.20 «Модный приговор»
14.20 «Детективы»
15.00 «Другие новости»
15.20 «Понять. Простить»
16.20, 05.25 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 «Федеральный судья»
19.00 Вечерние новости
19.20 «След»
20.00 «Давай поженимся!»
21.00 «Путь говорят»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Доктор Тырса»
23.20 «Спаси любой ценой»
00.30 «Ночные новости»
00.50 «На ночь глядя»
01.40 Х/ф «Дерево Джошуа»
03.40 Х/ф «Фактотум»

РОССИЯ - 1

06.00 «Утро России»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 «Тайзан»
10.20 «Улгур»
10.35 «Сагай суурьян»
11.00 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 Вести
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 Вести-Бурятия
12.50 Т/с «Маршрут милосердия»
13.50 «Настоящая жизнь»
14.45 Вести. Дежурная часть
15.50 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.50 Т/с «Ефросинья»
18.55 Т/с «Все к лучшему»
19.55 Т/с «Институт благородных девиц»
21.50 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 Т/с «Пятая группа крови»
00.50 Вести +
01.10 Х/ф «В последний раз»
02.55 «Честный детектив»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроныос»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры

11.15, 20.45 «Главная роль»
11.40 Х/ф «Возвращение»
13.10 Д/ф «Лики неба и земли»
13.20 «Полон-верой и любовью». Николай Солдатенков
14.00, 22.25 Д/ф «Вся правда о Ганнибале»
14.50 «Пятое измерение»
15.20 Х/ф «Открытая книга»
16.40 М/с «Зверобой»
16.50 М/ф «В яранге горит огонь»
17.10 Т/с «Волшебное дерево». 5с. «Скипетр»
17.40 Д/с «Поместье сурикат»
18.05, 00.00 «Покажем зеркало природе...»
18.30 Д/ф «Шарль Перро»
18.40 «Российские звезды мировой оперы». Е.Щербаченко и В.Ладюк
19.40 «Искатели». «Золотые ворота Владимира»
21.05 Власть факта. «Право на любовь»
21.45 «Больше, чем любовь». Александр Митта
23.15 «Апокриф». Ток-шоу
00.50 Х/ф «Весна Микеланджело»
02.25 Лето Господне. «Святое Богоявление. Крещение Господне»

АРИГ УС

07.00 «Необъяснимо, но факт». Погода
08.00, 23.00, 00.30 «Восточный экспресс». Погода
08.35, 14.00, 19.00 «Улан-Удэ: инструкция»
08.50, 19.15 «Реорле's-новости». Погода
09.00, 12.45, 19.30 «Восточный экспресс»
09.30 «Комеди клуб». Погода
10.30, 18.00, 20.00 Т/с «Универ»
11.00 «Женская лига»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
13.15 М/ф
13.30 М/ф «Бэтмен: отважный и смелый»
14.15 «Реорле's-новости»
14.30 «Дом-2. Live»
16.05 Х/ф «Месье пушистый»
18.30, 18.30 Т/с «Реальные пацаны»
19.20 «Точка зрения»
21.00 Х/ф «Повелитель еды»
23.30 «Дом-2. Город любви»
01.00 «Комеди клуб»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «Середина Земли»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 Новости дня
07.30 «Горячая линия»
07.55, 21.20 «Городские истории»
08.00 «Секретная жизнь обычных людей»

79-й театральный сезон ЯНВАРЬ

ВТОРНИК 18 Театр кукол «Ульгэр» ЗАЛИНТА ААДАР (ГРОЗА) Международный проспект Драма 18.00
СРЕДА 19 Раффи Шарт СЕ ЛЯ ВИ Простая французская история
Спектакль идет на русском языке 18.00
СУББОТА 22 УУМК Николай Шабасв ГЭРТЭЭ БАЙДАГ БОЛОХОМНИ (Отныне я буду жить дома) Почти комедия 18.00
ВТОРНИК 25 Г.Башкуев С.С.С.Р. Союз солдатских сердечных ран
Лаурсат Государственной прмии РБ Жестокый романс 18.00
СРЕДА 26 Д.Мэндсайхан ЭХЭ (Мать)
Драма 18.00
Художественный руководитель: заслуженный деятель искусств России, лаурсат государственных премий РБ Ц.Бальжанов
Спектакли идут в синхронном переводе на русский язык. Наушники выдаются при предъявлении паспорта
Билеты продаются в кассе театра кукол «Ульгэр» 21-37-64. Справки по тел. 22-25-37, 66-80-41

РОССИЯ - 2

07.00 Д/с «Жить на воле. Эверглейдс, болотные крокодилы»
08.00 Д/ф «Невероятные постройки»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 Сейчас
09.30 Х/ф «Контракт века»
12.10, 05.40 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
13.30, 20.30 «Реальный мир»
14.00 Х/ф «Здравствуй и прощай»
16.30 Т/с «Адьютант его превосходительства»
18.00 «Открытая студия»
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
21.00 Д/с «Жить на воле. Южная Африка, гепарды в пустыне»
22.00 Т/с «Агент национальной безопасности»
23.30 «Суд времени»
00.25 Х/ф «Тайна рукописи»
02.55 Х/ф «Похороны»
04.45 Д/ф «Удивительная планета»
10.00, 12.30, 18.00 «Все включено»
11.00, 04.05 Top Gear
12.00, 14.00, 17.00, 22.25, 03.15, 05.10 Вести-спорт
12.15, 16.40, 03.00, 06.45 Вести.ру
13.25 «Технологии спорта»
14.15, 05.20 «Моя планета»
15.40 «Наука 2.0»
16.10 «Там, где нас нет. Швейцария»
17.10 «Неделя спорта»
18.50 Биатлон. Кубок мира. Трансляция из Германии
22.40 Х/ф «Стальные тела»
00.40 Хоккей. КХЛ. «Витязь» (Чехов) - «Северсталь» (Череповец). Прямая трансляция
03.35 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым»

Среда, 19

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00 13.00, 16.00 Новости
10.10 «Контрольная закупка»
10.40 «Жить здорово!»
11.50 «ЖКХ»
13.20 «Модный приговор»
14.20 «Детективы»
15.00 «Другие новости»
15.20 «Понять. Простить»
16.20, 05.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 «Федеральный судья»
19.00 Вечерние новости
19.20 «След»
20.00 «Давай поженемся!»
21.00 «Пусть говорят»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Доктор Тырса»
23.20 «Среда обитания». «Гадание на кофейной гуще»
00.30 «Ночные новости»
00.50 «Обмани меня». Новые серии
01.40 Х/ф «Доктор Дулиттл-2»
03.15 Х/ф «И у холмов есть глаза»

РОССИЯ - 1

06.00 «Утро России»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 «Разбитые мечты актрисы Никишихиной»
11.00 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 Вести
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 Вести-Бурятия
12.50 Т/с «Маршрут милосердия»
13.50 «Настоящая жизнь»

14.45 Вести. Дежурная часть
15.50 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.50 Т/с «Ефросинья»
18.55 Т/с «Все к лучшему»
19.55 Т/с «Институт благородных девиц»
21.50 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 Т/с «Пятая группа крови»
00.50 Вести +
01.10 Х/ф «Ужин в четыре руки»
03.00 Горячая десятка

КУЛЬТУРА

10.55 Канал начинает работу с 12.00
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.15, 20.45 «Главная роль»
11.40, 00.50 Х/ф «Весна Микеланджело»
13.15 «Лето Господне». «Святое Богоявление. Крещение Господне»
13.45 Д/ф «Троицкий монастырь в Сергиевом Посаде»
14.00 Д/ф «Вся правда о Ганнибале»
14.50 «Легенды Царского Села»
15.20 Х/ф «Открытая книга»
16.40 М/с «Зверопорт»
16.50 М/ф «Чуфыкы». «Приходи на каток»
17.10 Т/с «Волшебное дерево». 6 с. «Пожиратели книг»
17.40 Д/с «Поместье сурикат»
18.05, 00.00 «Покажем зеркало природе...»
18.30 Д/ф «Старый город Иерусалима и христианство»
18.45 «Российские звезды мировой оперы». Д. Корчак
19.35 Д/ф «Васко да Гама»
19.40, 02.55 «Искатели». «Советский Голливуд»
21.05 «Абсолютный слух»
21.45 Д/ф «Евгений Колобов»
22.25 Д/ф «Когда римляне правили Египтом»
23.15 «Магия кино»
02.25 Д/ф «И оглянулся я на дела мои...»
03.40 Д/ф «Гальштат. Соляные копи»

АРИГ УС

08.00, 23.00, 00.30 «Восточный экспресс». Погода
08.30, 14.00, 19.00 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45, 19.15 «People's-новости». Погода
09.00, 12.45, 19.30 «Восточный экспресс». Погода. Профилактика
13.30 М/ф «Бэтман: отважный и смелый»
14.15 «People's-новости»
14.20 «Точка зрения»
14.30 «Дом-2. Live»
16.05 Х/ф «Повелитель едь»
18.00, 20.00 Т/с «Универ»
18.30, 20.30 Т/с «Реальные пацаны»
19.20 «Афиша»
19.30 «Восточный экспресс»
21.00 Х/ф «Дневники няни»
23.30 «Дом-2. Город любви»
01.00 «Комеди клуб»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «Середина Земли»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 Новости дня
07.30 «Большие деньги»
07.55, 21.20 «Городские истории»
08.00 «Секретная жизнь обывателей»
09.00, 18.30 «Моя семья»
10.00 «PRO-новости»
10.30 Т/с «Родные люди»
13.05 Х/ф «На гребне волны»
15.30 «Крокодил»
16.30 «Нерассказанные истории про животных»
17.00 Т/с «Следствие ведут знатоки»
18.05 «Уроки безопасности»
19.00 «Есть разговор»
20.25 Т/с «Генеральская внучка»
22.00 Т/с «Зов предков»
00.00 «Топ-модель по-американски»
03.00 «Ночной канал» на Тивикоме

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.00 М/с «Росомаха и люди Икс»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Скуби Ду»
07.30, 15.30 Т/с «Папины дочки»
08.00, 19.00 Т/с «Даешь, молодежь»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «Истории в деталях»
09.30, 20.30 Т/с «Маргоша»
10.30 Х/ф «Затерянный мир. Парк юрского периода - 2»
13.00, 23.15 «6 кадров»
14.00 М/с «Ясон и герои Олимпа»
14.30 М/с «Джуманджи»
15.00 М/с «Каспер, который живет на крыше»
17.30 «Галилео»
19.30 Т/с «Вороныны»
21.30 Х/ф «Парк юрского периода-3»
00.30 «Инфомания»
01.00 Т/с «Легенда об искателе»
02.40 Т/с «Кремлевские курсанты»

НТВ

15.00 Профилактика
15.00, 04.40 «Особо опасен!»
15.30 Т/с «Ментовские войны»
16.30, 19.30 Обзор. «Чрезвычайное происшествие»
17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
17.30 Т/с «Эра стрелца»
20.30 Т/с «Паутина»
22.30 Т/с «Зверобой»
00.35 Т/с «Бальзаковский возраст, или все мужики сво...»
02.35 «Квартирный вопрос»
03.40 «Суд присяжных»
05.10 Т/с «Мертвые до востребования»

5 КАНАЛ

07.00 Д/с «Жить на воле. Южная Африка, гепарды в пустыне»
08.00 Д/ф «Самые сложные в мире механизмы. Ремонт двигателя РСУ»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 Сейчас
09.30 Х/ф «Мертвый сезон»
12.10, 06.05 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
13.30, 20.30 «Реальный мир»
14.05 Х/ф «Их знали только в лицо»
16.30 Т/с «Адьютант его превосходительства»
18.00 «Открытая студия»
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
21.00 Д/с «Жить на воле. Амазония, лесные кошки»
22.00 Т/с «Агент национальной безопасности»
23.30 «Суд времени»
00.30 Х/ф «Знак четырех»
02.15 Х/ф «Приглашение к перестрелке»
04.05 Х/ф «Тайна рукописи»

РОССИЯ - 2

Профилактика
05.20, 06.40 «Моя планета»
16.10, 08.55 «Там, где нас нет. Швейцария»
16.40, 03.00, 06.25 Вести.ру
17.00, 23.15, 03.15, 05.10 Вести-спорт
17.15 Профессиональный бокс
18.15 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым»
18.45 Биатлон. Кубок мира. Трансляция из Германии
20.25 «Хоккей России»
20.55 Хоккей. КХЛ. «Авангард» (Омская область) - «Нефтехимик» (Нижнекамск). Прямая трансляция
23.25 «Основной состав»
23.55 Хоккей. КХЛ. СКА (Санкт-Петербург) - «Металлург» (Магнитогорск). Прямая трансляция
02.15 Д/ф «Неприкасаемые»
03.35 «Рейтинг Тимофея Баженова»
04.05, 07.55 Top Gear
09.25 «Технология спорта»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Четверг, 20

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 Новости
10.10 «Контрольная закупка»
10.40 «Жить здорово!»
11.50 «ЖКХ»
13.20 «Модный приговор»
14.20 «Детективы»
15.00 «Другие новости»
15.20 «Понять. Простить»
16.20, 05.25 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 «Федеральный судья»
19.00 Вечерние новости
19.20 «След»
20.00 «Давай поженемся!»
21.00 «Пусть говорят»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Доктор Тырса»
23.20 «Человек и закон»
00.30 «Ночные новости»
00.50 «Судите сами» с Максимом Шевченко
01.40 Х/ф «Максимальное ускорение»
03.40 Х/ф «Тихий омут»

РОССИЯ - 1

06.00 «Утро России»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 «Толи»
10.25 «Урок бурятского языка»
10.30 «Буряад орон»
11.00 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 Вести
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 Вести-Бурятия
12.50 Т/с «Маршрут милосердия»
13.50 «Настоящая жизнь»

14.45 Вести. Дежурная часть
15.50 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.50 Т/с «Ефросинья»
18.55 Т/с «Все к лучшему»
19.55 Т/с «Институт благородных девиц»
21.50 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 Т/с «Пятая группа крови»
23.50 «Поединок». Программа Владимира Соловьёва
00.50 Вести +
01.10 Х/ф «Морфий»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроныс»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.15, 20.45 «Главная роль»
11.40, 00.50 Х/ф «Весна Микеланджело»
13.15 Д/ф «Береста-береста»
13.25 Д/ф «По ту сторону сказки. Борис Рыцарев»
14.05 Д/ф «Когда римляне правили Египтом»
14.50 «Век Русского музея»
15.20 Х/ф «Открытая книга»
16.40 М/с «Зверопорт»
16.50 М/ф «Шайбу! Шайбу!»
17.10 Т/с «Волшебное дерево». 7 с. закл. «Пара»
17.40 Д/с «Поместье сурикат»
18.05, 00.00 «Покажем зеркало природе...»
18.30 Д/ф «Каркассон. Грезы одной крепости»
18.45 «Российские звезды мировой оперы». Д. Алиева
19.40, 02.55 «Искатели». «Русская Атлантида: Китеж-град - в поисках исчезнувшего рая»
21.05 «Черные дыры. Белые пятна»
21.45 И. Моисеев. «Сотворивший танец»
22.25 Д/ф «Гладиаторы»
23.15 «Культурная революция»
02.35 Пьесы для скрипки
03.40 Д/ф «Ору-Прету. Черное золото Бразилии»

АРИГ УС

07.00 «Необъяснимо, но факт». Погода
08.00, 23.00, 00.30 «Восточный экспресс». Погода
08.30, 14.00, 19.00 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45, 19.15 «People's-новости». Погода
09.00, 12.45, 19.30 «Восточный экспресс»
09.30 «Комеди клуб». Погода
10.30, 18.00, 20.00 Т/с «Универ»
11.00 «Женская лига»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
13.15 М/ф
13.30 М/ф «Бэтман: отважный и смелый»
14.15 «People's-новости»
14.20 «Афиша»
14.30 «Дом-2. Live»
16.00 Х/ф «Дневники няни»
18.30, 20.30 Т/с «Реальные пацаны»
19.20 «Точка зрения»
21.00 Х/ф «Супер МакГрубер»
23.30 «Дом-2. Город любви»
01.00 «Комеди клуб»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «Середина Земли»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 Новости дня
07.30 «Есть разговор»
07.55, 21.20 «Городские истории»
08.00 «Секретная жизнь обывателей»
09.00, 18.25 «Моя семья»
10.00 «PRO-новости»
10.30 Т/с «Родные люди»
13.05 Х/ф «Безымянная звезда»
14.40 М/ф
15.00 «Крокодил»
16.00 «Нерассказанные истории про животных»
16.30 Т/с «Следствие ведут знатоки»
19.00 «Радар-спорт»
20.25 Т/с «Генеральская внучка»
22.00 Т/с «Зов предков»

5 КАНАЛ

00.00 «Топ-модель по-американски»
03.00 «Ночной канал» на Тивикоме

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.00 М/с «Росомаха и люди Икс»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Скуби Ду»
07.30, 15.30 Т/с «Папины дочки»
08.00, 19.00 Т/с «Даешь, молодежь»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «Истории в деталях»
09.30, 20.30 Т/с «Маргоша»
10.30 Х/ф «Парк юрского периода-3»
12.15, 23.15 «6 кадров»
12.30 «Снимите это немедленно!»
14.00 М/с «Ясон и герои Олимпа»
14.30 М/с «Джуманджи»
15.00 М/с «Каспер, который живет на крыше»
17.30 «Галилео»
19.30 Т/с «Вороныны»
21.30 Х/ф «Кровавый спорт»
00.30 «Инфомания»
01.00 Х/ф «В лучах славы»

НТВ

05.55 «НТВ утром»
09.30 Т/с «Таксистка»
10.30, 16.30, 19.30 Обзор. «Чрезвычайное происшествие»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
11.20 «В зоне особого риска»
11.55 «До суда»
13.00, 03.25 «Суд присяжных»
14.30 Т/с «Ментовские войны»
17.30 Т/с «Эра стрелца»
20.30 Т/с «Паутина»
22.30 Т/с «Зверобой»
00.35 Т/с «Бальзаковский возраст, или все мужики сво...»
02.25 «Дачный ответ»
04.30 «Особо опасен!»
05.05 Т/с «Мертвые до востребования»

5 КАНАЛ

Д/с «Жить на воле. Амазония, лесные кошки»
08.00 Д/ф «Самые сложные в мире механизмы. Реактивный двигатель «Боинга»»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 Сейчас
09.30 Х/ф «Миссия в Кабуле»
12.05 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
13.30, 20.30 «Реальный мир»
14.05 Х/ф «Кольцо из Амстердама»
16.35 Т/с «Адьютант его превосходительства»
18.00 «Открытая студия»
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
21.00 Д/с «Жить на воле. Восточная Африка, земля крови и огня»
22.00 Т/с «Агент национальной безопасности»
23.30 «Суд времени»
00.25 Х/ф «Загадка Эндхауза»
02.30 Х/ф «Частная жизнь Пиппы Ли»
04.25 Х/ф «Мелкие мошенники»
06.00 Д/ф «Удивительная планета»

РОССИЯ - 2

10.00, 12.30, 23.15 «Все включено»
10.55, 03.55, 07.55 Top Gear
12.00, 14.00, 17.00, 23.00, 03.15, 05.00 Вести-спорт
12.15, 16.40, 03.00, 06.25 Вести.ру
13.25 «Технология спорта»
14.10, 05.40, 06.40 «Моя планета»
16.10 «Рейтинг Тимофея Баженова»
17.10 «Спортивная наука»
17.55, 09.30 «Начать сначала»
18.25 Профессиональный бокс
19.25 Х/ф «Теневой человек»
21.20 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Мужчины. Прямая трансляция из Италии
00.00 «Основной состав»
00.30 Хоккей. КХЛ. «Динамо» (Москва) - «Динамо» (Рига). Прямая трансляция
03.35 Д/ф «Стилет»
05.10 «Наука 2.0»
08.55 «Там, где нас нет. Швейцария»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Пятница, 21

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 Новости
10.10 «Контрольная закупка»
10.40 «Жить здорово!»
11.50 «ЖКХ»
13.20 «Модный приговор»
14.20 «Детективы»
15.00 «Другие новости»
15.20 «Понять. Простить»
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 «Федеральный судья»
19.00 Вечерние новости
19.20 «Поле чудес»
20.10 «Давай поженемся!»
21.00 «20 лучших песен 2010 года»
22.00 «Время»
22.30 «20 лучших песен 2010 года». Продолжение

РОССИЯ - 1

00.20 Х/ф «Какраки»
03.35 Х/ф «К северу от Аляски»
05.50 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом до 06.20
06.00 «Утро России»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 Мусульмане
10.15, 02.45 «Мой серебряный шар. Инна Ульянова»
11.10 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 Вести
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 Вести-Бурятия
12.50 Т/с «Маршрут милосердия»
13.50 «Настоящая жизнь»
14.45 Вести. Дежурная часть
15.50 Т/с «Кулагин и партнеры»
17.50 Т/с «Ефросинья»
18.55 Т/с «Все к лучшему»
19.55 Т/с «Институт благородных девиц»
21.50 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 Т/с «Пятая группа крови»
23.55 «Девчата»
00.50 Х/ф «Враг №1»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроныс»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.15 «Главная роль»
11.40 Х/ф «Весна Микеланджело»
13.25 Д/ф «Огюст Монферран»
13.55 Д/ф «Гладиаторы»
14.50 «Странствия музыканта»
15.20 Х/ф «Открытая книга»
16.40 В музей - без поводка
16.50 М/ф «Василиса Микулишна»
17.10 «За семью печатями»
17.40 Д/с «Поместье сурикат»
18.05 «Покажем зеркало природе...»
18.35 «Царская ложа»
19.20, 02.55 Д/ф «Николай Голованов. Главный дирижер Советского Союза»
20.00 «Смехоностальгия»
20.45 Т/с «Никола Ле Флок». «Человек со свинцовым чревом»
22.30 «Линия жизни». Анатолий Карпов
23.25 Концерт «Любовь - источник моей жизни»
00.50 «Пресс-клуб XXI»

АРИГ УС

01.45 «Кто там...»
02.10 «Заметки натуралиста»
02.35 «Пьесы для гитары»
03.35 Д/ф «Вайль Мюстер, где Карла Велликого считают святым»
07.00 «Необъяснимо, но факт». Погода
08.00, 23.00, 00.30 «Восточный экспресс». Погода
08.30, 14.00, 19.00 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45, 19.15 «People's-новости». Погода
09.00, 12.45, 19.30 «Восточный экспресс»
09.30 «Комеди клуб». Погода
10.30, 18.00 Т/с «Универ»
11.00 «Женская лига»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
13.10 «Мишн Хилл»
13.30 М/ф «Бэтман: отважный и смелый»
14.15 «People's-новости»
14.20 «Точка зрения»
14.30 «Дом-2. Live»
16.15 Х/ф «Супер МакГрубер»
18.30 Т/с «Реальные пацаны»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 01.40 «Середина Земли»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 23.00, 01.10 Новости дня
07.30 «Радар-спорт»
08.05, 22.50 «Городские истории»
08.10 «Тайны древности»
09.00, 18.25 «Моя семья»
10.00 «PRO-новости»
10.30 Т/с «Родные люди»
13.05 Х/ф «Безымянная звезда»
14.30 М/ф
15.10 «Крокодил»
16.10 «Нерассказанные истории про животных»
16.40 Т/с «Следствие ведут знатоки»
19.00 «ХУСЭЛ». Программа на бурятском языке
20.30 Х/ф «Запомните меня зовут Рого»

зін» 00.00 «Топ-модель по-американски» 02.00 «Ночной канал» на Тивикоме
СТС - «БАЙКАЛ»
05.55, 07.00, 08.05, 09.25, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.40, 00.25, 00.50, 01.50 Погода
06.00 М/с «Росомаха и люди Икс»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «13 призраков Скуби Ду»
07.30, 15.30 Т/с «Папины дочки»
08.00, 19.00, 00.15 Т/с «Даешь, молодежь»
09.00, 13.30, 18.30 «Истории в деталях»
09.30 Т/с «Маргоша»
10.30 Х/ф «Кровавый спорт»
12.15, 20.00 «6 кадров»

12.30 «Снимите это немедленно!»
14.00 М/с «Ясон и герои Олимпа»
14.30 М/с «Джуманджи»
15.00 М/с «Каспер, который живет на крыше»
17.30 «Галилео»
19.30 Т/с «Воронины»
21.00 Х/ф «История рыцаря»
23.30 «Случайные связи». Импровизационное шоу Ведущий - Михаил Шац
01.15 Х/ф «Моя первая свадьба»
НТВ
05.55 «НТВ утром»
09.30 Т/с «Таксистка»
10.30, 16.30, 19.30 Обзор. «Чрезвычайное происшествие»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»

11.20 «Спасатели»
11.55 «До суда»
13.00, 04.35 «Суд присяжных»: главное дело»
14.30 «Суд присяжных»: главное дело»
17.30 Т/с «Эра стрелыца»
20.30 Следствие вели...
21.30 «Чрезвычайное происшествие». Расследование
21.55 «НТВшники». Арена острых дискуссий
23.00 Х/ф «Егорушка»
00.55 Т/с «Бальзаковский возраст, или все мужики сво...»
02.50 Х/ф «Залезь на Луну»
05.40 Т/с «Мертвые до востребования»
5 КАНАЛ
07.00 Д/с «Жить на воле. Восточная Африка, земля крови и огня»

08.00 Д/ф «Самые сложные в мире механизмы. Турбина»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00 Сейчас
09.30 Х/ф «Визит дамы»
12.20, 06.15 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
13.30, 20.30 «Реальный мир»
14.00 Х/ф «Земля Санникова»
16.30 Т/с «Адьютант его превосходительства»
18.00 «Открытая студия»
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной»
21.00 Д/с «Жить на воле. Американские равнины, земля койотов»
22.00 Т/с «Агент национальной безопасности»
00.00 Х/ф «Смерть на Ниле»
02.50 Х/ф «Графиня Батори»
05.20 Д/ф «Удивительная планета»

РОССИЯ - 2
10.00, 12.30, 23.15 «Все включено»
10.55 Top Gear
12.00, 14.00, 17.00, 23.00, 03.30, 04.55 Вести-спорт
12.15, 16.40 Вести.ру
13.25 «Спортивная наука»
14.10, 05.05, 06.40 «Моя планета»
16.10 «Наука 2.0»
17.10 «Технологии спорта»
17.45 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Мужчины. Трансляция из Италии
19.30 Х/ф «Краш»
21.20 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Женщины. Прямая трансляция из Италии
23.55 «Основной состав»
00.30 Ю.Ю.Л. «Спартак» (Москва) - «Салават Юлаев» (Уфа). Прямая трансляция
03.00, 06.05 Вести.ру. Пятница
03.45 Вести-Спорт. Местное время
03.50 Профессиональный бокс

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Суббота, 22

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.30, 07.10 Х/ф «Обочина»
07.00, 11.00, 13.00 Новости
08.20 «Играй, гармонь любимая!»
09.10 «Новая школа императора». «Черный плащ»
10.00 «Умницы и умники»
10.40 «Слово пастыря»
11.10 «Смак»
11.50 Кумиры. «Евгения Ханаева. Сант-рактом на любовь»
13.10 «Восстание чайников»
14.10 «Моя родословная.»
15.00 М/ф «Мадагаскар»: «Побег в Африку»
16.30 Х/ф «Китайская бабушка»
18.10 «Кто хочет стать миллионером?»
19.10 Х/ф «Прогулка по Парижу»
20.50 «Минута славы»
22.00 «Время»
22.15 «Минута славы». Продолжение
23.00 «Олег Табаков. Юбилей среди друзей»
00.30 Х/ф «Красавчик-2»
02.50 Х/ф «Французский связной-2»
05.10 Х/ф «Моя ужасная няня»

17.20 Субботний вечер
19.15 Шоу «Десять миллионов» с Максимом Галкиным
20.20, 21.40 Х/ф «Когда на юг улетят журавли...»
21.00 Вести в субботу
00.50 IX Торжественная церемония вручения Национальной кинематографической премии «Золотой Орел»
03.10 Х/ф «Вальгалла»: «Сага о викинге»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроньюс»
11.10 «Библейский сюжет»
11.40 Х/ф «Дела сердечные»
13.10 Личное время. Элина Быстрицкая
13.40 Х/ф «Три золотых волоса»
15.05 М/ф «Царевна-лягушка»
15.45 «Заметки натуралиста»
16.10 «Очевидное-невероятное»
16.40 Концерт «Любовь - источник моей жизни»
02.55 Д/ф «Быть женщиной в Занскаре»
18.40 Спектакль «История лошади»
20.50 «Великие романы XX века». Мария Каллас и Онасис
21.20 Д/ф «Чертовое колесо Арно Бабаджаняна»
22.05 «Романтика романа». Арно Бабаджаняна
23.00 Д/ф «Самый опасный человек в Америке»
01.10 Х/ф «Страх и трепет»

АРИГ УС

08.00 «Восточный экспресс»
08.30 М/с «Битлджус»
09.05, 19.30 «Улан-Уда: инструкция»
09.20 «Реорле's-новости»
09.25 «Афиша»
09.30 «Восточный экспресс». Погода
10.00 Интеллектуальная игра «Великолепная пятёрка»: 2 тур. Школа №65 - школа №17
10.30 «Мунгэн сэргэ». Погода
11.00 «Ешь и худей»
11.30 «Школа ремонта»
12.30 «Женская лига»

13.00 Comedi БАТТЛ
14.00 «Комеди клуб»
15.00 Универ
17.00 Х/ф «Кто подставил кролика Роджера»
19.00, 22.50 «Комеди клуб»: лучшее «People's-новости». Погода
19.45 «На ночь глядя» с А. Левантуевым
20.00 Х/ф «Из Парижа с любовью»
23.00 «Дом-2. Город любви». Погода
00.00 «Дом-2. После заката»
00.30 Х/ф «Подружка невесты»
02.20 «Секс» с А. Чеховой

ТИВИКОМ

06.30, 10.00, 12.30 «Середина Земли»
07.00, 09.30, 12.00 Новости дня
07.30 «ХУСЭЛ». Программа на бурятском языке
08.00 «Мультфильмы»
08.25, 22.05 «Городские истории»
08.30 М/с «Затерянная вселенная»
10.30 «ПРО-новости»
11.00 «Проект мечты»
11.30 «Радар-спорт»
13.00 Т/с «Генеральская внучка»
16.30 «10 самых»
17.00 Х/ф «Запомните меня зовут Рогозин»
19.00 Х/ф «Кто всех круче в Голливуде»
19.30 «Вкусно»
20.00 Х/ф «Убийство в Оксфорде»
22.10 Х/ф «Берегите женщин!»
00.40 «Моя семья»
01.10 «Ночной канал» на Тивикоме

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 10.00, 11.10, 17.15, 19.15, 20.05, 21.50, 22.25, 23.15, 00.55, 01.50 Погода
06.00 Шоу-программа «Хорошие шутки». Ведущие - Татьяна Лазарева и Михаил Шац
07.55 М/ф «Вовка в тридевятом царстве»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Финес и Ферб»
09.00 Х/ф «История рыцаря»
11.30 Т/с «Воронины»
14.00 М/с «Новые приключения медвежонка Винни и его друзей»
15.00 М/с «Русалочка»

15.30 М/с «Аладдин»
16.00 «Истории в деталях»
16.30, 18.30 «6 кадров»
17.00 «Украинский квартал». Юмористическое шоу с участием популярного украинского актерского коллектива «Студия Квартал-95»
19.15 Х/ф «Заклдованная Элла»
21.00 М/ф «Большое путешествие»
22.30 «Смех в большом городе» Юмористическое шоу
23.30 Т/с «Даешь, молодежь»
00.30 Х/ф «Мечты сбываются»
02.15 Х/ф «Уроки ориентации»
04.00 Т/с «Легенда об искателе»
04.50 М/ф «Рики Тики Тави»

НТВ

07.05 Т/с «Воскресение в женской бане»
08.05 М/ф «Вовка в тридевятом царстве»
08.25 Смотри
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
09.20 Лотерея «Золотой ключ»
09.45 «Их нравы»
10.25 «Живут же люди!»
11.20 «Главная дорога»
11.55 Кулинарный поединок с Денисом Рожковым
13.00 «Квартирный вопрос»
14.20 «Особо опасен!»
15.00 «Таинственная Россия: Ульяновская область. Земля мутантов?»
16.05 «Своя игра»
17.20 Ток-шоу «Последнее слово»
18.30 «Очная ставка»
19.20 Обзор. «Чрезвычайное происшествие»
20.55 «Программа максимум. Расследования, которые касаются каждого»
22.00 «Русские сенсации». Информационный детектив
22.55 Ты не поверишь!
23.55 Х/ф «Правосудие волкод»
01.35 Х/ф «Ретроград»
03.25 «Советские биографии. Владимир Ленин»
04.25 «Женщина цвета танго»
05.15 «С Мертвые до востребования»

5 КАНАЛ

07.00 Д/с «Лучшее из Голливуда вместе

с Табом Хантером»
08.00 Д/ф «Гениальная крыса»
09.00 Клуб знаменитых хулиганов с Алексеем Барабаш
09.25 М/ф «Великолепный Гоша». «Чип-полино»
10.10 Х/ф «Если верить Лопотухину...»
12.25 Муз/ф «Вольный ветер»
14.05 «Личные вещи». Татьяна Дороница»
15.05 «Человек, Земля, Вселенная»
16.05 «Исторические хроники» с Николаем Сванидзе
17.00 Сейчас
17.25 Т/с «Чисто английские убийства. Биржало убийства»
19.30 Т/с «Чисто английские убийства. Талант к жизни»
21.35 Х/ф «Зеркало треснуло»
23.40 Х/ф «Амадей»
02.55 Х/ф «Кво вадис»
05.25 Д/ф «Тайная жизнь Иисуса»
06.15 Д/с «С поправкой на неизвестность. Секретные материалы»

РОССИЯ - 2

10.00, 12.45, 06.15 «Моя планета»
12.00, 14.20, 17.00, 22.05, 03.25, 05.35 Вести-спорт
12.15 Вести.ру. Пятница
13.50 «В мире животных»
14.30, 03.40 Вести-Спорт. Местное время
14.40, 05.45 «Индустрия кино»
15.10 Х/ф «Черный гром»
17.15 Кубок мира по бобслею и скелетону. Трансляция из Германии
18.15 Х/ф «Ультрафиолет»
19.55 Биатлон. Кубок мира. Эстафета. Женщины. Прямая трансляция из Италии
21.30 «Начать сначала»
22.20 Биатлон. Кубок мира. Масс-старт. Мужчины. Прямая трансляция из Италии
23.20 Волейбол. «Матч звезд». Мужчины. Трансляция из Кемерово
01.25 Футбол. Чемпионат Англии. «Астон Вилла» - «Манчестер Сити». Прямая трансляция
03.45 Конькобежный спорт. Чемпионат мира по спринтерскому многоборью. Трансляция из Нидерландов
08.00 Футбол. Чемпионат Англии. «Астон Вилла» - «Манчестер Сити»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Воскресенье, 23

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 Новости
07.10 Х/ф «Орел и решка»
08.50 «Служу Отчизне!»
09.20 «Микки Маус и его друзья». «Чудеса на виражах»
10.10 «Здоровье»
11.10 «Непутевые заметки»
11.30 «Пока все дома»
12.30 «Фазенда»
13.20 «Вкус жизни»
14.20 «КВН. 50 виртуальных игр»
15.20 Х/ф «Привет, киндер!»
17.20 Вечер музыки Микаэла Таривердиева
18.50 Х/ф «Пираты Карибского моря»: «На краю света»
22.00 Воскресное «Время». Информационно-аналитическая программа
23.00 «Большая разница»
00.00 «Шоу Нибенименехило»
00.40 «Познер»
01.40 Х/ф «Он, я и его друзья»
03.40 Х/ф «Фейерверк»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроньюс»
11.10 «Обыкновенный концерт»
11.40 Х/ф «Все остается людям»
13.15 «Легенды мирового кино». Леонид Оболенский
13.45 М/ф
15.25, 02.55 Д/ф «Дикая природа Карибских островов». «Острова»
16.20 «Что делать?»
17.05 «Письма из провинции». Сахалин
17.35 Фестиваль балетов Ханса ван Манена
19.15 Д/ф «Троя. Археологические раскопки на Судьбоносной горе»
19.30 Х/ф «Баллада о солдате»
20.55 «Острова»
21.40 «В гостях у Эльдара Рязанова»
23.00 Итоговая программа «Контекст»
23.40 Х/ф «Граница»
01.25 ДЖЕМ-5. Пакито Де Ривера и Чано Домингес
02.35 М/ф «Человек в футляре»

АРИГ УС

08.00, 11.45 «Улан-Уда: инструкция»
08.15 «Реорле's-новости». Погода
08.25 М/с «Битлджус»
09.00 М/ф «Бэйбленд»
09.20 «Пенсионный вестник»
09.30 «Мунгэн сэргэ». Погода
10.00 «На ночь глядя» с А. Левантуевым (повтор от 25.12.10)
11.00 «Точка зрения»
11.30 «Неформат»
12.00 «Битва экстрасенсов»
13.00 «Не хочу как все»
14.00 Х/ф «Кто подставил кролика Роджера»
16.00 «Женская лига». «Реорле's-новости»
17.00 Х/ф «Из Парижа с любовью»
19.30 Интеллектуальная игра «Великолепная пятёрка»: Второй тур. Школа №19 - школа №32
20.00 Х/ф «Никогда не сдавайся»
22.00 «Комеди клуб». Лучшее. Погода
23.00 «Дом-2. Город любви». Погода
00.00 «Дом-2. После заката»
00.30 Comedi Woman. Погода
01.25 «Секс» с А. Чеховой

ТИВИКОМ

06.30 «Нерассказанные истории о животных»
07.00, 11.30 «Вкусно»
07.30 «Школа разума»
07.55, 22.40 «Городские истории»
08.00 М/с «Затерянная вселенная»
09.00 Х/ф «Берегите женщин!»
12.00 «Школьное ТВ»
12.30 Т/с «Зов предков»
17.00 Х/ф «Убийство в Оксфорде»
19.00 «История успеха»
19.30 «Объектив»
20.00 Х/ф «Белый шквал»
22.45 Х/ф «Игра воображения»
00.20 «Моя семья»
01.20 «Ночной канал» на Тивикоме

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 11.10 Погода
06.00 Шоу-программа «Хорошие шутки». Ведущие - Татьяна Лазарева и Михаил Шац
07.55 М/ф «Королева Зубная щетка»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Финес и Ферб»
09.00 «Самый умный»
10.45 М/с «Том и Джерри»
11.00 «Галилео»
12.00 «Снимите это немедленно!»
13.00 Х/ф «Заклдованная Элла»
14.45, 16.30 «6 кадров»
16.00 «Истории в деталях»
17.00 Т/с «Даешь, молодежь!»
18.30 «Смех в большом городе» Юмористическое шоу
19.30 М/ф «Любительный Джордж»
21.00 Х/ф «Изгой»
23.45 Украинский квартал Юмористическое шоу с участием популярного украинского актерского коллектива «Студия Квартал-95»
01.15 Х/ф «Аллея славы»
03.10 «Хорошие шутки года. За всё хорошее!» Шоу-программа Ведущие - Татьяна Лазарева и Михаил Шац

НТВ

06.50 Т/с «Воскресение в женской бане»

07.50 М/ф «Малыш и Карлсон». «Карлсон вернулся». «Серый волк энд Красная шапочка»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «Сегодня»
09.20 Лотерея «Русское лото»
09.45 «Их нравы»
10.25 «Едим дома»
11.20 «Первая передача»
12.00 «Дело темное». Исторический детектив с Вениамином Смеховым. «Заговор против Сталина»
13.00 «Дачный ответ»
14.20 Х/ф «Шпильки»
16.05 «Своя игра»
17.20 «Развод по-русски»
18.20 И снова здравствуйте!
19.20 Обзор. «Чрезвычайное происшествие». Обзор за неделю
20.00 «Сегодня. Итоговая программа» с Кириллом Поздняковым
21.00 «Чистосердечное признание»
21.50 «Центральное телевидение». Первое информационное шоу
22.55 Х/ф «Гражданка начальница»
00.55 Х/ф «Интуиция»
02.35 Авиаторы
03.05 «Советские биографии. Лаврентий Берия»
04.05 «Гибель «Адмирала Нахимова»
05.00 Т/с «Мертвые до востребования»

5 КАНАЛ

07.00 Д/с «Лучшее из Голливуда вместе с Табом Хантером»
08.00 Д/ф «С каковой по Серенгети»
09.00 М/ф «Великолепный Гоша»
09.05 Х/ф «Тень»
10.55 Д/ф «Метеориты: Небо в огне»
11.55 «Шаги к успеху» с А. Кабаевой
12.55 «Истории из будущего» с Михаилом Ковальчуком
13.45 «В нашу гавань заходили корабли...»

ли...»
14.45 «Встречи на Моховой». Марина Неелова
15.45 Д/ф «Снежные леопарды: по ту сторону мифа»
16.45 Х/ф «Золотая мина»
19.30 «Главное». Информационно-аналитическая программа
20.30, 21.40 «Картина маслом: «Союз Бывших». Ведущий Дмитрий Быков
20.40 Д/ф «Союз Бывших»
22.30 Х/ф «Добровольцы»
00.25 Х/ф «Спартак»
04.30 Х/ф «Человек, которого не было»

РОССИЯ - 2

10.00, 12.30, 07.10 «Моя планета»
12.00, 14.05, 17.00, 23.15, 03.00, 05.55, 14.15, 03.15 Вести-спорт
12.15 «Рыбалка с Радищевским»
13.35 «Рейтинг Тимофея Баженова»
14.15, 03.15 Вести-Спорт. Местное время
14.25 «Страна спортивная»
14.50 Х/ф «Рекрут»
17.10 Лотто «Метрополитен»
17.15 «Магия приключений»
18.10 Кубок мира по бобслею и скелетону. Трансляция из Германии
19.10 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым»
19.40 Биатлон. Кубок мира. Масс-старт. Женщины. Прямая трансляция из Италии
20.35, 06.05 Top Gear. «Взгляд изнутри»
21.40 Биатлон. Кубок мира. Эстафета. Мужчины. Прямая трансляция из Италии
23.30 Конькобежный спорт. Чемпионат мира по спринтерскому многоборью. Трансляция из Нидерландов
01.00 Х/ф «Убийство в Белом доме»
03.20 Смешанные единоборства. Кубок содружества наций
05.10 «Футбол Ее Величества»

Хайрата эжы, нагаса эжы, багшын ажалай болон ара талын востран РАДНАЕВА Мария Чимитовнагай наһа бараһан ушараар дугуһы хунуудтэ, турэлхидтэнь Мухар-Шэбэри аймагай Галтын эхин хургуули дүүргэһэн шабинарын гүнзэги шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

СУУХА ХУУРНАЙ СУУТАЙ БОЛОГ ЛЭ!

Анха түрүүшнхээ сууха хуурай аялга Виндарья ДОРЖИЕВА Буряад арадай артист Баттувшинай сольно концертдэ шагнахан байна. Тийхэдэ тэрэ концертдэ Баттувшинай эхэ эсэгэнь - Гуянгын Балдан-Цэрэн, дууша Уянч эжыниинь Монголхоо ерэгжэ, жэгтэйхэн хуур дээрэ наадаа, дуугаа дуулаа, хүбүүнэйнгээ концерт ёһотойл шэмэглэһэн байна. Шэхэнэй шэмэг болохо аялга дуу шагнажа байһан Виндарья Доржиева энэ һонин инструментдэ анхаралаа табигашье, тэрэ үедэ энэ хүгжэмэй зэр зэмсэг манай урдаа хараха буряадай инструмент - сууха хуур гэжэ мэдээгүй байгаа. Саашадаа мэдээжэ хүгжэмшэн Баттувшинай хани нүхэд боложо, энэ хайхан хүгжэмэй зэмсэг урдандаа, үнгэрэгшэ зуун жэлэй 30-40-50-яад оноор манай орон нотагуудуудар эхэ дэлгэрэнхэй, зоной дура буляһан хүгжэмэй инструмент байһан гэжэ мэдээ. Харин хүүлэй хэдэн арбаад жэлнүүдтэ сууха хуур тухай ард зомнай мартаа шахуу.

Энэл үедэ «Информполис» газетэ соо буряад арадай инструментүүд хомор болоо, эндэмнай гансал уран гартан Очиржаб Доржиевич Жамбалов түрэл арадайнгаа урданай хүгжэмэй зэмсэгүүдэ хэдэг хүн үлэнхэй, гэхэ мэтэ үнэн байдалай шартай танилсажа, эхэ ханаата болоо.

- Иимэ эхэ Буряад оромнай байһан аад, өөһэдэн суута арадай инструментүүдэй охрестртэй байһан аад, өөһэдэн уран гартангүй, мастерскойшые үгы байһан жэгтэй сагай байдал мэдэжэ, эхэ халаглааб. Тийгээд лэ энэ хоёр үйлэ шартай дайралдажа, мэдээшгүй болоод анхаралаа хандуулангүй үнгэрэхэ гэхэдэ, баһал хартай байгаа. Тийгээжэ нэн түрүүн «нюуса» хүсэл бодолоороо эжытээс хубаалдажа, «мүнгэн лэ хэрэгтэй ааб даа, тездэ ард зондо хэрэгтэй үйлэ» гэжэ эжынгээ үрэлдэ хүртөө бэлэйб. - гэжэ Виндарья Доржиева хөөрэнэ. - Сууха хуур тухай хөөрэхэ болоо хаа, нэн түрүүлэн бүхы буряад арадаа Монголой габьяата артист Гуянгын Балдан-Цэрэндэ би эхэ баярые хүргэнэб. Энэ бэлитэй хүнэй хайгаар Буряад орондоо мартагдаһан сууха хуур нотагаа бусажа ерээд, ард зонойнгоо зүрхэ сэдхэл баясуулжа байна.

Жэнхэни буряад хуурда дурлаһан Балдан-Цэрэн багша бүхы наһаараа энэ буряад хүгжэмэй зэмсэг дээрэ наадажа, Монгол орондоо суурхуулжа байна. Буряад монголшуудай эгээл дуратай аялга хүгжэмэй зэмсэг - морин хуур гэшэ. Сууха хуурнай буряад хуурай нэгэ халаа. Дэлхэй дээрэ ори ганса нэгэ хүбшэтэй, нэгэ һомотой, бүдүүн эрэ үхэрэй суухаар хэһэн аялгын зэмсэг. Хуурай торхонь буряад зон нангин модоор - хуһан, шэнэһээр хэдэг байгаа. Ямаршые хуурай хүбшэдэ, номодо, буряад монголшууд тон дошхон азаргын тон сагаан үнгэтэй үһэ хэрэглэдэг байгаа. Сууха хуурнай гайхамшаг хайхан тембртэй, онсо буряад хүнэй хизааргүй талада һуугаад, уянгата хөөрөөгөө хөөрөжэ байһан шэнги абятай, манай сэдхэлдэ эхэ дүтэ хүгжэмэй зэмсэг гэшэ.

Эдир бага наһанһаа сууха хуурай хайхан аялга хүгжэм шагнажа үндыһэн Баттувшин хүгжэмшэн абынгаа амжалта тухай хөөрөө, шэдитэ хүсэтэй зэмсэгэй үүргэ тэмдэглэе.

- Гуша гаран жэлэй саана минни абада - Гуянгын Балдан-Цэрэндэ Норжима гэжэ нэрэтэй буурал төөһи энэ хүгжэмэй инструмент хайшан гээд хэдэг, яжа наададагынь харуулжа үгэһэн. 1981 ондо Монголдэ үнгэргэгдэһэн хүгжэмэй эхэ хуралдаанда манай аба сууха хуур дээрэ наадажа, тэрэ конкурсын алтан медальда хүртэһэн байна. Манай Булган аймагта олон буряад зон ажамидадаг. Тийхэдэ олонхид энэ зэмсэг дээрэ наададаг, бурханайнгаа хажууда хүндэлжэ табигад заншалтай юм. Буряад дуунуудай диапазон энэ хүгжэмэй инструментын абятай тон лэ таарана, хүнэй дуулажа байһан хоолойтой адли абяа гаргадаг зэмсэг болоно. Урданай үгөөр энэ хүгжэмэй аялга абяан гэр соохи байдал арьудхдаг, муу юумэ үгы болгодог, буян дэлгэрэхэ гэжэ хэлсэдэг гэшэ. Тиймэһээ саашадаа сууха хуурнай олондо мэдэжэ боложо, залуушуулнай энэ инструмент дээрэ наададаг болохо гэжэ найданаб, - гэжэ Буряад арадай артист Баттувшин хэлэнэ.

Буряадайнгаа номой сангуудаар ябажа, Виндарья Доржиева эрдэмтэдэй статьянууды шэнжэлэн уншаа, иимэ хүгжэмэй инструмент үнэхөөрөөл буряад арадаманай байһан гэжэ мэдээд, Монголхоо сууха хуур асаржа, нэн лэ түрүүн суута эрдэмтэн Дашинима Санжиевич Дугаровта харуулаа,

зүбшөөл заабарида хүртэжэ, Буряадай Соёлой министрэй Тимур Гомбожаповичтай уулзажа, олоной дэмжэлгэдэ хүртөөд, Виндарья Доржиева өөрын дураар өөртөө ашаа тохожо, бүри эдэбхитэйгээр энэ ажалаа ябуулжа эхилэе.

Тийн хүүлэй гурбан жэл соо сууха хуур гэхэн хүгжэмэй зэр зэмсэгтэй республикынай олон үхибүүд, оюутад, хүгжэмэй хургуулийн шабинар танилсаһан байна. Виндарья Доржиева энэ инструмент тухай хөөрэхэдэнь, хүгжэмшэн Баттувшин аялга дуу гаргажа харагдаһа анхарал татаһан олохон лэ нимэ түхэлэй уулзалганууды үнгэргэһэн байна, гэхэһээ энэ инструмент олохон ушарта үхибүүдтэ бэлэг болгон баруулагдаа.

Анхан сагта сууха хуур дээрэ Захааминда, Аха, Түнхэн нотагуудаар эхэ наададаг байһан. Мүнөөшье зарим газраар энэ хүгжэмэй зэмсэг байжа магад. Аха нотаг тоонтотой хүгжэмшэн, багша Галсан Иннокентьевич Ошоровой хэлэһээр, Ахада урдандаа сууха хуурта адли, дээгүүрнь арһаар

татажа хэгдэнхэй хүгжэмэй инструмент байдаг һэн, наһатай зон наададаг байгаа, мүнөө эхэ үсөөн юм ааб даа. Морин хуурай багша Галсан Ошоров нотагаа ошожо, нотагайнгаа зондоо сууха хуурай аялга хүгжэм шагнуулха, удха узуурыень хөөрөжэ үгэхэ хүсэлтэй. Буряадай соёлой болон искусствын колледждо Г.И.Ошоров хурагшадта зааха хуралсалал программа, методическа заалгабари хэхэ түсэбтэй.

Хэдэн жэлэй хамтын ажалай дунгууды мүнөө сагаар тобишолбол, Ивалгын Забайкалиин арадуудай заншалта искусствын 38-дахи лицейдэ энэ хуралсалал гуламтын директорэй А.А.Куприяновой дэмжэлгээр эндэхи уран гартан Баир Ринчинович Бодиев буряад арадай урданай хүгжэмэй зэмсэгүүдэ хэжэ эхилэнхэй. Балдан-Цэрэн багшын шаби боложо, Баир Бодиев сууха хуур, чанза, суур-лимбэ түхэлэй инструмент гэшые хэжэ хурана. Энэл хургуулийн дэргэдэ хүгжэмэй инструментүүдэй мастерской нээхэ гэжэ хэлсэгдэһэн, туһалха аргаяа депутатууды мэдүүлэе. Тиймэһээ энэ үүсхэл үрэ дүнтэй, аша үрэтэй, удхатай үйлэ хэрэг болоно.

- Монголхоо Балдан-Цэрэн багша ерэгжэ, Очиржаб Доржиевич Жамбаловтай уулзажа танилсаа. Эдэ хоёрнай хүгжэмэй зэмсэгүүд тухай хөөрэлдэхэдөө, хөөрөөгөө бүри саашань үргэлжэлүүлжэ, ямаанай арһаар хэһэн нэгэ хүбшэтэй буряад хуур тухай, саашадаа суур тухай ханалган болоо. Нээмэл хэшээл Балдан-Цэрэн багша үнгэргэхэдөө, сууха хуур хайшан гээд угааха, жэгдээр һунаахаб, хуурай торходо хайшан гээд татажа, тэрэниие зүб һуулгаха, хатаахаб гэжэ харуулаа, хөөрөө. Багшанаршые, хурагшадшые эхэ һонирхожо шагнаа юм. Удхалан шэнжэлэн үзэһөөрнай, манай проект бури эхэ гүнзэгы удхатай, саашадаа бүхы урданай буряад арадай хүгжэмэй зэмсэгүүдэ шадаха зэргээрээ хэргээхэ түсэб табигдаа, - гэжэ Виндарья Доржиева хэлэнэ.

Сагаалгание угтуулан энэ материал бэшэхэдэ, үнэн зүрхэнһөө сагаан сэдхэлэй ханал бодолоор, үүсхэлээр хэгдэжэ эхилһэн энэ проект сагаан харгытай урагшатай хайнаар бүтэхэ гэжэ найдагдана.

Эшигма ЦЫБЕНОВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Виндарья Доржиева: «Иимэл даа, сууха хуурнай».

«НАРАН» ИЗВЕСТНА В РОССИИ И ЗА РУБЕЖОМ

Тибетская медицина

Светлана ЧОЙЖИНИМА-ЕВА, кандидат медицинских наук, основатель и главный врач клиники традиционной тибетской медицины «Наран».

«Согласно врачебной науке Тибета, организм человека - это единая система, основу которой составляют три конституции - Слизь, Ветер и Желчь. Состояние этих трех дошей определяет здоровье человека, как физическое, так и психическое. Узнав свою конституцию и соблюдая рекомендации тибетской медицины, вы сможете предотвратить множество заболеваний, сохранить здоровье и обрести долголетие» - эти прекрасные слова принадле-

жат заслуженному врачу Республики Бурятия, члену комиссии по модернизации здравоохранения, комитета по охране здоровья Госдумы РФ, кандидату медицинских наук Светлане Галсановне Чойжинимасовой.

Светлана Галсановна открыла единственную в России официальную клинику тибетской медицины «Наран» в 1989 году в Улан-Удэ.

Врачи этой клиники сохраняют и продолжают традиции древней науки, предлагая индивидуальный подход к каждому и комплексное лечение без таблеток, гормонов и операций.

В данное время открыты 13 филиалов в России, уже год «Наран» работает в Праге, а в этом году

открывается клиника в Берлине.

Не это ли показатель успешной работы. Кроме того, в Москве издается газета «Вестник тибетской медицины» тиражом 1 млн. 400 тысяч экземпляров, на которую может подписаться любой желающий. В газете можете прочитать тест для определения конституции, это авторская программа Светланы Чойжинимасовой здорово помогает людям. Кроме того, она автор многих книг, где старается обобщить огромный практический опыт клиники и свой личный врачебный опыт излечения самых различных болезней. Имя и западное и восточное медицинское образование, она не устает повторять, что все новое, как известно,

это хорошо забытое старое. Тибетская медицина уже в древности прекрасно знала и о причине заболеваний и о том, как их успешно лечить.

В довершение сказанному хочу выразить благопожелание на бурятском языке:

Мүнгэн дэлхэйн алтан
наран доро
Аза жаргал, амжалта,
илалта
Аргагүй хайхан ард зоной
дура сэдхэл,
Бурханай залаһан зол хуби
булгыень -
Эдэ бүгэдые Тандаа хүсэе.

Наталья ДОРЖИЕВА.

Константин СОБОЛЕВ, народный поэт Бурятии

Где плеск веселого огня,
Летит туда стрелой меткой
И видит предков и меня.
И бабушка несет мне буузы.
(Белеют юрты вдалеке).
И патриотом - не обузой
Нам быть, её держа в руке.
Чем Родина сытней и чище,
Чем скот упитанней в степи,
Тем реже беды нас отыщут.
Дух сытный, тело укрепи!
Бурятия моя родная,
Обильной будь, храни свой род!
А буузы, буузы каждый знает,
И с детства любит их народ!

С НОВЫМ ГОДОМ!

Метнулся из-под ёлки кролик.
Привет, 11-й год!
Вновь радость новогодней воли
Сердца в объятия берет.
О, Боже мой, мы в детстве снова
И ждем подарок, как тогда.
Судьба, ты скажешь свое слово?
И долгожданно слышим: Да!
А кролик, поводя ушами,
Пушистый, полнясь добротой,
С небес, как Бог, следит за нами,
И за надеждой, и мечтой.
И вся огромная Россия,
И мы, что собрались все здесь,
В час новогодний, полный силы,
Все верим; счастье в мире есть!
Снега сияют новогодние,
И разноцветно ночь цветет.

И как мы счастливы сегодня,
Так будем счастливы весь год!

* * *
Белый снег. Следы темнеют.
Сверху полная луна.
Снег под лунным светом млеет,
Маслом тает у окна.
А луна летит сквозь тучи,
Словно светло-плоский диск.
И в разрывах блеск колющий
Звезд. И сгавня стылый писк.

СВИДАНИЕ

Первый снег. Бела дорога.
Небеса, хоть ночь, светлы.
Постоим еще немного -
Твои губы так теплы!
Снег шуршит в рябине сухо.

Гроздьва красные свежи.
Залипают батым мұхи
Звёзды - синие ежи.
Тихо как! Глаза как свечи.
И от снега мокрый нос.
Твои худенькие плечи
Робко трепещут мороз.
Так стоять бы!

Только за ночь

Снег завалит. Боже мой!
На заборе кот Иваныч
Весь в снегу. Иди домой!

КУРУМКАН

Как Будды ясные глаза,
Сияющий простор.
И возвращаюсь я назад
В объятия этих гор.
Я знаю: здесь друзья мои,

И потому душа
Вся светится в лучах любви,
От счастья чуть дрожа.
За эту ширь, за эту высь
Я подниму стакан:
Чтоб все мечты людей
сбывались,
Прославив Курумкан!

БУУЗЫ

Когда надкусываешь буузу -
Дыханье солнечных степей,
С души спадает тяжесть груза,
- Ты сразу сок скорее пей!
Затем впиваясь в мягкость мяса,
Чуть обжигаясь и дыша,
Глаза закрой и чувствуй сразу,
Как воспаряется душа.
Она летит, где юрты предков,

Коллектив Республиканской стоматологической поликлиники является нашим постоянным подписчиком на протяжении многих лет. Главный врач поликлиники Бато Аюшеевич БУДАЕВ постоянно выписывает газеты «Буряад үнэн-Духэриг» и «Бурятия» для своих коллег. Поздравляя наших партнёров с Новым годом, рассказываем о мастерах своего дела, работающих здесь. По итогам работы за прошлый год «Лучшим врачом 2010 года» в Бурятии стал ортопед-стоматолог В.Е.Дабаев, врач О.О.Спасова выиграла в конкурсе «Лучший врач России», врач В.А.Бураева - в конкурсе «Лучший лектор Бурятии».

ки и других стран. Родители прислушиваются к ее рекомендациям по диспансерному наблюдению, - рассказывает о своей коллеге заведующая ортопедическим отделением поликлиники Тамара Бабасановна Цыбикова. - Она выиграла первое место в республиканском конкурсе «Лучший молодой стоматолог-2009». С декабря 2009 года Марина Тотоева главный детский стоматолог Минздрава. «Эта должность связана с профилактикой, диспансеризацией в районах - рас-

тологической поликлинике с 2005 года. «Очень грамотный специалист, у нее руки хорошие. Тоже участвует в общественной деятельности, третий год занята в профсоюзной работе», - так характеризует ее Тамара Бабасановна. «Нравится работать - хорошая клиника, отличное оснащение. Коллектив очень хороший. Меня отправили учиться в Российскую медицинскую академию послевузовского обучения в Москве. В первую очередь стараемся сохранить зубы. Удаление -

БЕЛОСНЕЖНАЯ УЛЫБКА – АТТРИБУТ УСПЕШНОГО ЧЕЛОВЕКА

Ольга Викторовна Румянцева на базе этой поликлиники прошла интернатуру и осталась работать здесь. «Коллектив хороший, в основном молодой, очень дружный, интересно работать», - рассказывает она.

Как врач-пародонтолог, она советует при первых признаках заболеваний десен сразу обратиться к врачу. Зубную пасту нужно подбирать индивидуально. Ведь ее применение зависит от того, в каком регионе проживает человек, какие минералы есть в воде. Врачи республиканской стоматологической поликлиники всегда совершенствуют свои знания: устраивают конференции, выезжают на учёбу в другие города. Также ведущие врачи и ученые России и из-за рубежа ведут здесь мастер-классы.

«Мы обслуживаем и городских, и сельских жителей. К сожалению, из села приезжают часто запущенные больные с проблемами десен и множественным кариесом. Бесплатно консультируем каждого пациента, проводим с ним индивидуальный урок гигиены, рассказываем о том, чем можно еще пользоваться, помимо зубных паст, их арсенал же большой. Проводим в школах и училищах вместе со студентами-интернами уроки здоровья», - говорит О.В.Румянцева. Кстати, в поликлинике открыт магазин по продаже средств гигиены: зубных паст, нитей, щеток, эликсиров...

Заместителем главного врача по лечебной работе работает Юлия Алексеевна Тугарина. Несмотря на свой молодой возраст, отлично справляется со своими обязанностями. «Посчастливилось прийти в республиканскую поликлинику работать. Веду также прием практического врача, - рассказывает она. - Нашим пациентам хочется, чтобы зубы, даже жевательные, выглядели как естественные, чтобы при широкой улыбке не было видно никаких изъянов. Самое главное - мы применяем зубосохраняющие технологии. Также занимаемся аппаратным отбеливанием зубов, потому что белоснежная улыбка теперь атрибут успешного человека. Много пациентов имеют в нашей поликлинике своих личных врачей. Наш коллектив замечательный, очень дружный, мы вместе не только на работе, но и на отдыхе. Очень активно работает наш профсоюз. Коллектив в основном молодой, средний возраст 35 лет.

Стоматологическая помощь в районах запущена, потому что в 90-е годы из районов уехало очень много врачей. Сейчас у нас обучаются врачи-интерны, которые выезжают работать в районы. Работы очень много, есть к чему стремиться.

В голове у наших жителей должно как закон отложиться посещение стоматолога дважды в год, даже если ничего не беспокоит.

Проводим индивидуальные, коллективные профосмотры, часто выезжаем в детские учреждения. Регулярно наша поликлиника проводит с населением анкетирование, прокручиваем профилактические ролики в холле поликлиники. Наши врачи постоянно выпускают статьи в средствах массовой информации, не говоря о выпусках стенгазет. Есть администратор, который всегда готов выслушать пациента, у нас действует негласный закон: «Пациент всегда прав». К нам приезжают больные из дальних районов, затрачивают много времени и денег. Мы входим в их положение, уделяем им максимум внимания, не ущемляя интересов городских. Все таки жители сельских районов нашей республики материально не так обеспечены, и

В.А.Бураев

На снимке А.Цыбиковой главный врач Республиканского центра медпрофилактики А.А.Шобогорова вручает награду В.А.Бураевой.

В.Ж.Банзатов

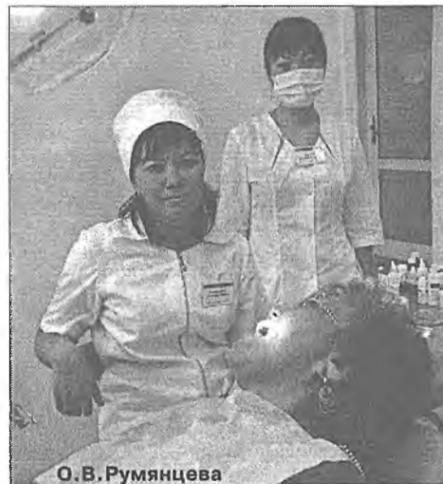
Н.В.Жамбалдоржиева

если еще мы, врачи, будем им препятствовать - такого быть не должно. Это наше самое главное правило».

«Марина Нимбуевна Тотоева, заведующая лечебно-профилактическим отделением, активно занимается общественной работой, например, помогла в проведении акции врачей доброй воли «Улыбка», когда к нам приехали коллеги из Филиппин, Амери-

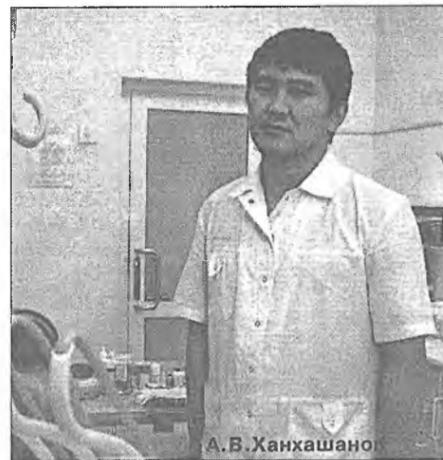
Ю.А.Тугарина

О.В.Румянцева

М.Н.Тотоева

А.В.Ханхашанов

казывает она. В основном осматриваем детей, оказавшихся в сложной жизненной ситуации. Даем рекомендации районным стоматологам или маленьким пациентам привозим сюда. Создаем объединенную базу данных о детях с врожденными аномалиями верхней губы и нёба».

Наталья Владимировна Жамбалдоржиева работает в республиканской стома-

самый последний шаг. Нужно использовать все возможности» - говорит Наталья Владимировна.

ВЫСОКИЕ ТЕХНОЛОГИИ – В СТОМАТОЛОГИИ

Среди новшеств хирургической стоматологии - имплантология, о которой попросила рассказать врача стоматолога-имплантолога Республиканской стоматологической поликлиники Баира Банзатова и врача-ортопеда, заведующего ортопедическим отделением Алексея Ханхашанова. Сегодня они применяют имплантаты израильской компании «MIS», которые отлично зарекомендовали себя во всём мире благодаря применению новейших нанотехнологий. Баир Жаргалович работает над первой частью работы, внутрикостной, когда винтовые и цилиндрические имплантаты вживляются в костную ткань. Потом эстафета передается Алексею Васильевичу, когда начинается вторая часть - надкостная. Так что операция идёт в тандеме.

- Вместе осматриваем пациента, изучаем его снимки, анализы и принимаем решение. По имплантации есть противопоказания, например, для больных туберкулёзом или сахарным диабетом. Если зуб удалён, то со временем происходит атрофия костной ткани альвеолярного отростка. Из-за этого появляются морщины вокруг рта, меняется контур лица. Природа не любит пустоту. Рядом стоящие зубы начинают эту пустоту заполнять - наклоняться. Происходит убыль костной ткани. Таким образом уменьшается поле для операции. Поэтому своевременное обращение к специалистам по имплантологии позволит избежать этих проблем. Имплантаты оказывают нагрузку на кость при жевании, поддерживают губы и щёки, не дают человеку выглядеть преждевременно постаревшим. Ведь отсутствие зубов сразу влияет на внешность человека, не говоря о вреде для его здоровья.

Не все люди могут носить съёмные протезы, которые вызывают неудобства. При этом могут страдать фонетика, дикция, нарушаются вкусовые качества. Ещё большую роль играет психологический фактор: люди не могут смириться с тем, что у них съёмный протез. Имплантация помогает избежать ношения протезов. Но пока она не так распространена.

В нашей поликлинике постановка имплантата со всеми материалами и протезированием стоит в пределах 13 тысяч рублей. Есть много вариантов в зависимости от кошелька и состояния здоровья. Например, недавно одной пациентке 60 лет установили на нижней челюсти четыре искусственных зуба, которые обеспечили фиксацию съёмному протезу, который постоянно слетал. Проблема в том, что не все знают об этом новом направлении, что оно перспективно. Ведь при имплантологии нет необходимости обтачивать соседние здоровые зубы. Протез в дальнейшем пациенту обойдётся ещё дороже, чем имплантат. То есть когда он разрушится, к примеру, лет через десять, у пациента уже будут несколько больных зубов вместо одного.

Администрация нашей поликлиники заинтересована в продвижении высоких технологий в стоматологии, при этом подходить к каждому пациенту индивидуально, с заботой и вниманием».

Дулма БАТОРОВА.

Фото автора.

XVII ЖАРАНАЙ САГААН ТҮМЭР БАР ЖЭЛ

ҮБЭЛЭЙ ДУНДА ШАРА ХУЛГАНА ПАРА

Бэлгэц үгэр, гарш	13 бараг	14 улаан шонд	15 үргэмж	16 гадвал	17 солбон	18 хэнэг	19 наран
Аргын үдэр	17 понедельник	18 вторник	19 среда	20 четверг	21 пятница	22 суббота	23 воскресенье
Үдэр	хара бшгш	харышап тахья	хүрү похой	хүхэнгш гахай	улаан хулгана	улаангш үхэр	шара бара
Одон	4	5	6	7	8	9	10
Нуудал	улаан	уула	модон	хип	гал	шорой	түмэр
Мэнгэ	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүр	2 хара
Барилдалта	зохиодохогүй	үхэх	зохиодохогүй	хүнгш түгэх	эдир	түрнх	арьбажаха
Шүтнэ барилдалта	мэдэх	нэр үнг	түрн түгэх	мунхаг	үгэлх	түрнх	сансар
Ех тохбогто	хотоло баясалаан	хүрнх	заан	жада	үхэлэй ээл	хүрнхэй хаан	шүхэр
Эгн үдэр	түнгшнэ	бүгшнэ	хурягшнэ	нэгшнэ	хаагшнэ	ээгшнэ	аршгашнэ

Бэлгэц 13, январин 17 понедельнигтэ эдэ олоходо сэхэ хайн үдэр.

Энэ үдэр, илангаяа нохой жэлтэндэ сэхэ хайн, баһа хонин, бар, хулгана, луу жэлтэндэ хайн. Харин морин, бшн, үхэр жэлтэндэ муу. Энэ үдэр зүү табиха, ханаха, төөнхэ, хутага мээс хурсадхаха, мээс заһал хөхдө муу. Энэ үдэртэ бурханийс тахиха, бэри абаха, хубсаһа үмдэхэ, шэмэг зүүхэ ба түргэн бүтээхэ үйлэ, дайсанис номгодохо, харюулга балин гаргаха, хатуу үйлэ, угаал үйлдэхэдэ хайн. Хэсэг даллага дуудуулха, эм найруулха, тэнгэри тахиха, хүрэнгэ табиха, хүмэ дасан ба шүтэн бодхо, лама болохо, равнайла, наһанай даллалга дуудуулха, дэлгэрүүлхэ үйлэ ба бүжэг хатар, наадан хэхэ, хии морин дарсаг хийдхэхэ, дээрмэ тонуулыс дараха, түмэр урлаха, сан тахиха, хангал уншуулха, үлэс хөлхө, сахюусанда мүргэхэ, балин үргэхэдэ хайн, ван тахиха, үнэ абхуулха, агнаха, шари болохо, худалдаа хэхэ, бшэг үргэхэ, будаха, оро шэрээ табихада хайн.

Илангаяа замда гараха, нүүхэдэ сэхэ муу. Ном соносохо, эд гадагшань үгэхэ, үхэрэс табиха, ажалшаниис абаха, мал худалдажа абаха, шонэ хубсаһа эсхэхэ, урлаха ухаанда хураха, болг үгэхэ, зүблөлгөөн эбсэлдэхэдэ, үри зээли абаха, загаһа бариха, тангариг табиха, хиншуу хөрбоһо гаргаха, бузарлаха, модо отолон абаха, уулада абирха, модо хүндэхэ, гэмтээхэдэ муу. Пайн сагынь: 7 ч 40 м - 9 ч 40 м - 13 ч 40 м - 15 ч 40 м, 19 ч 40 м - 21 ч 40 м. Үнөө абхуулхада аза жаргал эрхэхэ.

Бэлгэц 14, январин 18 вторнигтэ ажал даяараа бүтэхэ сэхэ хайн үдэр.

Энэ үдэр, илангаяа могой, морин, хулгана жэлтэндэ сэхэ хайн, баһа гахай,

үхэр жэлтэндэ хайн. Харин бшн, тахья, туулай жэлтэндэ муу. Тус үдэр бурханийс тахиха, лама болохо, худалдаа хэхэ, мал үхэр, мори худалдажа абахада сэхэ хайн. Дайсан, тодорис номгодохо, сэрэгэй үйлэ, хатуу үйлэ, амилуулха (равнайла), урлаха ба үзэг, зурхайда хураха, заргалдаха, шүдхэрыс дараха, хүрэнгэ табиха, наһанай хэсэг далга дуудуулха, үнэ абхуулха, хото балгасанай үйлэ, эрхшээхэ үйлэ, тус хэрэгтэй үйлэ, номын үүдэндэ орохо, пүрбин харюулгаар дараха, адуу, үхэр хургаха, байшангай хуури табиха, аюулһаа зугадаха, ламатай ушарха, сагаан зүгэй үйлэ, шадал хорихо, шэнэ дэгл үмдэхэ, гэр байшан шэнээр бариха, модо абаха, хургуулида орохо, ураг болохо, үхибүү тэжээхэс абаха, үнөө нэхэхэ, зураг зураха, хүрэг дүрсэ хийлэхэ, бүтээхэ, ёһото малгай үмдэхэ, гэрээ хэлсэхэ хэхэ, мал гаргаха, гэр заһахада хайн. Энэ үдэр, илангаяа замда гараха, бэри абаха, хүүр ба үхэгшэдэй үйлэ, үзэл үзэхэдэ сэхэ муу. Зүү табиха, ханаха, төөнхэ, хутга мээс ирлэхэ, мээс заһал хэхэ, эм найруулха, нүүдэл хэхэ, номлохо, соносохо, ажалшаниис абаха, ноуса зүблөлгөөн хэхэ, хурим найр хэхэ, сэхдэхэ (алибаа зүйлыс сэхэ болгохо, арьбажуулха), ном уншаха, улай, хиншуу хөрбоһо гаргахада муу. Пайн сагынь: 13 ч 40 м - 15 ч 40 м, 17 ч 40 м - 19 ч 40 м. Үнөө абхуулхада түгэс жаргалан болохо.

Бэлгэц 15, январин 19 средада хэрэг бүхэн бүтэнэ.

Хулгана, гахай, үхэр, луу, нохой, тахья жэлтэндэ хайн. Харин могой, морин жэлтэндэ муу. Энэ үдэр илангаяа бурханийс тахиха, хэсэг даллалга дуудуулха, худалдаа арилжаа хэхэ, гэр бариха, хангай гэр нэхэхэ, агнахада сэхэ хайн. "Гомбо", "Табан хаан" сахюусануудта мүргэхэ, эдэс бүтээхэ,

үзэг, зурхайда хураха, шадар ураг болохо, ном номлохо, сонсохо, хубсаһа эсхэхэ, замда гараха, холо газар бусадай нотагта ошохо, түргэн бүтэхэ үйлэс үйлдэхэ, шүтэн бодхо, амилуулха (равнайла), хүбүүн тэжээхэ, урлаха ухаанда хураха, хурал суглаан хэхэ, заргалдаха, зальбарал табиха, шэмэг зүүхэ, байшангай хуури табиха, угаал үйлдэхэ, наманшалха, хубсаһа урлаха, мал, мори, үхэр, үр таряа абаха, ёһото малгай үмдэхэ, загаһа бариха, засаг захиргаанай ударидагша ажалшан болохо, тушаал хүлэсн абахада хайн. Илангаяа, хэрүүл, тэмсэл хэхэ, тангариглаха, нүүхэ, үхэгшэдэй үйлэ, бэри абахада сэхэ муу. Хатуу үйлэдэ муу, ноуса зүблөлгөөн хэхэ, дэмы яриха хөөрхө, хулгай, буляаха, үнэ угааха, модо таһалха, га-шуудаха, буртаглаха, бузарлаха, үнэлэхэ, үбшн заһаха, бэсхэ шуһа гаргаха, үргэмжлэл хүлэсн абаха, бшэг үргэхэ, оро шэрээ табихада муу. Пайн сагынь: 9 ч 40 м - 11 ч 40 м, 15 ч 40 м - 19 ч 40 м, 21 ч 40 м - 23 ч 40 м. Үнөө абхуулхада - үлэйтэ түгэс жаргалан болохо.

Бэлгэц 16, январин 20, четвергдэ үбшнэй аюул эрхэхэ тула, болгоомжотой байха хэрэгтэй.

Энэ үдэр, илангаяа бшн жэлтэндэ сэхэ хайн, гэрбэшье бар, туулай, тахья, гахай жэлтэндэ баһа хайн. Луу, хонин, могой жэлтэндэ сэхэ муу, үхэр, нохой жэлтэндэшье муу. Энэ үдэр, илангаяа бурхан тахиха, ном номлохо, сагаан зүгэй бунай үйлэ, лама болохо, хубсаһа эсхэхэ, эм найруулха, хатуу ба амарингы үйлэ, замда гараха, бэри абаха, эд худалдажа абахада сэхэ хайн. "Сэндом" ба "Табан хаан" уншуулхада хайн. Балин гаргаха, зөөлн үйлэ ба үлэс хутагыс үйлдэхэ, гүрэм заһал хэхэ, номын ябадалыс бүтээхэ, дэлгэрэнгэ, эрхшээхэ үйлэ, үзэгэй эрдэм ухаан, эдт хүшндэ хураха, ном соносохо, тэрэ мэтэ номын үйлэ, хүрэнгэ табиха, мандал байгуулха, наһанай даллалга дуудуулха, үнэ абхуулха, мал абаха, тахилга, тайлгын зан үйлэ хэхэ, санваар хүртэхэ, дээднүүдтэ айлалдах хэхэ, эд үргэхэ тэрэ мэтэ өөрын түргэн бүтэхэ үйлэ, ажалшаниис абаха, урлаха ба наадан хэхэ, ван тахиха, хурим найр хэхэ, милаан наадан хэхэ, тарни тоолохо, харюулга хэхэ, ногтуу галзуус номгоруулха, дасан дуганиис хөргэхэ, дасан, дуган, субарга бодхохо, хурал суглаан хэхэ, модо абаха, эмшлэхэ, булаша бунхан заһаха, багша шаби болохо, шадал хорихо, хургуулида орохо, будаха, үнөө нэхэхэ, үр зээли абахада хайн. Илангаяа үхэгшэдэй үйлэдэ сэхэ муу. Шэнэ гэр бариха, гадагша үгэхэ, нүүдэл хэхэ, амилуулха (равнайла), хэрүүл

тэмсэл хэхэ, малтаха, хобхолхо, зураг зураха, нохой абаха, эдэснэй гэр бариха, худалдаа хэхэдэ муу. Пайн сагынь: 7 ч 40 м - 9 ч 40 м, 11 ч 40 м - 15 ч 40 м, 19 ч 40 м - 23 ч 40 м.

Бэлгэц 17, январин 21 пятнигада үхэлэй сэхэ аюултай үдэр тула, сэхэтэ нэримжэтэй байха хэрэгтэй.

Энэ үдэр, илангаяа бшн жэлтэндэ сэхэ хайн, хонин, тахья, могой, морин жэлтэндэ хайн. Илангаяа бар жэлтэндэ сэхэ муу. Туулай, луу, нохой жэлтэндэ муу. Илангаяа, баяр хурим хэхэ, шэмэг зүүхэ, эм найруулха, замда гараха, үхэгшэдэй үйлэ, худалдаа арилжаа хэхэдэ сэхэ хайн, машата жаргаха, сэхэ хэргэм зүүхэ, хубсаһа үмдэхэ, бүжэг хатар, наадан хэхэ, ном тэдхэгшэ сахюусанийс тахиха, лама болохо, ухаанда хураха, бэри абаха, хүрээ хашаа бариха, хэрүүл тэмсэл хэхэ, шүдхэрыс дараха, хатуу үйлэ, хото балгадай үйлэ, дэлгэрүүлхэ үйлэ, нүхэрэсэрижэ олохо, тус хэрэгтэй үйлэ, нахилай (гэрлэһэн бшэ, ноуса) хүбүүн үргэхэ абаха, түмэр, шабарыс шүдхэха, үгэлгэ үгэхэ, бурханийс тахиха, эд таваарыс хуряаха, номын үгэлгэ үгэхэ, угаал хэхэ, эдэс гадагшань үгэхэ, булаша бунхан заһаха, хутаг гуйха, гэр, майхан заһаха, тахил тахиха, засаг захиргаанай ударидагша ажалшан болохо, будаха, шэрээ табиха, мал хүрлэгхэдэ хайн. Илангаяа нүүхэдэ муу. Үри түлэхэ, шүтэн бодхохо, жинсэрэг бүтээхэ, улаанай үйлэ, хүбүүн үхин абаха, үзэл үзэхэ, мори уралдуулха, бэлбэсн эхэнэртэ ошохо, үнэ абхуулха, угаал үйлдэхэ, нилхыс гадагшань гаргаха, төөнхэ, нодөө эмшлүүлхэ, тушаал хүлэсн абаха, агнаха, загаһа бариха, хургуулида ороходо муу. Пайн сагынь: 11 ч 40 м - 13 ч 40 м, 15 ч 40 м - 17 ч 40 м. Үнөө абхуулбал, үнэ зүһе доройтохо.

Бэлгэц 18, январин 21, субботодо сэдхэлэй юрөөл бүтэхэ хайн.

Үхэр, бар, туулай, могой, тахья жэлтэндэ хайн. Хулгана жэлтэндэ сэхэ муу. Гахай, хонин жэлтэндэ муу. Илангаяа дайсанис дараха, хатуу үйлэ, тэмсэхэ, бунай үйлэ, буг шүдхэр дараха, эд малыс абахада сэхэ хайн. Наһан, эдэс бүтээхэ, барилгын үйлэ, мэрэг түлгэ табиха, үзэгтэ хураха, шэнэ гэр бариха, ажалшаниис абаха, хэсэг даллага дуудуулха, үнэ абхуулха, амарг нүхэр болосохо, худалдаа, арилжаа хэхэ, нүхэрыс шүтэхэ, байшангай хуури табиха, абишаг эрхэ үгэхэ, "жинсэрэг" бүтээхэ ба урлаха үйлэ, харюулга балин гаргаха, хото балгад бодхохо, хутага урлаха, дарханай үйлэ ба заргалдаха, эмтэй газарай ээснийс тахиха, горын үйлэ, бээс угааха, хубсаһа үмдэхэ, ном заалгаха,

бшэг үргэхэ, ёһото малгай үмдэхэ, гэр бариха, шэнэ гэртэ орохо, тушаал хүлэсжэ абаха, засаг захиргаанай ударидаха ажалшан болоходо хайн. Илангаяа замда гараха, бэри абаха, үхэгшэдэй үйлэдэ сэхэ муу. Эд гаргаха, нүүдэл хэхэ, хубсаһа эсхэхэ, ухаанда хураха, бэри абаха, шэрээ заһаха, хии морин дарсаг хийдхэхэ, үлэһэн ошохо, зүблэлдэхэ, зальбаралха, модо таһалха, хүрэг дүрсэ зураха, мүнгэнэй нан нэхэхэ, үр зээли абаха, толгойн үбшн заһахада муу. Пайн сагынь: 9 ч 40 м - 11 ч 40 м, 15 ч 40 м - 17 ч 40 м, 21 ч 40 м - 23 ч 40 м.

Бэлгэц 19, январин 23 воскресенидэ дайсанис номгоруулха болоно.

Луу, нохой жэлтэндэ сэхэ хайн ба туулай, морин жэлтэндэ хайн. Харин бшн жэлтэндэ муу. Энэ үдэр амилуулха (равнайла), абишаг үргэхэ, эм найруулха, бунай үйлэ, амарингы үйлэ, "жинсэрэг" бүтээхэ, замда гараха, худалдаа, арилжаа хэхэдэ сэхэ хайн. Эдэс, хубсаһа олохо, эдын тэнгэрыс "Намсарай" тахиха, шэдин бүтээлыс үршөөн айлдаха, түшөөлдэ тушааха, хурим найр хэхэ, мори мал хургаха, лама болохо, бурханийс тахиха, эд мал абаха, наһанай далга дуудуулха, харюулга балин гаргаха, амарг нүхэр болосохо, нүхэрыс шүтэхэ ба урлаха үйлэ, буг шүдхэрыс дараха, хото балгадай үйлэ, дэбэри табиха, сэрэг хүдэлгэхэ, модо таһалха, дорно зүүн эг ошохо, тангаригыс хааха, харяалыс дараха, бурханай сгүзэри, тарни бүтээхэ, тахил табиха, зарлиг тушаал гаргаха, гэр бүрэхэ, байшан шабаха; гадагша ябаха, хүрэг дүрсэ хийлэхэ, бүтээхэдэ хайн. Илангаяа хубсаһа эсхэхэ, эд агуурныс гадагшань үгэхэ, бэри абаха, үхэгшэдэй үйлэдэ сэхэ муу. Байшангай хуури табиха, хануур төөнүүр хэхэ, угаал хэхэ, бөөгэй үйлэ, зүблэлгөөн хэхэ, зээли абаха, хүбүүнийс хүлдэ оруулха, уяманай (хулгана яра, гасалан гашуудаха, һүни абаха, хото нүүхэдэ муу. Пайн сагынь: 7 ч 40 м - 9 ч 40 м, 13 ч 40 м - 15 ч 40 м, 19 ч 40 м - 21 ч 40 м. Үнөөс абхуулбал, бодийн түрэл олохо, хайн хүнтэй ушарха.

Хэрбээ ямар бэ нэгэ үдэртэ, алибаа нэгэ шухала хэрэг бүтээхэ зайлашагүй болбол, тэрэ үдэртэй хайн сагтань эхилжэ болохо гэрэн убадис зурхайда бии юм. Үльгэрлэбэл: бүрэнхы үдэртэ үүлэсэй забһараар наранай гэрэл гингүүлхэ мэтэ болоно.

Ородой заншалта Буддын шажанай Сангхын зурхайша лама Лобсан Чойнзин (СОТНИКОВ И.В.)

Буддийская традиционная Сангха России Центральное духовное управление
ДОКТОР ШОНХОР
пульсовая диагностика, массаж, иглорефлексотерапия
сердца легких почек печени ЖКТ
суставов бесплодия простатита аллергии грибки
эндокринная система (зоб) нервная система кожные заболевания после инсульта
Тел.: 61-87-98, 8-983-421-61-77
Ведет прием ежедневно с 10 до 18, суббота и воскресенье с 11 до 16.
г. Улан-Удэ, ул. Комсомольская, 9 (остановка «Милиция»).

Нагасынгаа нангин дурасхаалда
Эгээл дүтүмнай ганса нагасамнай Гомбосв Ким Цыбикдоржисвич 2008 оной апрелин 16-най үдэр сагнаа урид гэгтэ наһа баража, түрэл гаралаа үйдхар гашуудалда абтуулһан байна. Хайрата нагасамнай жаран зургааджа наһандаа энэ долхыйхэ хахасада. Гомбосв Ким Цыбикдоржисвич Мухар-Шэбэри Худай нотагта 1942 оной октябрийн 14-до түрэн. Хэһэн ажал тухайн хөөрхэ болоо наа, нимэ байна. 1962 ондо Түгнын дунда хургуули дүүргэжэ, сэрэгэй албанда абтан байна. Хургуулида хураха, сэрэгэй албандыс байхадаа, ходо бээс хорижэ, хүнгэн атлстикээр, санаар, волейбол баскетболоор шалгаржа, гэртхэндэ олон тоото Баярай грамотанууд эрдэг байһан. 1966 ондо Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Бурядай гүрэнэй багшанарай дээдэ хургуулийн физическо воспитанийн факультет ороһон байна. Дээдэ хургуулиа амжалтатай дүүргэжэ, түрэл Түгнынгөө хургуулида физкультурын багшаар ажалынгаа намтар эхилһэн. 10 жэлэй

хугасаа соо физкультурын багшаар, 4 жэл сэрэгэй эхин болдхолой багшаар, 3 жэл хургуулингаа директорээр хүдэлһэн. Ургажа ябаа үстэндэ бэсын тамирыс найжаруулхын талаар Ким Цыбикдоржисвич нилээл сэхэ хубитаа оруулһан, нүлөө үзүүлһэн байна.

1987 онһоо 1991 болотор Түгнын хүдөөгэй сомоний совдэй түрүүлэгшээр хүдөлөө. 1992 ондо гүрэн соо сэхэ хубилалтануудай боложо байһан сагта, нотагайнгаа поселенин толгойлошоор хунгадһан байна. 1992 онһоо 2002 он болотор хүдөө нотагай хүн зоной ажабайдал бадаруулан найжаруулха гэжэ нагасамнай ордон хүдэлдэг байгаа. Ким Цыбикдоржисвич - ажалша бэрхэ, зондо зөөлн хандасатай, сэхэ сэрбэри зантай байһан тула, нотагайнгаа зондо сэхэ хүндтэй байһан. Тиймһээ захиргаанай толгойлошоор хөөрхөдхө хунгадһаа. Хэһэн ажалын гүрэн түрэл олон тоото грамотануудээр тэмдэглэһэн: Бурядай АССР-эй Верховно Совдэй Президумэй Хүндэлэлэй грамота, Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамота, залуушуулай аяншалга, физкультура болон спортын талаар Буряад Республикын гүрэнэй комитэдэй Хүндэлэлэй грамота, «Спортын востран», «Ажалай востран»

гэрэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэжэ, 2003 ондо наһанайнгаа амаралтада гарһан.

Наһан соогоо Ким Цыбикдоржисвич сэдхэл татама ольботой, олон нүхэдтэй, нүхэд соогоо хүндтэй хүн байһан юм. Алла Доржисвна наһанайнгаа нүхэртэй дүшөөл жэлдэ эбтэй эстэй, жаргалтай гэр бүлэ хууһан. Элбэг гартай, хүндэмүүшэ зантай гэрэй ээсн, инаг нүхэр, эхэнгэн эсэгэ ба үбгэн аба. Тэрэ эрхим нэрэнь нэрлүүлжэ ябаха хоёр хүбүүдыс, нэгэ дангана басага хүмүүжүүлэ.

Мүнөө дурбон аша басагад, нэгэ зээ хүбүүн ургажа ябана. Тэдэнэр үбгэн абынгаа нэрэс зүүжэ ябанһандаа сэхэ омогорхолог. Баян намтарһаань жэшээ абажа, гүрэн түрээ соо түрүү хүнүүд болохол байха гэжэ найданаб.

Манай нагаса Гомбосв Ким Цыбикдоржисвичай сагнаа урид наһанһаа хахасажа, бусалтагүйгөөр холодоошье наа, биднэй зүрхэ сэдхэлдэ нагасынмай гэрэлтэ дурасхаал хэтэ мүнхэдөө ханагдажа ябахал.

Чимитсу ЦЫБИКДОРЖИЕВА, Боомой дунда хургуулийн багша.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директорэй - ахамад редакторай түлөө
Т.В.САМБЯЛОВА.
Редактор **Г.Х.ДАШЕЕВА.**

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЬЖИРОВ, П.Л.НОСКОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Б.ГУРОДАРМЕВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОВЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМИНОВА.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ хото, Каландаришвилиин үйлэс, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн".
E-mail: unsp@mail.ru.

Газетэ хэблэлэй 4 хуудан хэмжээтэй. Индекс 73877. Газетын хэһэг 4500. Хамтын хэһэг - 18000. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.

"Республиканская типография" гэрэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүдһээ газетэ хэблэгдээ. 670000, Улаан-Удэ, Борсоевой үйлэс, 13. Директорэйнь телефон: 21-40-45. Сулөө сэн. Б-0165-дахн номертойгоор «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» ФГУ-да бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн - Дүхэрнэгэй» редакторай - 21-64-36, «Бурятия» сонинной редакторай - 21-33-61, секретаринадай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутадай ажабайдалай - 21-54-96, «Одон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалууд шүүмжэлдэгдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй бэшлэжэ хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакцийн ханамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.

Сагаан харые угтуулан

«УГАЙНГАА ШАЖАНТАЙ ТАНИЛСУУЛХА УГ ЗОРИЛГОТойгоор...»

(«Тэнгэри» эмхиин хүтэлбэрилэгшэ Б.Ж.ЦЫРЕНДОРЖИЕВАЙ Европоор аяншалхан, ажаллаһан тухай хөөрөлдөөн)

Үнгэрһэн жэлэймнай ноябрийн тэнһээ хойшо, мүн декабрийн эхиндэ «Тэнгэри» гэхэн бөө шажантанай нютагай эмхиин түрүүлэгшэ, олондо аша тухатай мэдээжэ бөө, педагогикын эрдэмэй кандидат Баир Жамбалович ЦЫРЕНДОРЖИЕВ эмхидээ нилээд ехэ ажал бүтээдэг наһанайнгаа хани нүхэр Нимажап Владимировнатаяа суг Европийн олон хотонуудаар һонин һонин элидхэлнүүдые, удха түгэлдэр уулзалгануудые эмхидхээ, саашанхи буянтай ажалайнгаа хэлсээнүүдые, түсэбүүдые баталаа. Түрэл буряад арадайнгаа угай шажан мүргэлтэй, ёһо заншалнуудтай, Сагаан харынгаа шэнжэ шанарнуудтай, зурхайтай, тайлгануудтай танилсуулха үүргэтэйгөөр аяар холын хотонуудаар уригдаһан Б.Ж.Цырендоржиевтай тээмэндэ уулзажа, уншагшадьсмнай һонирхуулха Шэнэ жэлэй, Сагаан харые угтамжын хөөрөлдөө үнгэргэһэн байнабди. Үзэсхэлэн хайхан Европоор аяншалга, ажал тухай хөөрөөниинь - танай анхаралда.

- Баир Жамбалович, Шэнэ жэлээр танаа хүхэ номин хадгаар халуунаар амаршалнабди! Хэрэгүүдыемнай бүтээлсэжэ мүнөө Шэнэ жэлдэ байгыт даа гэжэ уряалнабди. Аяар холо ошожо ерэхэн тухайгаа, һонин уулзалганууд, түсэбүүд, хэлсээнүүд, аша буянтай ажал хэрэгүүд тухайгаа мандаа, түрэл республикынгаа ажалшадга хөөрөжэ үгыт даа.

- Амаршалһандатнай ехэ һайн даа. Ноябрьрин 18-да аяар холын Германи зорихон байнабди. Тэндэ ноябрийн 20-до Мюнхендэ «Интернационал фэньшуй геобиология» гэхэн эмхиин 20 жэлэй ойн баярта хабаадаха золтой байгаабди.

Малайзийн хитад гарбалтай Ли гэгшэ энэ эмхиин ректор хадаа бүхы дэлхэйгээр ябажа, фэньшуй ёһонуудые дэлгэрүүлдэг, энэ темээрээ олон номуудые бэшэдэг, оршуулдаг байна. Энэ баяр ёһолодо Германиин, Голландийн, Австралийн, Швейцарийн, Мексикийн делегацинууд хабаадаба. Харин Россияга ошоһон, «Тэнгэри» эмхизэ түлөө Дэнби ханинүхэртээ, немец яһанай хоёр шабинартаяа – бидэ дүрбэн үгэ хэлэжэ, өөһэдэньгөө соёл шажантай, ёһо заншалтай танилсуулабди.

Ли ректортэйн уулзажа, хүн зоние аргалха, бэеыень элүүржүүлхэ тухай, суг хүдэлхэ тухай хамтын түсэб табяабди. Жэл бүри Ойхон дээрэ эмхидхэгдэдэг (8 һарын 1-дэ) конференцидээ уряабди. Тийн Ойхондо болохо конференци дээрэ, мүн Улаан-Үдэдэ бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ ректорынь фэньшуй тухай элидхэлнүүдые уншаха, олоние һонирхуулха байһаниинь гайхалгүй.

Германида бөө шажанайнгаа уг заншал, ёһо гурим баримталдаг немец яһанай 5 шабитайб, 3-ниинь Хайдельберг хотодо – оюутадай хотодо ажаһуудаг юм. Тэрэ хотодо 45 минутын семинар дээрэ Байгалай хажууда ажаһуудаг бурядууд хэд гээшэб, юу хэдэг, ямар шажантай, ямар ёһо заншалтай зон бэ гэжэ хөөрөөб. Немсүүд ехэ һайнаар бидэниие угтаа.

Хайдельбергийн хажууда манай Улаан-Үдэ хотын побратим болохо Манхейм хото оршодог. Эндэ мэрнай, артистнууднай ябаһан хадань буряад зоние тэрэ хотодо һайн таниха, мэдэхэ байна. Эндэхи планетарийн зал соо 3 часай туршада элидхэл уншажа, бөө шажан юун гээшэб, юундэ, юунэй түлөө мүргэдэг бэ, юунэй түлөө оролдодог бэ гэхэһээ эхилээд хөөрөбэб. Тэндэһээ холо бэшэ оршодог эм домто аршаантай, Ленинһээ эхилээд, олон дарга коммунистуудай, манай болон харин ороноудай

ноёдой, баян зоной амардаг, аргалулдаг Баден-Баден ошообди. Хүсэтэй аршааниинь (манай эндэхи Хүчигэршэнги) хүл, гарта, үемүсэдэ, нюогандаехэша тухатай юм байна.

Ноябрийн 26-да бидэниие Европарламентын нийслэл хото болохо Францийн Страсбург хото абашаа. Эндэ ажаһуудаг францууд, немецүүд Христосой мүн-дэлхэн үдэрые тэмдэглэлгын эхин һайндэрые харуулжа һонирхуулба. Оршуулагшын хабаадалгатайгаар манай бурядууд Шэнэ жэлээ, Сагаалганаа хайшан гэжэ угтадаг бэ, зурхайн тайлбаринууд тухай 3 час соо багахан хүмэ соо хөөрэхэн байнаб.

Үглөөдэрын Берлин ерэхэ, Европын «Клуб альпинистов» гэхэн эмхидэ «Мир Байкала. Священный остров Ольхон» гэхэн ехэ гоё видеофильм харуулжа байжа, түрэл арал, нютагайнгаа ажаһуудал, ёһо гуримууд, шажан мүргэл тухай 4 час соо (Мариньмнай үбгэниинь альпинист юм) үбгэнейн хүхэр Габриэлийн туһаар 3 ондоо элидхэлнүүдые хээбди. Семинарайнгаа 2-дохи темээр «Цветы радости» гэхэн тэндэхи бөөгэй түбтэ (Берлин) ерэхэн зонтой уулзажа, асуудалнуудай болон харюунуудай үдэшэ 3-4 час соо үнгэргөөбди. Харин семинараймнай 3-дахи тем гэхэдэ, «Пүнэһэнэймнай хүсэн» гэхэн нэрэтэй байжа, декабрийн 4-дэ «Сенчес» гэхэн гостиницада үглөөнэй 11 саһаа үдэһын 7 час болотор энэ семинараймнай хэшээл-үдэшэ эмхидхээбди.

Россияга бусаха дээрэ декабрийн 9-дэ гүрэн турингөө Эрдэмэй академийн (АН) Этнографийн болон антропологийн институт соо «Религиозная организация «Тэнгэри» в Бурятии и за рубежом» гэхэн темээр семинар үнгэргэһэн байнабди.

Хаанашье ябахадамнай, Европын хото городуудаар гү, али Москваһые ерэхэдэмнай, хүн зон бидэниие ехэ һайнаар угтана, олон асуудалнуудые табина, ехэтэ һонирхоно. Энэ үгтэһэн хүнэй наһан соогоо юу хэхын түлөө түрэхэн болонобиди, бурхан, байгали гээшэ юун гээшэб, наран гээшэ юун бэ, юунэй түлөө гэрэлтэнэ гээшэб гэжэ байжа горитойгоор һонирхоно. Гансашье юрын зон бэшэ, мүн философүүд, шажан шэнжэлэгшэд тэдэней тоодо оролсоно. Америкын, Ород гүрэнэй, Сибирийн, Монголой бөөнэрэй аша туһа, ажал хэрэгүүд, арга шадабари тухай нуоусанууд ехэл һонирхуулна гэжэ эли байна. Иимэ тобшололгонуудые эдэ аяншалганууднай элирхэйлээ.

- Баир Жамбалович, гаража ерэхэн Шэнэ жэлдэ, февральин 3-да тэмдэглэгдэхэ Туулай жэлдэ зорюулагдаха Сагаалганайнгаа һайндэрые, Сагаан хараяа угтахаа байһан манай уншагшадта, Буряад оронойнгоо бүхы хүн зондо юу хүсэхэ байнабта?

- Гаража байһан Туулай жэлдэ, Сагаан хараяа угтахаа, тэмдэглэхэ байһан бүхы арал зондоо амгалан тэнюун, аюул тодхоргүй ажабайхыень хүсэнэб!

Алтан хайхан нютагнай дэлгэржэ, арал зомнай ажалтай, алта мүнгөөр баянтай, гүн сагаан ухаатай, гүнзэгы сэдхэлээрэ бурхандаа мүргэжэ, буянтай, хэшэгтэй ажаһууг лэ даа гэжэ үрэхэ байһан!

Бэлигма ОРБДОЕВА хөөрөлдөө хэбэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Тэнгэрийнхидэй» офис нээлгын баярай үедэ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

График проведения обрядов на 2011 г.

Наименование обряда	Январь	Февраль
Бурхан Сагаан Гарбал		I Правленис
Арын 13 ноёд		
Дархан Тэнгэри	16 Забодасп О.А. Дарижапов Б.Б.	
Хиһаан Улаан Тэнгэри	23 Данищиренов Б.Д. Дамдинов С.Г.	

Сагаалган эльгээлгэ 1 февраля 2011 г. Начало в 18 час. (Обряд очищения «УГААЛ»).
Встреча Сагаалгана 3 февраля 2011 г. в 5 часов утра (хараар).
Встреча Сагаалгана 4 февраля 2011 г. в 11 часов утра (сагаанаар). ДАЛГА.

ПРАВЛЕНИЕ МРОШ «ТЭНГЭРИ».